

Utgave 1999

STUDIEPLAN

Det teologiske embetsstudiets II. afdeling

INNHALDSFORTEGNELSE

INNHALDSFORTEGNELSE	3
<hr/>	
FORORD	5
<hr/>	
HEBRAISK SPRÅK	8
<hr/>	
PENSUM	8
EKSAMEN	9
LITTERATUR	9
DET GAMLE TESTAMENTET	10
<hr/>	
PENSUM	11
STUDIET	13
EKSAMEN	13
LITTERATUR	15
GRESK SPRÅK	25
<hr/>	
STUDIET	25
PENSUM	25
EKSAMEN	26
LITTERATUR	26
DET NYE TESTAMENTE	28
<hr/>	
INNLEDNING TIL FAGET	28
PENSUM	29
STUDIET	31
EKSAMEN	31
LITTERATUR	32

LATIN	41
LITTERATUR	42
KIRKEHISTORIE	43
INNLEDNING TIL FAGET	43
PENSUM	45
STUDIET	46
EKSAMEN	46
LITTERATUR	48
SYSTEMATISK TEOLOGI	52
INNLEDNING TIL FAGET	52
PENSUM	57
STUDIET	58
EKSAMEN	59
LITTERATUR	60
MISJONSVITENSKAP RELIGIONSVITENSKAP	72
INNLEDNING TIL FAGET	72
PENSUM	74
STUDIET	75
RELIGIONSPEDAGOGIKK	76
INNLEDNING TIL FAGET	76
SPESIALAVHANDLINGEN	77
PRESENTASJON AV AVHANDLINGEN	77
VEILEDNING TIL ARBEIDET MED SPESIALAVHANDLINGEN	80
FORSKRIFTER	89

FORORD

Velkommen til å gjøre deg kjent med pensumkrav og litteratur til II. avdeling av det teologiske studium! Teologistudiet er et spennende og krevende studium som vil gi deg mange gledesstunder, men antagelig også slit og strev over vanskelig grammatikk og utfordrende problemstillinger.

Teologistudiet vil føre deg inn i historiske og sosiologiske situasjoner fjernt fra vår tid. Samtidig er faget like tidsaktuelt som da de bibelske skrifter ble forfattet.

Teologien arbeider med de viktigste spørsmål mennesker er opptatt av: meningen med livet, menneskeverd, hva er et menneske, Guds vesen, hva er frelse, hvem blir frelst, hvordan skal jeg leve,?

Teologistudiet ved Menighetsfakultetet møter disse og andre spørsmål ut i fra en helt klar forutsetning om at Gud har gjort seg kjent for menneskene gjennom sin sønn Jesus Kristus, og har kunngjort sin vilje i de skrifter som utgjør Bibelen.

Teologistudiet er et eksistensielt studium. Det reiser spørsmål og problemstillinger som en ikke kan forholde seg likegyldig til - en kan ikke bare betrakte faget fra utsiden, men utfordres til å ta stilling både til de svar som gis, til forskningsmetoder og til det grunnsyn en arbeider med teologistudiet ut i fra. Velkommen inn i et spennende, utfordrende og viktig studium!

Det teologiske studium slik det nå ser ut fant sin form i siste halvdel av 1980-årene. I august 1987 ble denne studieordningen satt ut i livet.

Under arbeidet med revisjonen av studieordningen stod tre anliggender i fokus:

1. gi studentene en konsentrert innføring i de teologiske disipliner tidlig i studiet.
2. forsøke på en bedre måte enn i tidligere studieordninger å integrere de ulike disipliner med hverandre.
3. innlemme praktisk teologi i selve teologistudiet.

Dette har nedfelt seg i følgende studieordning, som er inndelt i 2 avdelinger:

I. avdeling

I. avdeling tar 5 semester og begynner med forberedende prøve i filosofi og examen facultatum (examen philosophicum)

Fakultetet anbefaler at teologistudentene gjør dette i sitt første studiesemester.

Deretter tar studentene fatt på kristendomskunnskap grunnfag ved Studieløp for kristendomskunnskap. (Se egen studieplan.) Grunnfaget gir en god innføring i og oversikt over de teologiske fagene allerede i begynnelsen av studiet og legger et fundament for de videre studier.

Så følger et såkalt Semesteremne i nyere teologi, en nyskapning i det teologiske studiet. Det fører videre fra grunnfag over mot et videregående teologiske studium. Semesteremnet vil gi en innføring i de siste to århundres teologi, deres problemstillinger, teologiske skoleretninger, nyere religiøse retninger m.m. De ulike teologiske disiplinene arbeider tett sammen, og ett av

målene for semesteremnet er å bidra til et gryende teologisk helhetssyn. Semesteremnet inneholder videre en innføring i praktisk teologi. Mellomfagstillegget i kristendomskunnskap gir fritak for Semesteremne i nyere teologi.

Sommeren etter semesteremnet skal studentene ut i praksis som ferievikarer 6-8 uker, hvorav minst 2 med veiledning av stedets prest.

Praktisk teologi og praksis tidlig i studietiden vil trekke sterke og fruktbare forbindelseslinjer mellom arbeidet i menighetene og det arbeidet som gjøres på lesesalen og i undervisningsrommene.

Sommervikartjenesten er ikke en forutsetning for teologisk embetseksamen, men en forutsetning for opptak til 13. semester.

Deretter følger Semesteremnet i praktisk teologi. Dette semesteremnet gir bredere innføring i de praktisk-teologiske disipliner. Noe forenklet kan man si at dette semesteremnet tilsvare det første av de to tradisjonelle praktikumssemestre som tidligere kom etter teologisk embetseksamen. I løpet av semesteremnet skal studentene ha en praksisperiode i institusjon/organisasjon.

Med Semesteremnet i praktisk teologi er studiets I. avdeling fullført.

Teologistudiet vil gi hjelp til å trenge dypere inn i de bibelske skrifter. Språket er inngangsporten til å forstå et lands tenkesett og kultur.

II. avdeling

II. avdeling begynner med forberedende prøver i hebraisk og gresk. Studiet av bibelens to grunnspråk bidrar til ytterligere å forstå de bibelske skrifter, nyanser og meningsinnhold. Språkene er tenkt studert parallelt i løpet av to semester. Man skal i løpet av språkstudiet ha tilegnet seg tilstrekkelig kunnskap til å forstå de nødvendige deler av bibelens grunntekst ved bruk av hjelpemidler.

II. avdeling har deretter to avsnitt som består av videregående studier i de fire tradisjonelle teologiske hoveddisiplinene: Det gamle og Det nye testamente (1. avsnitt), Kirkehistorie med latin og Systematisk teologi (dogmatikk, etikk, religionsfilosofi) (2. avsnitt). I ett av disse fagene skal det legges opp et såkalt maksimumspensum, som er et normalpensum med et tillegg på ca. 200 sider. Til II.avdeling hører også en spesialavhandling på ca. 20 sider. En velger selv hvilken disiplin den skal skrives innenfor. Avhandlingen gir en kjærkommen anledning til å fordype seg i noe man har spesiell interesse for.

II. avd. av studiet er normert til 7 semester, dvs. 2 semester til språkprøvene, 2 semester til fagene GT/NT, 2 semester til fagene Kirkehistorie / Systematisk teologi og ett semester til spesialavhandlingen.

I løpet av II. avdeling skal studentene delta på tre obligatoriske seminar: metodekurs i bibelfagene, tverrfaglig seminar og seminar i teologisk metode.

Metodekurset i bibelfag bør en følge i starten på 1. avsnitt slik at en raskt får et tjenlig metodisk grep om bibeltekstene ut fra grunnspråkene.

Vi henviser til innledningen til de enkelte fagene for nærmere orientering om fagenes innhold, metoder og mål.

Selv om integrering de ulike disiplinene imellom er et viktig mål for denne studieordningen, er II.avdelingsstudiet lagt opp med separate studier av de forskjellige fagene. Dette er nødvendig

for å oppnå tilstrekkelig innsikt i teologiens ulike deler. For ikke å miste integrasjonstanken helt av syne er likevel eksamenskravene formulert slik at undervisning og lesning må ta hensyn til det andre faget på avsnittet. Konkret betyr dette at hver av bibelfagsprøvene kan avlegges separat, men oppgaven kan inneholde momenter fra det andre faget på avsnittet eller faget Praktisk teologi. Det samme gjelder også for fagene Kirkehistorie og Systematisk teologi.

Etter fullført embetseksamen følger ett semester på Praktikum før eventuell ordinasjon.

Lykke til med et interessant studium!

HEBRAISK SPRÅK

Studiet av hebraisk språk sikter mot å gi studentene de nødvendige språklige forutsetninger for et vitenskapelig arbeide med Det gamle testamentes hebraiske tekst. Prøven i hebraisk må derfor være bestått senest semesteret før en melder seg opp til prøver i II. avdelings 1. avsnitt.

PENSUM

Tekstpensum til prøven i hebraisk består av 33 sider fra Biblia Hebraica og omfatter samtlige tekster i det detaljeksgetiske tekstpensum i faget Det gamle testamente på II. avdeling. Tekstpensumet er følgende:

- a) Mos 1-3; 12,1-9; 22,1-19; 28,10-22.
- b) Mos 3,1-17; 19,1-8; 20,1-17.
- c) Mos 6,4-9; 7,6-13; 18,15-22; 26,1-11.
- d) Sam 5,1-10; 7,1-17.
- e) Salme 1; 2; 8; 22; 23; 24; 46; 51; 97; 110; 132.
- f) Jes 6; 7,1-17; 9,1-6; 40,1-11; 42,1-9; 49,1-7, 52,13 - 53,12.
- g) Jer 1; 31,27-40.
- h) Hos 1-3.
- i) Amos 5; 7,1 - 8,3.

Studietid

Studiet av hebraisk språk går over to semestre og er sammen med studiet av gresk språk forutsatt å skulle utgjøre to semesters fulltidsstudium.

Undervisning

Undervisningen i hebraisk språk gis i form av to forelesningstimer og tre timer gruppeundervisning per uke gjennom to semestre og en intensiv undervisningsperiode på ca 20 timer i begynnelsen av det første semesteret. Nytt kurs starter hvert semester.

EKSAMEN

Eksamensordning

Prøven i hebraisk språk er skriftlig og varer i 3 timer. Studentene oversetter et avsnitt fra tekstpensum og besvarer spørsmål fra grammatikken. Ved prøven får man utlevert følgende skriftlige hjelpemiddel:

ELLIGER, K./RUDOLPH, W. (ed.): Biblia Hebraica Stuttgartensia, Stuttgart 1968 og senere.

Fritak

Studenter som har avlagt begge de tidligere prøvene HEBRAISK I og HEBRAISK II fritas for prøven i hebraisk.

LITTERATUR

Grammatikk

SØREBØ, G.: Innføring i bibelhebraisk, MF's Litteraturtjeneste

Tekstutgaver:

ELLIGER, K./ RUDOLPH, W.(ed.): Biblia Hebraica Stuttgartensia, Stuttgart 1968 og senere

Glossar, ordbøker:

SØREBØ, G./ASCHIM, A.: Glossar til pensum i hebraisk og GT på Menighetsfakultetet, MF's Litt.tjeneste, Oslo 1990

BROWN, F./ DRIVER, S.R./ BRIGGS, C.A.: Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1972.

GESENIUS, W./BUHL, F.: Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch über das alte Testament, Berlin/Göttingen/Heidelberg 1962

BROWN,F./DRIVER,S.R./BRIGGS,C.: The New Brown-Driver-Briggs-Gesenius Hebrew-Arameic Lexicon, Lafayette 1981.

KOEHLER, L./BAUMGARTNER, W.: Lexicon in Veteris Testamenti Libros, Leiden 1953 (med Supplementum ad...1958)

HOLLADAY, W.L.: A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament, Oxford 1971

Grammatikk:

BIRKELAND, H.: Lærebok i hebraisk grammatikk, Oslo 1984.

DET GAMLE TESTAMENTET

Det gamle testamente (GT) utgjør en vesentlig del av den kristne kirkes kanon av hellige og autoritative skrifter. Studiet av GT vil gi kjennskap til skriftenes første historiske og teologiske miljø og dessuten forståelse av deres sammenheng med NTs vitnesbyrd om Guds åpenbaring og frelsesgjerning i Jesus Kristus. I et slikt helbibelsk perspektiv får studentene møte det gammeltestamentlige vitnesbyrd om Guds frelsesgjerninger og åpenbaring i Israel, det utvalgte gudsfolk, og om folkets bekjennelse til ham som skaper og frelser.

Den målsettingen for studiet av GT som er uttrykt ovenfor, er felles for I. og II. avdeling. Likevel har studiet av GT under II. avdeling en egenart som fremfor alt kommer til uttrykk i kravene til fordypelse og helhetstenkning. Gjennom en fordypelse i faget basert i første rekke på studiet av tekster ut fra Biblia Hebraica (BH) legges det grunnlaget som er forutsetningen for en sakssvarende bruk av tekstene ikke bare i en større gammeltestamentlig sammenheng, men også i møte med teologiens øvrige fagdisipliner og i en fremtidig kirkelig tjeneste. Den teologiske helhetsforståelse som studiet under II. avdeling vil fremme hos studentene, vil GT-studiet forsøke å bidra til først og fremst i tekstarbeidet, idet én der også tar hensyn til de problemer som en aktualisering av tekstene reiser. På dette feltet vil ellers drøftelsen måtte føres videre i møte med de øvrige teologiske fagdisipliner under II. avdeling, blant annet i de ulike seminarer.

Studiet av GT under II. avdeling omfatter fem disipliner: hebraisk språk, gammeltestamentlig tidshistorie, innledningsvitenskap, eksegese og bibelteologi. Det bygger således videre på det faglige grunnlag som ble lagt under I. avdeling gjennom kristendomskunnskap grunnfag og semesteremne i nyere teologi (SNT). Også under II. avdeling ligger hovedvekten i GT-studiet etter det oppsatte **normalpensum** på arbeidet med tekstene, nå på grunnlag av den hebraiske grunnteksten.

Noen tekster ble ferdigbehandlet under I. avdeling/grunnfag og tas ikke opp igjen under II. avdeling. Andre tekster og flere emner tas opp igjen, men nå med krav til større fordypningsgrad i arbeidet. Det gjelder tekstene Genesis 1-3; 12,1-9; Exodus 3,1-17; 19,1-8; 20,1-17; Jesaja 6; 7,1-17; 9,1-6; 52,13 - 53,12; Amos 7,10-17 og Salme 8; 23; 46; 51; 110, som alle studeres detaljeksegetisk, og emnene Israels historie (i kongetiden og etter-eksilsk tid) gammeltestamentlig innledning (nå begrenset til de skrifter som studeres detaljeksegetisk) og tekst- og kanonhistorie.

Dessuten kommer en del andre tekster og emner til. Det gjelder for det første følgende tekster som studeres detaljeksegetisk: Genesis 28,10-22; 2 Samuel 7,1-17; Jesaia 40,1-11; 42,1-9; 49,1-7; Jeremia 1,1-16; 31,31-37; Amos 5; 7,1-9; 8,1-3 og Salme 1; 22; 24; 97; 132. De metodiske spørsmål som er knyttet til tolkningen av gammeltestamentlige tekster ut fra den hebraiske grunnteksten, vil bli gjenstand for særskilt drøftelse i et felles metodekurs i GT og NT. Det avholdes hvert semester, og deltakelse i dette kurset er obligatorisk for oppmelding til eksamen på 1. avsnitt.

For det andre kreves det godt kjennskap til hovedtrekkene av Deuteronomium, Hoseaboken, Jobs bok og deler av Daniels bok studert på grunnlag av en oversettelse og med særlig vekt på innledningsvitenskapelige og bibelteologiske emner.

For det tredje studeres nå disiplinen gammeltestamentlig teologi, samtidig som det legges større vekt på de teologiske momenter i det eksegetiske arbeid med tekstene. Studiet av den gammeltestamentlige teologi vil i særlig grad imøtekomme kravet til helhetstenkning, i tillegg til at det viderefører drøftelsen av enkelte av de emnene som ble tatt opp under SNT.

Studieplanen gir adgang til å legge annen eksegetisk litteratur enn den anførte til grunn for tekstarbeidet, men det vil bli lagt stor vekt på at de kommentarer som én velger i samråd med faglærerne, holder bibelvitenskapelig mål. Det samme gjelder for øvrig fremstillingene av Innledning til Det gamle testamente, Israels historie og den gammeltestamentlige teologi, hvor det også vil måtte være et visst spillerom hva opplegg og omfang angår. Studieplanens litteraturangivelser er veiledende.

Når det gjelder progresjonen i det gammeltestamentlige normal-studium, er det viktig at en så tidlig som mulig kommer i gang med det eksegetiske tekstarbeid. Én kan da gjerne begynne med de historiske bøker og så gå videre til de profetiske bøker og Salmene. Samtidig kan én lese gammeltestamentlig innledning og Israels historie og ellers legge vekt på realia fra kulturforhold og geografi. Etter hvert som dette arbeidet skrider fram, vil det være naturlig i stigende grad å legge vekten på de teologiske momenter og på den samlede fremstilling av "gammeltestamentlig teologi".

For å imøtekomme individuelle interesser og ønsker gir studieplanen anledning til å supplere normalpensum med ett av flere alternative tillegg slik at en kan legge opp **maksimumpensum** i GT. Tilleggsvariantene er tilrettelagt på den måten at én for eksempel kan velge et videregående eksegetisk studium, likevel slik at de nye tekstene belyser henholdsvis kongedømmets, profetismens eller gudstjenestens historie i Israel eller menneskesynet i Det gamle testamente. Samtidig som selve tekstarbeidet her er det primære, har disse varianter et visst tematisk preg. Det tematiske preg er imidlertid langt sterkere hvor det velges emnefelt, og hvor vekten ligger på et utvalg av den nye og aktuelle faglitteratur til henholdsvis "skapelsesteologien", til "lov, rett og pakt", til "Jahve-troen og kana'aneisk religion", til "eskjatalogien og messianismen" og til "form og innhold i visdomslitteraturen". Endelig gis det en historisk variant med vekt på studiet av Israels eldste historie etter en større fremstilling.

PENSUM

NORMALPENSUM består av følgende:

1. detaljeksegetisk redegjørelse for følgende tekstutvalg, studert på grunnlag av Biblia Hebraica:
 - a) Genesis 1-3; 12,1-9; 28,10-22
 - b) Exodus 3,1-17; 19,1-8; 20,1-17
 - c) Sam 7,1-17
 - d) Jesaja 6; 7,1-17; 9,1-6; 40,1-11; 42,1-9; 49,1-7; 52,13 - 53,12
 - e) Jeremia 1,1-16; 31,31-37
 - f) Amos 5; 7,1 - 8,3
 - g) Salme 1; 8; 22; 23; 24; 46; 51; 97; 110; 132

Det gamle testamentet

2. Godt kjennskap til hovedtrekkene av:

- a) Deuteronomium,
- b) Hoseaboken,
- c) Jobs bok og
- d) Deler av Daniels bok (kap 2; 7; og 9-12)

studert på grunnlag av en oversettelse og med særlig vekt på innledningsvitenskapelige og bibelteologiske emner.

3. Godt kjennskap til den gammeltestamentlige innledning til de skrifter som studeres detaljsegetisk, dessuten til tekst- og kanonhistorien.

4. Godt kjennskap til gammeltestamentlig teologi.

5. Godt kjennskap til Israels historie i kongetiden og etter-eksilsk tid .

MAKSIMUMSPENSUM består av NORMALPENSUM og ett av følgende alternative tilleggspensa:

1. Utførlig språklig-historisk og teologisk kjennskap til ett av de følgende tekstutvalg som utgjør ca 10 s i Biblia Hebraica:

a. tekster til kongedømmets historie, for tiden følgende utvalg:

1 Sam 8; 10,17-27; 2 Sam 2,1-11; 5,1-10; 8; 1 Kg 16,15-33; 2 Kg 9,1-28; 17,1-6; 23,31 - 25,7 samt 2 Sam 7,1-17 (fra normalpensum).

b. tekster til profetismens historie, for tiden følgende utvalg:

Deut 18,15-22; 2 Sam 12,1-14; 1 Kg 19; 22,9-28; Jes 1,21-27; 5,1-7; 43,1-21; 62; Esek 14,1-11; 43,1-9; Hos 11; Am 3,1-8; Sak 1,1-6; 13,2-6

c. tekster til gudstjenestens historie, for tiden følgende utvalg:

Ex 23,10-19; 34,18-26; Lev 16,29-34; 23; Deut 16,1-17; 1 Kg 8,1-16; 2 Kg 23,1-15; 21-23; Salme 50,7-15; Neh 8,14-18.

d. tekster til menneskesynet i Det gamle testamente, for tiden følgende utvalg:

Gen 30; Ex 21,1 - 23,12; Sal 73; 139; Job 10; Ordspr 31,10-31.

2. Videregående kjennskap til ett av de følgende emnefelt, som studeres på grunnlag av en nærmere angitt litteratur av ca. 200 s. omfang, og hvor det samtidig legges vesentlig vekt på det gammeltestamentlige materiale i hvert tilfelle:

- a) skapelsesteologien
- b) lov, rett og pakt
- c) Jahve-troen og kana'aneisk religion
- d) eskjatologien og messianismen
- e) form og innhold i visdomslitteraturen

3. Videregående kjennskap til Israels eldste historie, studert på grunnlag av en nærmere angitt litteratur av ca. 200 s. omfang.

STUDIET

Undervisning

Hvert semester holdes et metodekurs i bibelfagene. Deltakelse i kurset er obligatorisk for å melde seg opp til 1. avsnitts prøver. Det er et vilkår for å følge metodekurset at en har bestått I. avdeling.

Undervisningen i faget Det gamle testamente gis i form av forelesninger og seminarer, tilsammen 10 - 12 timer per uke. Undervisningen omfatter først og fremst normalpensum i eksegese og bibelteologi, men også tilleggspensa i forbindelse med maksimumspensum, i regelen ett hvert semester.

Studietid

Studiet av Det gamle testamentet og Det nye testamentet er til sammen beregnet til 2 semesters fulltidsstudium.

EKSAMEN

OPPMELDINGSKRAV

For å få melde seg opp til eksamen må en ha bestått I. avdeling og forberedende prøver i gresk og hebraisk og ha deltatt i metodekurs i bibelfagene.

Prøven i faget Det gamle testamente er enten en skriftlig klausurprøve uten muntlig prøve eller en skriftlig hjemmeoppgave med muntlig prøve.

SKRIFTLIG PRØVE SOM KLAUSURPRØVE

Prøven varer i 8 timer. Ved prøven gis alternative oppgavesett. Hvert oppgavesett kan bestå av inntil 2 oppgaver som begge skal besvares. Oppgavene kan inneholde momenter fra fagene Det nye testamente og Praktisk teologi.

Ved prøven kan en ha med følgende *litterære hjelpemidler*:

Tekstutgaver:

ELLIGER, K./RUDOLPH, W. (red.): Biblia Hebraica Stuttgartensia, Stuttgart 1968 og senere.

NESTLE, E./ALAND, K.(red.): Novum Testamentum Graece, Stuttgart 1979 og senere

ALAND, K.(m.fl.) (red.): The Greek New Testament, Münster 1975

HUCK/GREVEEN: Synopse der drei ersten Evangelien, Tübingen 13/1981

ALAND, K.: Synopsis Quattuor Evangeliorum, Stuttgart 12/1982

RALPHS, A. (red.): Septuaginta I-II, Stuttgart 8/1935

Konkordanser:

LISOWSKY, G.: Konkordanz zum Hebraeischen Alten Testament, Stuttgart 1958
MANDELKERN, S.: Veteris Testamenti Concordantiae, Jerusalem/Tel Aviv 1967
SCHMOLLER, O.: Handkonkordanz zum Neuen Testament, Stuttgart 1973
MORRISH, G.: A Concordance of the Septuagint, Grand Rapids 1983
HATCH, E./REDPATH, H.A.: A Concordance to the Septuagint, I-II, Graz 1954

Leksika:

GESENIUS, W./BUHL, F.: Hebraeisches und Aramaeisches Handwörterbuch über das alte Testament, Berlin/Göttingen/Heidelberg 1962
BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: The New Brown-Driver-Briggs-Gesenius Hebrew-Aramaic Lexicon, Lafayette 1981.
BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1972
KOEHLER, L./BAUMGARTNER, W.: Lexicon in Veteris Testamenti Libros, Leiden 1953 (med Supplementum ad...1958)
HOLLADAY, W.L.: A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament, Leiden 1971
BAUER, W.: Griechisch-Deutsches Woerterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur, Berlin/New York 1971
GINGRICH, F.W./DANKER, F.W.: A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature, Chicago 1979

Ordbøker:

Det er tillatt å ha med nynorsk ordliste, bokmål-nynorsk ordliste, latinsk ordbok og ordbøker fra og til de viktigste moderne språk: engelsk-norsk, tysk-norsk, fransk-norsk og vice versa.

Tekstutgaver og hjelpemidler ut over de her nevnte er ikke tillatt.

Om tilføyelser, merknader, understrekninger m.v.

I ordbøker/leksika og konkordans tillates understrekning av ord og tall. Flere farger kan brukes.

I alle tekstutgaver tillates

- ☞ innholdsregister
- ☞ understrekning av lesemåter i apparatet
- ☞ en strek under henvisningsbokstaver(-tegn) oppe i teksten som signaliserer en slik understrekning
- ☞ tilføyelse av lesemåter eller konjekturen som ikke finnes i apparatet, også angivelse av grunnlag eller motivering for disse, dog slik at man herunder kun nytter de vanlige tegn, bokstaver eller termini som forekommer i apparat og tekst i de godkjente tekstutgaver.

Det er tillatt å bruke markeringstusj i teksten istedenfor understrekning.

I tekstutgaver av Det gamle testamente kan det i margen være avmerket den tradisjonelle kildesondring ved hjelp av vanlige bokstavtegn og eventuelt ved bruk av forskjellige farger. Understrekning i flere farger tillates der hvor flere kilder forekommer på samme linje.

I synopser kan det være avmerket særstoff/fellesstoff, f.eks. ved bruk av forskjellige farger, men uten bruk av ord, bokstaver eller tall.

I leksika og konkordans tillates alfabetregister

Utover dette er ingen tilføyelser, merker eller understrekninger tillatt.

SKRIFTLIG PRØVE SOM HJEMMEOPPGAVE

En av de skriftlige klausurprøver i hvert av de to avsnittene på II. avdeling kan erstattes med 6 dagers skriftlig hjemmeoppgave med etterfølgende, justerende muntlig prøve i faget. Det kan skrives hjemmeoppgave innenfor et tidsrom på 2 uker før de ordinære klausureksamener på II. avdeling begynner. Dette betyr at hjemmeoppgaven tidligst kan utleveres 2 uker før første ordinære klausureksamen på II. avdeling. Og den kan senest innleveres dagen før første ordinære klausureksamen på II. avdeling.

Arbeidet med hjemmeoppgaven er begrenset til 6 dager med tillegg for søn- og helligdager. Oppgavene leveres ut kl. 09:00 og besvarelsen må innleveres 6 virkedager senere kl. 09:00. I forbindelse med utlevering av oppgave avtales tid for veiledning. Veiledningstiden er begrenset til 1/2 time. Veiledningen skal dreie seg om litteratur og metode.

Hver kandidat som velger hjemmeoppgave, får individuell oppgave. (Hvis antall kandidater som velger hjemmeoppgave overstiger 10 i samme fag, kan bestemmelsen om individuell oppgave fravikes).

Besvarelsen av hjemmeoppgavene begrenses til mellom 4000 og 6000 ord. Oversikt over anvendt litteratur må inngå i besvarelsen. Besvarelsen behøver ikke være maskinskrevet.

Sensur for oppgaven skal foreligge ved skriftlig fellessensur. Den justerende muntlige prøve finner sted en av de påfølgende dager.

MUNTLIG PRØVE I TILKNYTNING TIL HJEMMEOPPGAVE

Når en skriftlig klausurprøve er erstattet med en hjemmeoppgave, skal den muntlige prøve ta utgangspunkt i den besvarelsen kandidaten har skrevet. Det skal også stilles spørsmål som ligger innenfor normalpensum, eventuelt maksimumpensum. Prøven skal ha en varighet på maksimum 45 minutter.

LITTERATUR

Detaljesegetisk litteratur som ikke er grunnspråklig, må suppleres med grunnspråklige fremstillinger.

De årstall som angis, svarer ikke nødvendigvis til siste opplag, som er det som bør benyttes.

HÅNDBØKER OG SERIER:

Tekstutgaver

ELLIGER, K./RUDOLPH, W. (ed.): Biblia Hebraica Stuttgartensia, Stuttgart 1968 eller senere

RALPHS, A. (ed.): Septuaginta, I-II, Stuttgart 1935

WEBER, R. (rec.): Biblia Sacra. Vulgata I-II, Stuttgart 1969

Utenombibelske tekster og innskrifter

- DONNER, H./Röllig, W.: Kanaanäische und aramäische Inschriften, I-III, Wiesbaden 1973-79
- BEYERLIN, W. (Hg.): Religionsgeschichtliches Textbuch zum Alten Testament, (GAT 1), Göttingen 1975
- GALLING, K. (Hg.): Textbuch zur Geschichte Israels, Tübingen 1968
- GRESSMANN, H. (Hg.): Altorientalische Texte zum Alten Testament, Berlin 1970
- JAROS, K.: Hundert Inschriften aus Kanaan und Israel, Fribourg 1982
- JEPSEN, A.: Von Sinuhe bis Nebukadnezar. Dokumente aus der Umwelt des AT, Leipzig 1976
- PRITCHARD, J.B. (ed.): Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament, Princeton 1969
- THOMAS, D.W. (ed.): Documents from Old Testament Times, London 1965

Konkordanser

- HATCH, E./REDPATH, H.A.: A Concordance to the Septuagint, I-II, Graz 1954
- LISOWSKY, G.: Konkordanz zum Hebräischen Alten Testament, Stuttgart 1958
- MANDELKERN, S.: Veteris Testamenti Concordantiae, Jerusalem/Tel Aviv 1967
- MORRISH, G.: A Concordance of the Septuagint, Grand Rapids 1983

Ordbøker

- BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: Hebrew and English Lexicon of the Old Testament, Oxford 1972
- BROWN, F./DRIVER, S.R./BRIGGS, C.A.: The New Brown-Driver-Briggs-Gesenius Hebrew-Aramaic Lexicon, Lafayette 1981
- GESENIUS, W./BUHL, F.: Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament, Berlin/Göttingen/Heidelberg 1915
- Hebräisches und aramäisches Lexikon zum Alten Testament von Koehler, L. und Baumgartner, W., 3. Aufl. neubearbeitet von Baumgartner, W., u.a. Leiden 1. Lief. 1967, 2. Lief. 1974, 3. Lief. 1983, 4. Lief. 1990
- HOLLADAY, W.L.: A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament, Leiden 1971
- KOEHLER, L./BAUMGARTNER, W.: Lexicon in Veteris Testamenti libros, Leiden 1953 (med Supplementum ad ... 1958)

Glossarer

- EDEL, R.F.: Hebräisch-Deutsche Präparationen zu Genesis 1-25, Genesis 26-50, Josua, Psalmen, Jesaja, Jeremia, Kleine Propheten I, Kleine Propheten II, Marburg 1966
- ALTPETER, C.: Hebräisch-Deutsche Präparationen zum Deuteronomium, Marburg 1976
- SINGER, K.H.: Hebräisch-Deutsche Präparationen zu Exodus, Zum Buch Ruth, Marburg 1975 og 1970

Grammatikk

Se litteraturlisten under Hebraisk språk.

Geografi

- AHARONI, Y./AVI-YONAH, M.: The Macmillan Bible Atlas, New York 1977
- AHARONI, Y.: The Land of the Bible. A Historical Geography, London 1980
- Det Bestes store Bibelatlas, Oslo 1982
- GROLLENBERG, L.H.: Bildatlas till Bibeln, Stockholm 1963

MAY, H.G. (ed.): Oxford Bible Atlas, London 1974

Arkeologi

AHARONI, Y.: The Archaeology of the Land of Israel, London 1982

ALBRIGHT, W.F.: Fra steinalderen til kristendommen, Oslo 1977

NEGEV, A.: Archaeological Encyclopedia of the Holy Land, New York 1972

Historie

Se litteraturliste under Israels historie, normalpensum

Oppslagsverker

BOTTERWECK, C.J./RINGGREN, H. (Hg.): Theologisches Wörterbuch zum Alten Testament (ThWAT), I- Stuttgart 1970 ff. Eng.: Theological Dictionary of the Old Testament, Grand Rapids 1977ff

JENNI, E./WESTERMANN, C. (Hg.): Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament (THAT), I-II, München 1971-1976

DAVIDSON, B.: The Analytical Hebrew and Chaldee Lexicon, London 1967

EINSPAHR, B.: Index to Brown, Driver & Briggs Hebrew Lexicon, Chicago 1977

Gads Danske Bibelleksikon, I-II, København 1965-66

HEATON, E.W.: Daglig liv i det gamle Israel, Oslo 1958

MILLER, M.S./MILLER, J.L.: Black's Bible Dictionary, London 1973

REICKE, B./ROST, L. (Hg.): Biblisch-Historisches Handwörterbuch, I-III, Göttingen 1963-66

RICHARDSON, A.: A theological Word Book of the Bible, London 1965

DOUGLAS, I.D. (ed.): The Illustrated Bible Dictionary, Vol. 1-3, Leicester 1980

THESTRUP PEDERSEN, E.: Bibelhåndbok, Oslo 1966

Kommentarserier og andre serier til det gamle testamente

AASF B Annales academiae scientiarum Fennicae, Series B

AncB Anchor Bible

ATD Das Alte Testament Deutsch

BHTh Beiträge zur historischen Theologie

BK.AT Biblischer Kommentar Altes Testament

BST Biblische Studien

BZ Biblische Zeitschrift

BZAW Beihefte zur Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft

CB.OT Coniectanea biblica. Old Testament series

EdF Erträge der Forschung

EvTh Evangelische Theologie

FRLANT Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments

GAT Grundrisse zum Alten Testament (=Erg. Reihe zu ATD)

gb Gammeltestamentlig bibliotek

GIB de Gruyter Lehrbuch. Berlin

GTA Göttinger theologische Arbeiten

HAT Handbuch zum Alten Testament

HK Handkommentar zum Alten Testament

Hermeneia Hermeneia

HThR Harvard Theological Review

JSOT Journal for the Study of the Old Testament

KuD Kerygma und Dogma

KAT Kommentar zum Alten Testament

Det gamle testamentet

NCeB	New Century Bible
NICOT	New International Commentary on the Old Testament
NStB	Neukirchener Studienbücher
NTT	Norsk teologisk tidsskrift
OTL	Old Testament Library
SBB	Stuttgarter biblische Beiträge
SBS	Stuttgarter Bibelstudien
SBT	Studies in Biblical Theology
TB	Theologische Bücherei
ThLZ	Theologische Literaturzeitung
ThSt (B)	Theologische Studien, Hg.v.Karl Barth
ThTh	Themen der Theologie
ThW	Theologische Wissenschaft
TOTC	Tyndale Old Testament Commentaries
TTK	Tidsskrift for teologi og kirke
UTB	Uni-Taschenbücher
VT.S	Supplements to Vetus Testamentum
WdF	Wege der Forschung
WMANT	Wissenschaftliche Monographien zum Alten und Neuen Testament
ZAW	Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft
ZThK	Zeitschrift für Theologie und Kirche

NORMALPENSUM

1. DETALJEKSEGESE

Til hver skriftgruppe leses ett av de følgende arbeider, eventuelt supplert som angitt.

Genesis

WESTERMANN, C. : Genesis (1-11) (BKAT I/1), Neukirchen-Vluyn 1983 ; eng.: Genesis 1-11, London 1984

og

WESTERMANN, C. : Genesis (12-36) (BKAT I/2), Neukirchen-Vluyn 1981

eller

SEIERSTAD, I.P.: Den bibelske urhistorie, Oslo 1977 og Utdrag av Fedrehistorien, MF's Litteraturtjeneste, Oslo 1971

sammen med

VON RAD, G.: Das erste Buch Mose. Genesis (ATD 2-4), Göttingen 1981; eng.: Genesis. A Commentary (OTL), London 1972

eller tilsvarende.

Exodus

CHILDS, B S: Exodus. A Commentary (OTL), London 1982.

eller tilsvarende

2. Samuels bok

Innledning til Det deuteronomistiske historieverk studert på grunnlag av én av de godkjente innledningsfremstillinger

og enten

McCARTER, Jr., P.KYLE: II Samuel (AncB9), New York 1984, 190-231

eller

McCARTER, Jr., P.KYLE: II Samuel (AncB9), New York 1984, 190-208

sammen med

METTINGER, T.N.D.: King and Messiah (CB.OT8), Lund 1976, 48-63 (ch.3)
eller tilsvarende

Jesaja I

WILDBERGER, H.: Jesaja (1-12) (BKAT X/1), Neukirchen-Vluyn 1980 ; eng.: Isaiah 1-12: A Commentary (tr. Thomas H. Trapp; Continental Commentaries; Minneapolis: Fortress, 1991)

SEIERSTAD, I.P.: Forelesninger over kap 6-12 i Jesajaboken, Oslo 1957,

sammen med:

KAISER, O.: Das Buch des Propheten Jesaja, kap 1-12 (ATD 17), Göttingen 1981. Eng.:
Isaiah 1-12. A Commentary (OTL), London 1983
eller tilsvarende.

Jesaja II

NORTH, C.R.: The Second Isaiah, Oxford 1964

ELLIGER, K.: Deuterjesaja (40,1 - 45,7) (BKAT XI/1), Neukirchen-Vluyn 1978 (til Jes 40,1-11; 42,1-9)

sammen med

WESTERMANN, C.: Das Buch Jesaja. Kap. 40-66 (ATD 19), Göttingen 1981. Eng.:
Isaiah 40-66. A Commentary (OTL), London 1980
eller tilsvarende.

Jeremia

RUDOLPH, W.: Jeremia (HAT 1.12), Tübingen 1968

HOLLADAY, W.L.: Jeremiah, Vol 1-2 (Hermeneia), Philadelphia 1986- Minneapolis 1989
eller tilsvarende.

Amos

RUDOLPH, W.: Joel-Amos-Obadja-Jona (KAT XIII/2), Gütersloh 1971

WOLFF, H.W.: Dodekapropheton 2: Joel und Amos (BKAT XIV/2), Neukirchen-Vluyn 1975

Eng.: Joel and Amos (Hermeneia), Philadelphia 1977

PAUL, S.M.: Amos (Hermeneia), Fortress Press, Minneapolis 1991

eller tilsvarende

Salmene

KRAUS, H-J.: Psalmen (1-150) (BKAT XV/1-2), Neukirchen-Vluyn 1978. Eng.: Psalms 1-59.

A Commentary, Minneapolis 1988; Psalms 60-150. A Commentary, Minneapolis 1989

eller tilsvarende.

2. HOVEDTREKKSPENSUM

Deuteronomium:

TÅNGBERG, K.A.: Hosea, Deuteronomium, Job og Daniel. Hovedtrekkspensum i GT II. avdeling 1. avsnitt.

Litteraturtjenesten, Det teologiske Menighetsfakultet, Oslo 1991.

Hoseaboken:

TÅNGBERG, K.A.: Hosea, Deuteronomium,....

Det gamle testamentet

Jobs bok:

TÅNGBERG, K.A.: Hosea, Deutronomium,....

Daniel 2; 7; 9-12:

TÅNGBERG, K.A.: Hosea, Deutronomium,....

3. GAMMELTESTAMENTLIG INNLEDNING, TEKST- OG KANONHISTORIE M.M.

Én av følgende litteraturkombinasjoner:

- i.) KAISER, O.: Einleitung in das Alte Testament, Gütersloh 1984, Eng.: Introduction to the Old Testament, Minneapolis 1977, de avsnitt som er forutsatt i eksamenskravene til normalpensum, punkt 3
CHILDS, B.S.: Introduction to the Old Testament as Scripture, London 1983, kap IV.
JOHNSON, B./STRÖMBERG KRANTZ, E.: Møte med Gamla Testamentet på hebreiska og svenska, Lund 1983 (s. 9-11,15-20 og 64-69 kan utelates)
- ii.) CHILDS, B.S.: Introduction ..., de avsnitt som er forutsatt i eksamenskravene til normalpensum, punkt 3.
KAISER, O.: Einleitung .../Introduction ... § 23-24, 32
JOHNSON, B./STRÖMBERG KRANTZ, E.: Møte med Gamla Testamentet ... (jfr. ovenfor)
- iii.) SMEND, R.: Die Entstehung des Alten Testaments (ThW 1), 4. Aufl. Stuttgart 1989, de avsnitt som er forutsatt i eksamenskravene til normalpensum, punkt 3
sammen med enten
KAISER, O.: Einleitung .../Introduction ... § 32
eller
SCHMIDT, W.H.: Einführung in das Alte Testament (GLB), Berlin 1982, § 27
- iv.) SCHMIDT, W.H.: Einführung ..., de avsnitt som er forutsatt i eksamenskravene til normalpensum, punkt 3
SMEND, R.: Die Entstehung ... §§ 2-5

4. GAMMELTESTAMENTLIG TEOLOGI

Ett av følgende arbeider:

ZIMMERLI, W: Grundriss der alttestamentlichen Theologie (ThW 3), Stuttgart 1982. Eng.: Old Testament Theology in Outline, Edinburgh 1983
eller
SEIERSTAD, I P: Gammeltestamentlig bibelteologi I-II, MF's Litteraturtjeneste, Oslo 1979
eller
WESTERMANN, C.: Theologie des Alten Testaments in Grundzügen (GAT 6), Göttingen 1978. Eng.: Elements of Old Testament Theology, Atlanta 1982
eller tilsvarende.

Annen aktuell litteratur:

EICHRODT, W.: Theologie des Alten Testaments I-III, Stuttgart/Göttingen 1967-68. Eng.: Theology of the Old Testament I-II (OTL), London 1982

- HASEL, G.: Old Testament Theology: Basic Issues in the Current Debate, Grand Rapids 1977
- JACOB, E.: Grundfragen alttestamentlicher Theologie, Stuttgart 1970
- VON RAD, G.: Theologie des Alten Testaments I, München 1969, II, München 1968. Eng.: Old Testament Theology I-II, London 1979. Forkortet norsk utgave av bind II: Profetenes budskap (gb 3), Oslo 1975
- GRAF REVENTLOW, H.: Hauptprobleme der alttestamentlichen Theologie im 20. Jahrhundert (EdF 173), Darmstadt 1982
- GRAF REVENTLOW, H.: Hauptprobleme der Biblischen Theologie im 20. Jahrhundert (EdF 203), Darmstadt 1983
- SCHMIDT, W.H.: Alttestamentlicher Glaube in seiner Geschichte (NStB 6), Neukirchen-Vluyn 1982. Eng.: The Faith of the Old Testament, Oxford 1983
- SPRIGGS, D.G.: Two Old Testament Theologies (SBT 30), London 1974 (Vurdering av Eichrods og von Rads fremstillinger)

5. ISRAELS HISTORIE

Ett av følgende arbeider, eventuelt supplert som angitt:

- BRIGHT, J.: A History of Israel (OTL), 3rd edn., London 1981, chs. 5-8 (unntatt ch.6 C.3 og excursus I under ch. 7 C) og chs. 10-12 (unntatt EXCURSUS II) Tysk: Geschichte Israels, Düsseldorf 1966, tilsvarende kapitler
eller
- HERRMANN, S.: Geschichte Israels in alttestamentlicher Zeit, München 1980, II. Hauptteil. Eng.: A History of Israel in Old Testament Times, London 1981, Part Two
sammen med
BRIGHT, J.: A History of Israel, Chs. 10-12 (unntatt EXCURSUS II)
eller tilsvarende

MAKSIMUMSPENSUM

MAKSIMUMSPENSUM består av NORMALPENSUM og ett av følgende alternative tilleggs pensum. Litteraturen til hvert tilleggs pensum er på ca. 200 sider.

Når flere titler er oppført utgjør de tilsammen pensum, om ikke annet er anført.

1 a. Kongedømmets historie

- ALT, A.: "Das Königtum in den Reichen Israel und Juda" (1951) i: Kleine Schriften zur Geschichte des Volkes Israels, II, München 1953, 116-134
- BERNHARDT, K.H.: Das Problem der altorientalischen Königsideologie im Alten Testament (VT.S VIII), Leiden 1961, 91-113.
- BOECKER, H.J.: Die Beurteilung der Anfänge des Königtums in den deuteronomistischen Abschnitten des I. Samuelsbuches (WMANT 31), Neukirchen-Vluyn 1969.
eller tilsvarende

1 b. Profetismens historie

- VON RAD, G.: Theologie des Alten Testaments II, München 1968, 135-314, (II.Hauptteil, A-H). Eng.: Old Testament Theology II, London 1979, tilsvarende avsnitt
sammen med enten
- BOECKER, H.J.: "Anklagereden und Verteidigungsreden im Alten Testament. Ein Beitrag zur Formgeschichte alttestamentlicher Prophetenworte" (1960), i NEUMANN, P.H.A. (Hrsg), Das Prophetenverständnis in der deutschsprachigen Forschung seit Heinrich Ewald (WdF 307), Darmstadt 1979, 455-474

Det gamle testamentet

eller

VON SODEN, W.: "Verkündigung des Gotteswillens durch prophetisches Wort in den altbabylonischen Briefen aus Mari" (1947), i NEUMANN, P.H.A. (Hrsg), Das Prophetenverständnis ..., 320-332
eller tilsvarende

1 c. Gudstjenestens historie

KRAUS, H.-J.: Gottesdienst in Israel. Grundriss einer Geschichte des alttestamentlichen Gottesdienstes, München 1962, bortsett fra 4. kap. (s. 149-209)

eller

ROWLEY, H.H.: Worship in Ancient Israel (SPCK Large Paperbacks 29), London 1981, 1-36; 71-110

sammen med

RENDTORFF, R.: "Der Kultus im alten Israel", (1957), i Gesammelte Studien zum Alten Testament (TB 57), München 1975, 89-109

og

DE VAUX, R.: Das Alte Testament und seine Lebensordnungen, II, Freiburg i B. 1962, 259-308 og 322-367 (avs. X-XIII og XV-XVIII). Eng.: Ancient Israel. Its Life and Institutions, London 1980, 415-456 og 468-506 (del IV, avs. 10-13 og 15-17)

eller tilsvarende

1 d. Menneskesynet i Det gamle testamente

WOLFF, H.W.: Anthropologie des Alten Testaments, München 1973, unntatt del I. Eng.: Anthropology of the Old Testament, London 1974, unntatt "Part One".

eller

BOECKER, H.J.: Recht und Gesetz im Alten Testament und im Alten Orient, Neukirchen-Vluyn 1976, kap IV - V,

sammen med enten

TERRIEN, S.: Till the Heart Sings, Philadelphia 1985, s 1-102

eller

TRIBBLE, P.: God and the Rhetoric of Sexuality, Philadelphia 1978 eller senere. I nevnte utgave s 31-130.

eller tilsvarende.

2 a. Skapelsesteologien

HERRMANN, S.: "Die Naturlehre der Schöpfungsgeschichte" i ThLZ, 1961 sp. 413-424

KOCH, K.: "Wort und Einheit des Schöpfergottes in Memphis und Jerusalem", i ZThK 62, (1965), 251-293

VON RAD, G.: "Das theologische Problem des alttestamentlichen Schöpfungsglaubens" (1936), i Gesammelte Studien zum Alten Testament (TB 8), München 1971, 136-147. Eng.: "The theological Problem of the Old Testament Doctrine of Creation" i The Problem of the Hexateuch, London 1966, 131-143

VON RAD, G.: "Hiob 38 und die altägyptische Weisheit", (1955), i Ges.Stud.z.A.T., (TB 8), 262-271. Eng.: "Job XXXVIII and ancient Egyptian Wisdom" i The Problem..., 281-291

VON RAD, G.: Theologie des Alten Testaments, I, München 1969, 149-167 (II Hauptteil, B.I. 1-2). Eng.: Old Testament Theology I, London 1979, tilsvarende avsnitt

RENDTORFF, R.: "Die theologische Stellung des Schöpfungsglaubens bei Deuterojesaja", (1954), i Ges.Stud.z.A.T. (TB 57), München 1975, 209-219

SÆBØ, M.: "Creator et Redemptor. Om skapelsens teologiske plass og funksjon i Det gamle testamente", i Deus Creator, festskrift til I.P.Seierstad, Oslo 1971, 1-28

RICHTER, W.: "Urgeschichte und Hoftheologie", i BZ, Neue Folge 10, 1966, 96-105

SCHMIDT, W.H.: Die Schöpfungsgeschichte der Priesterschrift (WMANT 17), 3. Aufl., Neukirchen-Vluyn 1973, Kap. I-III.A (s. 9-73)
eller tilsvarende

2 b. Lov, rett og pakt

ALT, A.: Die Ursprünge des israelitischen Rechts (1934), i Kleine Schriften zur Geschichte des Volkes Israels, I, München 1953, 278-332
BOECKER, H.J.: Recht und Gesetz im Alten Testament und im Alten Orient (NStB 10), Neukirchen-Vluyn 1976, 15-43, (Kap. I-II). Eng.: Law and the administration of justice in the Old Testament and ancient East, London 1980, tilsvarende avsnitt
LIEDKE, G.: Gestalt und Bezeichnung alttestamentlicher Rechtssätze (WMANT 39), Neukirchen-Vluyn 1971, 19-61 og 101-153
DE VAUX, R.: Das Alte Testament und seine Lebensordnungen I, Freiburg i B. 1964, 230-263, (Recht und Justiz). Eng.: Ancient Israel, London 1980, 143-163 (Law and Justice)
eller tilsvarende

2 c. Jahve-troen og kana'neisk religion

KAPELRUD, A.S.: Vår konge er Ba'al. Fruktbarhetsguden Ba'al i Ras Sjamra-tekstene, Oslo 1973, 8-12; 40-91
RENDTORFF, R.: "El, Ba'al und Jahwe" (1966), i Gesammelte Studien zum Alten Testament (TB 57), München 1975, 172-187
WOLFF, H.W.: "Jahve und die Götter in der alttestamentlichen Prophetie" i Ev Th 29 (1969), 397-416, nå i Gesammelte Studien zum Alten Testament (TB 22), 2. erw. Aufl. München 1973
HABEL, N.C.: Yahweh versus Baal: A Conflict of Religious Cultures, New York 1964
eller tilsvarende

2 d. Eskjatologien og messianismen

FOHRER, G.: "Die Struktur der alttestamentlichen Eschatologie" (1960), i Studien zur alttestamentlichen Prophetie (1949-1965), (BZAW 99), Berlin 1967, 32-58
VON RAD, G.: Theologie des Alten Testaments, II, München 1968, 108-133 (I.Hauptteil, G). Eng.: Old Testament Theology II, London 1979, tilsvarende avsnitt
SÆBØ, M.: "Eschaton og eschatologia i Det gamle testamente" i Sæbø, M.: Ordene og Ordet, Oslo 1979, 180-196
SEIERSTAD, I.P.: Gammeltestamentlig bibelteologi, II, Oslo 1979, 559-660 og 708-734
og enten
SCHMIDT, W.H.: "Die Ohnmacht des Messias. Zur Überlieferungsgeschichte der messianischen Weissagungen im Alten Testament", i KuD 15, (1969), 18-34
eller
SÆBØ, M.: "Messianisme hos Kronisten?" i Israel-Kristus-Kirken. Festskrift til Sverre Aalen, Oslo 1979, 53-75
eller
TALMON, Sh.: "Typen der Messiaserwartung um die Zeitwende" i Probleme biblischer Theologie. Festschrift-G. von Rad, München 1971, 570-588
eller tilsvarende

2 e. Visdomslitteraturen

Enten

VON RAD, G.: Weisheit in Israel. Neukirchen-Vluyn 1970, 13-73; 102-148; 165-228; 245-308. Eng.: Wisdom in Israel, London 1972, 3-50; 74-110; 124-176; 190-239
eller følgende arbeider:

BAUER-KAYATZ, C.: Einführung in die alttestamentliche Weisheit, (BSt 55), Neukirchen-Vluyn 1969, 7-10 og 36-95 HERMISSON, H.-J.: Studien zur israelitischen Spruchweisheit, (WMANT 28), Neukirchen-Vluyn 1968, 64-136
PREUSS, H.D.: "Erwägungen zum theologischen Ort alttestamentlicher Weisheitsliteratur", i EvTh 30, (1970), 393-417
VON RAD, G.: Theologie des Alten Testaments I, München 1969, (II, D, 5-7). Eng.: Old Testament Theology I, 1979, tilsvarende avsnitt
SÆBØ, M.: "Israels visdomsdiktning - et aktuelt forskningstema" i Sæbø, M.: Ordene og Ordet, Oslo 1979, 166-179
eller tilsvarende

3. Videregående kjennskap til Israels eldste historie

BRIGHT, J.: A History of Israel, 3rd ed., London 1981, Prologue og chs. 1-4
BARSTAD, H.M.: "Israels eldste historie. Omkring den seneste utvikling innen forskningen" i NTT 88 (1987), 99-107
HERRMANN, S.: "Basic Factors of Israelite Settlement in Canaan", i Biblical Archaeology Today. Proceedings of the International Congress on Biblical Archaeology, Jerusalem, April 1984, Jerusalem 1985, 47-53
KOCHAVI, M.: "The Israelite Settlement in Canaan in the Light of Archaeological Surveys", i Biblical Archaeology Today, 54-60
MAZAR, B.: "The Early Israelite Settlement in the Hill Country", i Mazar, B.: The Early Biblical Period, Jerusalem 1986, 35-48
FINKELSTEIN, I.: "The Emergence of the Monarchy in Israel: The Environmental and Socio-Economic Aspects", i JSOT 44 (1989), 43-74
eller tilsvarende

GRESK SPRÅK

Studiet av gresk språk sikter på å gi studentene de nødvendige språklige forutsetninger for et vitenskapelig arbeid med Det nye testamentes greske tekst. Prøven i gresk må derfor være bestått senest semesteret før en melder seg opp til prøvene til II. avdelings 1. avsnitt.

STUDIET

Undervisning

Undervisningen i gresk språk gis i form av to forelesningstimer og tre timer gruppeundervisning per uke gjennom to semestre, og en intensiv undervisningsperiode på 20 timer i begynnelsen av det første semesteret. Nytt kurs starter hvert semester.

Studietid

Studiet av gresk språk går over to semestre og er sammen med studiet av hebraisk språk forutsatt å skulle utgjøre to semesters fulltidsstudium.

PENSUM

Tekstpensum til prøven i gresk består av omlag 140 sider, regnet etter Nestle/Alands NT-utgave og Loeb Classical Library. Tekstene er hentet fra Det nye testamente og fra andre koinégreske tekster fra Det nye testamentets omverden. Samtlige nytestamentlige tekster inngår i det detaljeksegetiske tekstpensum i faget Det nye testamente på II. avdeling. Tekstpensumet er følgende:

a) greske tekster fra Det nye testamentes omverden:

Didache
Ignatius' brev til Romerne

b) tekster fra Septuaginta (LXX):

1 Mos 1;
2 Mos 20,1-17;
Jes 53.
Første Makkabeerbok 1,1-15. 41-63; 3,1-9; 4,36-61 (ca 11s.)

c) tekster fra Det nye testamente:

Mark 1-4.
Joh 1-3; 13-15.
Apg 1-3; 15; 17,16-34

Rom 1-12.
1. Kor. 8-13
Efeserbrevet.
Første Timoteusbrev.
Hebr 1; 8-10

EKSAMEN

Eksamensordning

Prøven i gresk språk avholdes hvert semester og består av 3 timers skriftlig prøve. Studentene oversetter et avsnitt fra tekstpensum og besvarer spørsmål fra grammatikken.

Ved prøven får man utlevert følgende skriftlige hjelpemidler:

ALAND/BLACK/MARTINI/METZGER/WIKGREN (eds.): The Greek New Testament, 3.rd.ed. Münster 1975 og senere (utgave uten "A Concise Greek-English Dictionary of the New Testament")

NESTLE, E./ALAND, K. (eds.): Novum Testamentum Graece, Stuttgart 1979 og senere

Fritak

Studenter som har avlagt begge de tidligere prøvene GRESK I og GRESK II fritas for prøven i gresk.

LITTERATUR

Tekstutgaver

ALAND/BLACK/MARTINI/METZGER/WIKGREN (eds.): The Greek New Testament, 3.rd.ed. Münster 1975 og senere.

Denne såkalte "GNT-utgaven" finnes med B M NEWMAN: "A concise Greek-English Dictionary of the New Testament" trykt som tillegg. Tillegget kan også kjøpes som egen bok, se nedenfor.

NESTLE/ALAND (eds.): Novum Testamentum Graece, Stuttgart 26/1979 og senere.

Denne tekstutgaven bør alle studenter skaffe seg før eller senere, gjerne i en såkalt studieutgave.

The Apostolic Fathers I(-II) (Loeb Classical library), London 1912-13 og senere opptrykk. (Gresk tekst og engelsk oversettelse ved Kirsopp Lake).

De apostoliske fedre i norsk oversettelse med innledninger og noter, utg. av E BAASLAND og R HVALVIK, Oslo 1984

JOSEFUS: The Jewish War, bd II (Loeb Classical Library), London 1927-1928 og senere. (Gresk tekst og engelsk oversettelse ved H S J Thackeray.)

SANDVEI, B.H.: Øvingshefte for begynnere i koiné-gresk, Oslo 1990 eller senere.

SANDVEI, B.H.: Studiemateriell til LXX-tekster, MF's Litteraturtjeneste, Oslo 1991 (tekster, glossar og språklige kommentarer),

RAHLFS, A (ed): Septuaginta, Stuttgart 1935 eller senere.

Glossar, ordbøker

NEWMAN, B.M.: A concise Greek-English Dictionary of the New Testament, Aberdeen 1971 eller senere eller en tilsvarende, mindre ordbok til NT

SANDVEI, B.H.: Gresk glossar og språklige kommentarer til teologistudiets språkprøve (utenombibelske tekster), MF's Litterærtjeneste, Oslo 1985 eller senere.

SANDVEI, B.H.: Språklige kommentarer til NT-tekster, MF's Litterærtjeneste, Oslo 1986 eller senere.

Se videre litteraturlisten til faget Det nye testamente på II. avdeling.

Grammatikk

LEIVESTAD, R.: Nytestamentlig gresk grammatikk, Oslo 1975 eller senere.

SANDVEI, B.H.: Kompendium til noen emner innen Koinegresk grammatikk, MF's Litterærtjeneste, Oslo 1978 eller senere.

Se dessuten litteraturlisten til faget Det nye testamente på II. avdeling.

DET NYE TESTAMENTE

INNLEDNING TIL FAGET

Det nye testamente avslutter og kroner den kristne kirkes kanon. De nytestamentlige skriftene vil hver på sin måte vitne om Guds avgjørende frelseshandling gjennom Jesus Kristus. Kristushendelsen betraktes derfor som oppfyllelsen av den Gudsåpenbaring og guddommelige frelseshandling som skildres i Det gamle testamente (GT). NT inntar, sammen med GT, en enestående stilling i kirkens liv som grunnlag for dens forkynnelse og øvrige virksomhet. Men dets betydning strekker seg enda lenger. Kirkens forkynnelse og undervisning gjennom tidene har ført til at den nytestamentlige historie og tankeverden har influert åndslivet i det hele. NT er blitt en organisk del av vår kulturtradisjon.

Det vitenskapelige studiet av NT har således både teologisk og allmenkulturell betydning. For en teologisk institusjon som MF er selvsagt de teologiske aspekter helt avgjørende. Det eksegetiske studiet skal bidra til å gjøre studentene skikket til på en saklig og reflektert måte å formidle NT's budskap til dagens mennesker. Veien til dette mål går gjennom en solid historisk kunnskap om de nytestamentlige skriftene, forholdene omkring deres tilblivelse og deres innhold.

Den nytestamentlige bibelvitenskap er en historisk disiplin. Studiet av faget Det nye testamente er derfor primært et historisk studium. Det skal føre studentene inn i den situasjon som forelå da NT ble til. Gjennom øvelse i vitenskapelig teksttolkning skal de lære seg å finne skriftenes opprinnelig mening, deres budskap til samtidens mennesker. Når tekstenes historiske betydning er klarlagt, kan man gå videre til å overføre deres budskap til nåtiden. Denne aktualiseringsprosess er ikke en oppgave for eksegesen alene. Både den systematiske og praktiske teologi er stilt overfor samme oppgave. I rammen av det nytestamentlige studiet vil aktualiseringsspørsmålene bli drøftet mer prinsipielt i rammen av SNT (studieemne i nyere teologi). Senere vil man i undervisningen og i studiet som helhet stadig forsøke å holde aktualiseringsspørsmålene levende. Spesielle tiltak som temadager og eksegetisk-homiletiske seminar skal ytterligere stimulere til refleksjon over aktualiseringsspørsmål.

Faget Det nye testamente omfatter 6 disipliner: gresk språk, nytestamentlig tidshistorie, innledningsvitenskap (isagogikk), eksegese, bibelteologi samt Jesu liv og urkristendommens historie. Studiet av *gresk språk* er en nødvendig forutsetning for at studentene skal kunne arbeide med NT på en vitenskapelig forsvarlig måte. Språkstudiene, som avsluttes med prøven i Gresk, utgjør innledningen til et selvstendig eksegetisk arbeid med nytestamentlige tekster. Det krever at språkkunnskapene holdes ved like under hele studiet, også den tid da man ikke er opptatt med direkte teksttolkning.

Studiet av *nytestamentlig tidshistorie* skal gi innsikt i politiske, sosiale og økonomiske forhold på den tid og i det miljø hvor kristendommen vokste fram, samt om de religiøse og kulturelle strømninger som da var rådende. *Innledningsvitenskapen* tar opp spørsmål vedrørende de nytestamentlige skrifers tilblivelse: Forfatter- og adressatspørsmål, dateringsproblem, kilde- og tradisjonsspørsmål, struktur- og komposisjonsspørsmål o.s.v.

Fagets viktigste disiplin er *eksegesen*, tolkningen av nytestamentlige tekster. De tidligere nevnte disipliner har som sin egentlige hensikt å muliggjøre denne. Greskkunnskapene er således uunnværlige ved eksegesens mest elementære moment, oversettelsen. Den krever leksikalsk kjennskap til ordenes betydninger, og fortrolighet med grammatikk og syntaks. Men tolkningen av en tekst krever også kjennskap til forhold i samtiden, av så vel åndelig som materiell art. Innsikt i den aktuelle teksts tilblivelsesforhold kan likeledes bidra til at tolkningen blir så innholdsrik og adekvat som mulig.

Studiet av *bibelteologien* bygger på en nøyaktig eksegesi av relevante tekster og har som mål å gi studentene innsikt om begrepssammenheng og tankelinjer i NT. Dette organiseres vanligvis slik at man tar for seg de ulike skriftgruppers teologi (eksempelvis synoptisk, johanneisk, paulinsk teologi).

En grundig eksegesi av sentrale tekster i NT krever også studiet av *Jesu liv og urkristendommens historie*. Det sentrale moment i alt arbeid med NT er altså teksttolkningen, eksegesen.

Studiet av NT har sitt tyngdepunkt under II. avdeling. Gjennom *grunnfaget* får man en innføring i hele fagområdet og en fordypning i noen av NT's skrifter. Vekten ligger her på å føre inn i en historisk tilnærming til NT. *SNT* vil vise hva det betyr å lese de historiske skrifter i vår moderne kultur og i en norsk samfunnskontekst. Spørsmålet om NT's troverdighet og vår bruk av NT står sentralt. Under *språkfasen* legges grunnlaget for det videre fagstudium.

Under II. avdeling fortsetter studiet på det grunnlag som ble lagt under I. avdeling. Det tar sikte på å gi et utvidet og fordypet kjennskap til NT's innhold gjennom detaljeksegesi av et omfattende tekstupsum, gjennom bibelteologisk arbeid og gjennom studiet av den nytestamentlige epokes historie og historieproblem. Det forutsettes at studentene nå har gjort seg fortrolig med det eksegetiske studiets elementer så de kan arbeide selvstendig med tekster samt med bibelteologiske og historiske oppgaver og problemer. Undervisningen i form av forelesninger og seminarer er tenkt å støtte og stimulere studentenes eget arbeid med faget. Et metodekurs i bibelfagene er lagt inn ved begynnelsen av 1. avsnitt på II. avdeling for å gi studentene kjennskap til de metodiske spørsmål som er knyttet til tolkningen av de nytestamentlige tekster ut fra den greske grunnteksten. Det er også under II. avdelingsstudiet at aktualiseringsspørsmålene (den hermeneutiske og praktisk-teologiske problematikk) melder seg med tyngde.

PENSUM

NORMALPENSUM består av følgende:

1. Detaljeksegetisk redegjørelse for følgende tekstutvalg, studert på grunnlag av den greske tekst:
 - a. Markusevangeliet kap 1-4; 8,27 - 9,32; 14,1 - 16,8.
Apostelgjerningene 1-3; 15; 17,16-34
 - b. Johannesevangeliet kap 1-6; 12-17; 20
 - c. Romerbrevet 1-12
Galaterbrevet eller 1 Korinterbrev 8-15
Efeserbrevet eller Kolosserbrevet
1 Timoteusbrev

Det nye testamentet

- d. Jakobs brev eller 1. Peters brev
- e. Hebreerbrevet eller Johannes Åpenbaring 1-7; 12-14 og 19-22.
2. Godt kjennskap til den nytestamentlige innledning til de skrifter som studeres detaljkegetisk og til tekst- og kanonhistorien.
3. Godt kjennskap til følgende emner innenfor nytestamentlig teologi:
 - a. hovedtemaene i den synoptiske overlevering:
Gudsriketanken, kristologi, Jesu etiske forkynnelse.
 - b. hovedtanker i johanneisk teologi
 - c. hovedemner innenfor paulinsk teologi
4. Godt kjennskap til sentrale historieproblemer i NT's fremstilling av Jesu liv og urkristendommens historie på bakgrunn av de religiøse og filosofiske retninger i jødedom og hellenisme, og den almene politiske historie.

MAKSIMUMSPENSUM består av NORMALPENSUM og ett av følgende alternative tilleggspensa:

1. Detaljkegetese av tekster fra Lukasevangeliet:

Luk 3,2 - 4,30; 6,12 - 8,3; 14,1 - 16,31.

2. Tekster til nytestamentlig eskatologi.

1 Tess 4,13 - 5,12; 2 Tess 2,1-10; 1 Kor 15,20-28, 50-58; 2 Kor 5,1-10;
2 Pet 3,1-13; 1 Hen 1; 4; Esra 13.

Denne varianten forutsetter at man velger Johannes Åpenbaring i stedet for Hebreerbrevet som detaljkegetisk pensum.

3. Tekster til belysning av de nytestamentlige kirkeordningers normativitet.
Et tekstutvalg på 15 sider etter avtale med faglærer.
4. Misjonstanken i urkirken.
5. Tekster fra Qumran

1. Kjennskap til følgende tekstavsnitt i oversettelse:

4QpPs 37 (4Q171, hele), 1QpHab (cols. I, II, V, VII-XIII), 4QpNah (4Q169, hele),
4QFlor (4Q174), CD I, 1QS I-VIII, 1QSa.
1QH^a IX 1 - X 19; col. XII (= to 'Teacher Hymns'). 1QH^a XV 26-33, XIX 3-14.
4QMMT (4Q394-399); 4Q246 («Son of God»-text); 4Q521 (4QMessianic Apocalypse);
4Q525 (4QBeatitudes).

2. Kjennskap til funnene og forskningshistorien til dem.

6. Tekster fra rabbinisk litteratur.
Det legges opp et tekstutvalg på ca. 60 s. i engelsk oversettelse fra Mishnah, Talmud (gemara), Midrash og Targum.
7. Den palestinske urmenighet i sosialhistorisk belysning
8. De paulinske bymenigheter i sosialhistorisk belysning

STUDIET

UNDERVISNING

Hvert semester holdes et metodekurs i bibelfagene. Deltakelse i kurset er obligatorisk for å melde seg opp til 1. avsnitts prøver. Det er et vilkår for å følge metodekurset at en har bestått I. avdeling.

Undervisningen i faget Det nye testamente gis i form av forelesninger og seminarer, tilsammen 10 - 12 timer per uke. Undervisningen omfatter først og fremst normalpensum i eksegeese og bibelteologi, men også tilleggspensa i forbindelse med maksimumspensum, i regelen ett hvert semester.

STUDIETID

Studiet av Det gamle testamente og Det nye testamente er tilsammen beregnet til 2 semesters fulltidsstudium.

EKSAMEN

OPPMELDINGSKRAV

For å få melde seg opp til prøven i Det nye testamente, må en ha bestått I. avdeling og prøvene i gresk og hebraisk språk og ha deltatt i metodekurs i bibelfagene.

I faget Det nye testamentet er det en skriftlig prøve og en muntlig prøve til justering av karakteren for den skriftlige prøven. Den skriftlige prøven kan avlegges som klausurprøve eller som hjemmeoppgave.

SKRIFTLIG PRØVE SOM KLAUSURPRØVE

Den skriftlige prøve kan avlegges som 8 timers klausurprøve, d.v.s. en prøve på fakultetet med begrenset adgang til bruk av litterære hjelpemidler. Eksamenskravenes punkt 1 og 3 (eksegese og bibelteologi) blir gjenstand for skriftlig prøve. Det gis alternative oppgavesett. Hvert oppgavesett kan bestå av inntil 2 oppgaver som begge skal besvares. Oppgavene kan inneholde momenter fra fagene Det gamle testamente og Praktisk teologi. Ved den skriftlige prøven gjelder de samme regler for hjelpemidler, understrekninger m.v. som ved prøven i GT.

MUNTlig PRØVE I TILKNYTNING TIL KLAUSURPRØVE

Ved den muntlige prøven kreves at kandidaten kan gjøre rede for normalpensum. Dersom kandidaten legger opp maksimumspensum i faget, kan også tillegget bli gjenstand for eksaminasjon ved muntlig eksamen, uavhengig av hva som er prøvet ved den skriftlige prøven. Den muntlige prøven er begrenset til å vare 30 minutter.

SKRIFTLIG PRØVE SOM HJEMMEOPPGAVE

En av de skriftlige klausurprøver i hvert av de to avsnittene på II. avdeling kan erstattes med 6 dagers skriftlig hjemmeoppgave med etterfølgende, justerende muntlig prøve i faget. Det kan skrives hjemmeoppgave innenfor et tidsrom på 2 uker før de ordinære klausureksamener på II. avdeling begynner. Dette betyr at hjemmeoppgaven tidligst kan utleveres 2 uker før første ordinære klausureksamen på II. avdeling. Og den kan senest innleveres dagen før første ordinære klausureksamen på II. avdeling.

Arbeidet med hjemmeoppgaven er begrenset til 6 dager med tillegg for søn- og helligdager. Oppgavene leveres ut kl. 09:00 og besvarelsen må innleveres 6 virkedager senere kl. 09:00. I forbindelse med utlevering av oppgave avtales tid for veiledning. Veiledningstiden er begrenset til 1/2 time. Veiledningen skal dreie seg om litteratur og metode.

Hver kandidat som velger hjemmeoppgave, får individuell oppgave. (Hvis antall kandidater som velger hjemmeoppgave overstiger 10 i samme fag, kan bestemmelsen om individuell oppgave fravikes).

Besvarelsen av hjemmeoppgavene begrenses til mellom 4000 og 6000 ord. Oversikt over anvendt litteratur må inngå i besvarelsen. Besvarelsen behøver ikke være maskinskrevet.

Sensur for oppgaven skal foreligge ved skriftlig fellessensur. Den justerende muntlige prøve finner sted en av de påfølgende dager.

MUNTlig PRØVE I TILKNYTNING TIL HJEMMEOPPGAVE

Når en skriftlig klausurprøve er erstattet med en hjemmeoppgave, skal den muntlige prøve ta utgangspunkt i den besvarelsen kandidaten har skrevet. Det skal også stilles spørsmål som ligger innenfor normalpensum, eventuelt maksimumpensum. Prøven skal ha en varighet på maksimum 45 minutter.

Ved den muntlige prøve kan kandidaten nytte det fremlagte greske nytestamente, Nestles eller Alands utgave.

LITTERATUR

HÅNDBØKER OG SERIER

Tekstutgaver

ALAND/BLACK/MARTINI/METZGER/WIKGREN (eds.): The Greek New Testament, 3.rd.ed. Münster 1975 og senere.

Denne såkalte "GNT-utgaven" finnes med B.M. NEWMAN: "A concise Greek-English Dictionary of the New Testament" trykt som tillegg. Tillegget kan også kjøpes som egen bok, se nedenfor.

NESTLE/ALAND (eds.): Novum Testamentum Graece, Stuttgart 26/1979.

Denne tekstutgaven bør alle studenter skaffe seg før eller senere, gjerne i en såkalt studieutgave.

HUCK/GREEVEN: Synopse der drei ersten Evangelien, Tübingen 13/1981.

ALAND (ed): Synopsis Quattuor Evangeliorum, Stuttgart 1967.

Tekstkritikk

METZGER, B.M.: A textual Commentary on the Greek New Testament, Aberdeen 1971.
METZGER, B.M.: The Text of the New Testament. Its Transmission, Corruption and Restoration, Oxford 1969.
ALAND, K./ALAND, B.: Der Text des Neuen Testaments, Stuttgart 1982; Eng.utg.: The Text of the New Testament, Revised and enlarged, Grand Rapids - Leiden 1989.

Tekstutgaver til utenombibelske tekster

The Apostolic Fathers I-II (Loeb Classical library), London 1912-13. (Gresk tekst og engelsk oversettelse ved Kirsopp Lake).
De apostoliske fedre i norsk oversettelse med innledninger og noter, utg. av E.BAASLAND og R.HVALVIK, Oslo 1984.
JOSEFUS: The Jewish War, bd II (Loeb Classical Library), London 1927-1928 . (Gresk tekst og engelsk oversettelse ved H.S.J. Thackeray.)

Leksika

BAUER, W.: Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur, Berlin/New York 1971.
GRINGRICH, F.W./DANKER, F.W. (red.): A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature, Chicago 1979.
LIDDELL. H.G./SCHOTT, R.: A Greek-English Lexicon, 9. ed. by H.S.Jones, Oxford 1968. (Standardverket for klassisk gresk.)

Mindre ordbøker (bare til nt)

NEWMAN, B.M.: A concise Greek-English Dictionary of the New Testament, Aberdeen 1971.
HEIKEL, I./FRIDRICHSEN, A.: Grekisk-svensk ordbok till Nya Testamentet, Uppsala 1973.

Grammatikker

BLASS/DEBRUNNER/REHKOPF: Grammatik des neutestamentlichen Griechisch, Göttingen 1979. Engelsk utgave: FUNK, F.W. (red.): A Greek Grammar of the New Testament and other Early Christian Literature, Chicago 1961.
LEIVESTAD, R: Nytestamentlig gresk grammatikk, Oslo 1975.
MOULE, C.F.D.: An Idiom Book of New Testament Greek, Cambridge 1959.
MOULTON, J.H./TURNER, M.: A Grammar of New Testament Greek, vol I-V, Edinburg 1963
FUNK, R.W.: A Beginning-Intermediate Grammar of Hellenistic Greek (I-III), Missoula, Montana 1973.

Andre hjelpemidler til gresk- og nt-studiet

SANDVEI, B.H.: Kompendium til noen emner innen Koinegresk grammatikk, MF's Litteraturtjeneste, Oslo 1978.
SANDVEI, B.H.: Språklige kommentarer til NT-tekster, MF's Litteraturtjeneste, Oslo 1986.
RIENECKER, F.: Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament, Giessen 1980. Engelsk utgave ved C.L.ROGERS: A Linguistic Key to the Greek New testament, Grand Rapids 1982.
ZERWICK, M/GROSVENOR, M.: A Grammatical Analysis of the Greek New Testament, Roma 1981.
METZGER, B.M.: Lexical Aids for students of New Testament Greek, Oxford 1980.

Det nye testamentet

Konkordande

SCHMOLLER, O.: Handkonkordanz zum Neuen Testament, Stuttgart 1973.
MOULTON, W.F./GEDEN, A.S.: A Concordance to the Greek Testament, Edinburgh 1978.
ALAND, K. (Hg.): Vollständige Konkordanz zum griechischen Neuen Testament (I-II), Berlin/New York 1983.

Oppslagsverker

KITTEL, G./FRIEDRICH, H. (Hg.): Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament (I-IX), Stuttgart 1933-1973, Engelsk utgave: Theological Dictionary of the New Testament (transl. by G.W.Bromiley), (I-X) Grand Rapids 1964-1976.
COENEN, L./BEYREYTHOR, E./BIETENHARD, H. (Hg.): Theologisches Begriffslexicon zum Neuen testament (I-III), Wuppertal 1967-71. Utvidet engelsk utgave: BROWN, C. (ed.): The New International Dictionary of New Testament Theology (I-III), Exeter 1976-80.
BALZ, H.R./SCHNEIDER, G. (utg.): Exegetisches Wörterbuch zum Neuen Testament, (I-III), Stuttgart 1980-83.
KRAUSE, G./MULLER, G. (utg.): Theologische Realenzyklopädie, Berlin/New York 1977 ff.
ENGNELL, I. (utg.): Svenskt Bibliskt Oppslagsverk (I-II), Stockholm 1962-63.
NIELSEN, E./NOACK, B. (red.): Gads Danske Bibelleksikon (I-III), København 1981-82 (2. utg.).
REICKE, B./ROST, L. (hg.): Biblisch-historisches Handwörterbuch (I-IV), Göttingen 1962-66.
THESTRUP PEDERSEN, E.: Bibelhåndbok, Oslo 1966.
The Interpreters Dictionary of the Bible, Vol I-IV, Supplementary Volume Nashville 1979.
The Illustrated Bible Dictionary (I-III), Downers Grove 1980.

Kommentarserier til det nye testamente

ANCB	Anchor Bible
BNTC	Black's New Testament Commentaries
EKK	Evangelisch-katholischer Kommentar zum Neuen Testament
CGTC	Cambridge Greek Testament Commentary
ICC	International Critical Commentary
HNT	Handbuch zum Neuen Testament
HThK	Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament
He	Hermeneia
ICC	International Critical Commentary
KEK	Kritisch-Exegetischer Kommentar über das Neue Testament
KNT	Kommentar til Nya Testamentet
NCeB	New Century Bible
NIBC	New International Biblical Commentary
NIC	New International Commentary on the New Testament (= New London Commentary on the New Testament)
NIGTC	New International Greek testament Commentary
NTD	Neues Testament Deutsch
RNT	Regensburger Neues testament
TNTC	Tyndale New Testament Commentaries
ThHK	Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament
TNT	Tolkning av Nya Testamentet
WBC	World Biblical Commentary

NORMALPENSUM

1. DETALJEKSEGESE

Til hvert skrift velges ett arbeide, gjerne i samråd med faglærer. Alternativ litteratur kan legges opp i samråd med faglærer.

Markusevangeliet

GUELICH, R.: Mark 1-8:26 (WBC 34 A) Dallas 1989. Bd. II er under utarbeidelse av Craig Evans)

PILGAARD, AA.: Kommentarer til Markusevangeliet. Århus Universitetsforlag, 1988

Annen aktuell litteratur:

GUNDRY, R.H.: Mark. A Commentary on His Apology for the Cross. Grand Rapids 1993.

PESCH, R.: Das Markusevangelium I-II (HTKNT II/ 1-2) Freiburg 1976-1977

LÜHRMANN, Das Markusevangelium (HNT 3) Tübingen 1987

Johannesevangeliet

BEASLEY-MURRAY, G.R.: John (WBC 36). Dallas 1987

BROWN, R.E.: The Gospel according to John I-II (AB 29-29A). London 1966-1970

Annen aktuell litteratur:

KIEFFER, R.: Johannesevangeliet 1-2, (KNT 4), Uppsala 1987-1988.

BARRETT, C.K.: The Gospel according to St. John, Oxford 1978.

STIBBE, M.W.G.: John (Readings). Sheffield 1993.

CULPEPPER, A.: Anatomy of the Fourth Gospel. Philadelphia 1983.

Apostelgjerningene

LARSSON, E.: Apostlagärningarna 1-2, (KNT 5), Stockholm-Uppsala 1983-1987.

JOHNSON, L.T.: The Acts of the Apostles (Sacra Pagina 5). Collegeville 1992.

Annen aktuell litteratur:

BRUCE, F.F.: The Book of Acts. The Greek Text with Introduction and Commentary. Leicester/Grand Rapids 1979.

LOVESTAM, E.: Apostlagärningarna (TNT). Stockholm 1988.

JERVELL, J.: The Theology of the Acts of the Apostles. Cambridge 1996.

Romberbrevet

DUNN, J.D.G.: Romans 1-8/9-16 (WBC 39 a-b), Dallas 1988.

FITZMYER, J.: Romans (AB 33). New York 1993.

Annen aktuell litteratur:

WILCKENS, U.: Der Brief an die Römer 1-3 (EKK 6), Zürich 1978-1982.

CRANFIELD; C.E.B.: The Epistle to the Romans I-II, (ICC), Edinburgh 1975-1981.

STUHLMACHER, P.: Pauls Letter to the Romans: A Commentary. Louisville 1994. Tysk original: Der Brief an die Römer (NTD 6), Göttingen 1989.

HAY, D.M./JOHNSON, E.: Pauline Theology. Volume III: Romans. Minneapolis 1995.

1. Korinterbrev

FEE, G.D.: The First Epistle to the Corinthians, (NICNT), Grand Rapids (Eerdmans) 1987.

BARRETT, C.K.: A Commentary on the First Epistle to the Corinthians, (BNTC), New York 1968.

Annen aktuell litteratur

Det nye testamentet

WITHERINGTON III, B.: Conflict and Community in Corinth. A Socio-Rhetorical Commentary on 1 and 2 Corinthians. Grand Rapids 1995.
MITCHELL, M.: Paul and the Rhetoric of Reconciliation. An Exegetical Investigation of the Language and the Composition of 1. Corinthians. Tübingen 1992.
SCHRAGE, W.: Der erste Brief an die Korinther I-II (EKK 7/1-2). Zürich 1991-1995.

Galaterbrevet

LONGENECKER, R.: Galatians (WBC 41). Dallas 1990.
BETZ, H.D.: Galatians, Hermeneia, Philadelphia 1979.
Annen aktuell litteratur:
BRUCE, F.F.: Commentary on Galatians (NIGTC). Grand Rapids 1982.
DUNN, J.D.G.: The Epistle to the Galatians (BNTC). 1993.
MATERA, F.J.: Galatians (Sacra Pagina 9). Collegeville 1992.

Efeserbrevet

LINCOLN, A.T.: Ephesians (WBC 42) 1990
SCHNACKENBURG, R.: The Epistle to the Ephesians. Edinburgh 1990. Tysk original: Der Brief an die Epheser (EKK 10), Zürich 1982.
Annen aktuell litteratur:
BRUCE, F.F.: The Epistle to the Colossians, to Philemon and to the Ephesians. (NICNT) Grand Rapids 1984.
ARNOLD, C.E.: Ephesians: Power and Magic. Cambridge 1989.
LINCOLN, A.T./WEDDERBURN J.M.: The Theology of the Later Pauline Letters. Cambridge 1993.

Kolossierbrevet

HARTMAN, L.: Kolossierbrevet, (KNT 12), Uppsala 1985.
DUNN, J.D.G.: Commentary on Colossians and Philemon (NIGT). Grand Rapids 1996.
Annen aktuell litteratur:
BRUCE, F.F.: The Epistles to the Colossians, to Philemon and to the Ephesians (NICT). Grand Rapids 1984.
LINCOLN, A.T./WEDDERBURN, J.M.: The Theology of the Later Pauline Letters. Cambridge 1993.
O'BRIAN P.T.: Colossians - Philemon (WBC 44). Waco 1982.

1. Timoteusbrev

SYNNES, M.: Vakhold om de skjønne skatt. Innføring i pastoralbrevene og kommentar til første Timoteusbrev. Oslo 1996.
ROLOFF, J.: Der Erste Brief an Timotheus, (EKK 15), Zürich 1988.
Annen aktuell litteratur:
FEE, G.D.: 1 and 2 Timothy, Titus (NIBC). Peabody 1988.
DIBELIUS, M./CONZELMANN, H.: The pastoral epistles, (Hermeneia), Philadelphia 1972. Tysk original: Die Pastoralbriefe (HNT). Tübingen 1966
YOUNG, F.: The Theology of the Pastoral Letters. Cambridge 1994.

Jakobs brev

BAASLAND, E.: Jakobsbrevet (KNT), Uppsala 1992.
JOHNSON, L.T.: The Letter of James (AB 37A). New York 1995.
Annen aktuell litteratur:
DAVIDS, P.H.: The Epistle of James (NIGTC), Grand Rapids 1982.
DIBELIUS, M./GREEVEN, H.: Der Brief des Jakobus (KEK). Göttingen 1964.

1. Petersbrev

OLSSON, B.: Första Petrusbrev, (KNT 17), Stockholm 1982.

GOPPELT, L.: A Commentary on 1 Peter. Grand Rapids 1993. Tysk original: Der erste Petrusbrief, (KEK 12/1), Göttingen 1978.

Annen aktuell litteratur:

RAMSEY MICHAELS, J.: 1 Peter (WBC 49). Waco 1988.

ELLIOT, J.H.: A Home for the Homeless. A Sociological Exegesis for 1 Peter. Philadelphia 1981.

Hebreerbrevet

BRUCE, F.F.: The Epistle to the Hebrews, (NICNT), Grand Rapids 1981.

LANE, W.L.: Hebrews 1-88/9-13 (WBC 47 A-B). Dallas 1991.

Annen aktuell litteratur

ATTRIDGE, H.W.: The Epistle to the Hebrews (Hermeneia). Philadelphia 1989.

ELLINGWORTH, P.: The Epistle to the Hebrews (NIGTC) Grand Rapids 1993.

Johannes åpenbaring

MOUNCE, R.H.: The Book of Revelation, (NICNT), Grand Rapids 1977.

BORING E.M.: Revelation (Interpretation) Atlanta 1989.

Annen aktuell litteratur:

BAUCKHAM, R.: The Theology of the Book of Revelation. Cambridge 1993.

ROLOFF, J.: The Revelation of John. Minneapolis 1993. Tysk original: Die Offenbarung des Johannes, (Zürcher Bibelkommentare). Zürich 1984.

HEMER, C.J.: The Letters to the Seven Churches of Asia in their Local Setting. Sheffield 1986.

SYNNES, M.: Sju profetiske budskap til menighetene. En gjennomgåelse av sendebrevene i Johannes' åpenbaring. Oslo 1996.

2. NYTESTAMENTLIG INNLEDNING, TEKST- OG KANONHISTORIE

Enten en større fremstilling, eller en mindre supplert med én av de to bøkene til teksthistorie og tekstkritikk eller tilsvarende.

Større fremstillinger:

GUTHRIE, D.: New Testament Introduction, Downers Grove. Rev. utg. 1990.

KÜMMEL, W.G.: Einleitung in das Neue Testament, Heidelberg 1980 (også på engelsk)

Annen aktuell litteratur:

VIELHAUER, P.H.: Geschichte der urchristlichen Litteratur. Einleitung in das Neue Testament, die Apokryphen un die Apostolischen Väter, Berlin-New York 1978.

Mindre fremstillinger,

KLIJN, A.F.J.: An Introduction to the New Testament, Leiden 1980.

SCHELKLE, K.H.: Introduction to the New Testament, Cork 1968.

som må suppleres med teksthistorie og tekstkritikk fra f. eks.:

RIESENFELD, H.: Den nytestamentliga textens historia, MF's Litteraturtjeneste, Oslo 1978.

SYNNES, M.: Hvordan arbeide med bibeltekster (MF-Bok 1992) Kap. II.

HARTMANN, L.: Avsnittet om tekstkritikk i "En bok om Nya Testamentet", eller tilsvarende.

3. NYTESTAMENTLIG TEOLOGI

Enten en helhetsfremstilling *eller* monografier til de enkelte skriftgruppers teologi eller tilsvarende.

Helhetsfremstillinger:

STUHLMACHER, P.: Biblischen Theologie des Neuen Testaments.

Bd. I: Von Jesus zu Paulus, Göttingen 1992 (Engelsk oversettelse er under arbeid.)

GOPPELT, L.: Theology of the New Testament I-II. Grand Rapids 1981-82. Tysk original: Theologie des Neuen Testaments 1-2, Göttingen 1981.

Eng. utg: Theology of the New Testament I-II, Grand Rapids 1981-82.

LADD, G.E.: A Theology of the New Testament; Grand Rapids 1993.

Synoptisk bibelteologi:

GOPPELT, L.: Se ovenfor

SANDERS e.p.: The Historical Figure of Jesus. London 1993, s. 132-275.

Johanneisk bibelteologi:

MOODY SMITH, D.: The Theology of the Gospel of John. Cambridge 1995.

Paulinsk bibelteologi:

SANDES, K.O.: I tidens fylde. En innføring i Paulus' teologi. Oslo 1996.

STUHLMACHER, P.: Se ovenfor

Annen aktuell litteratur:

BEKER, J.E.: Paul the apostle; The Triumph of God in Life and Thought. 1980

LADD, G.E.: Se ovenfor

4. HISTORIEPROBLEMER

Ett av følgende arbeider:

Enten

LARSSON, E.: "Jesu liv och urkristendomens historia" i: GERHARDSSON, B.(red): En bok om nya testamentet, Lund 1982

eller

KRAFT, H.: Die Entstehung des Christentums, Darmstadt 1

MAKSIMUMSPENSUM

MAKSIMUMSPENSUM består av NORMALPENSUM og ett av følgende alternative tilleggspensa. Litteraturen til hvert tilleggspensum er på ca. 200 sider. Når flere titler er oppført utgjør de tilsammen pensum, om ikke annet er anført.

1. Lukas-tekster

FITZMYER, J.: The Gospel according to Luke I-I/X-XXIV (AB 28-28A). Garden City 1981-85.

JOHNSON, L.T.: A Commentary on the Gospel of Luke (Sacra Pagina 3). Collegeville 1991

Annen aktuell litteratur:

GREEN, J.B.: The Theology of the Gospel of Luke. Cambridge 1995.

NOLLAND, J.: Luke 1-9:20/10:1-18:35-24:53 (WBC 35A-C). Dallas 1989-93.

2. Tekster til nytestamentlig eskjatologi

BAASLAND, E. (m. fl.): Fremtiden i Guds hender, MF's Litteraturtjeneste Oslo 1976, 109-204.

SPÖRLEIN, B.: Die Leugnung der Auferstehung, Regensburg 1971, 1-37; 109-198.

VÖGTLE, A.: Das Neue Testament und die Zukunft des Kosmos, (KBANT), Düsseldorf 1970, 108-150.

3. Tekster til kirkeordning og embeter i urkirken

BROCKHAUS, U.: Charisma und Amt; die paulinische Charismenlehre auf dem Hintergrund der frühchristlichen Gemeindefunktionen, Wuppertal 1975, 95-141

HOLMBERG, B.: Sociological versus Theological Analysis of the Question concerning a Pauline Church Order, i: S. Pedersen: Die Paulinische Litteratur, (Teologiske studier 4), Århus 1980, 187-200

SKJEVESLAND, O.: Kirken i Det nye testamente, Oslo 1976

4. Misjonstanken i urkirken

BAASLAND, E.: Hvordan drev urkirken misjon? i: NTM 38, 1984, 1ff

GREEN, M.: Evangelism in the Early Church, London 1978, 78-143; 194-255

JEREMIAS, J.: Jesus' Promise to the Nations, London 1967

LARSSON, E.: Till nye grupper och folk. Om missionens problem i urkyrkan, i: Människan inför Bibeln, Stockholm 1982, 139-162.

5. Tekster fra Qumran

Tekstutgave

Tekstene leses fortrinnsvis fra:

MARTINEZ, F. G.: The Dead Sea Scrolls Translated. The Qumran Texts in English, Leiden 1994.

I tillegg leses

RUAGER, S.: Dødehavsrullene og Det nye testamente, Hald 1995 eller tilsvarende.

Annen aktuell litteratur

DIMANT, D.: Qumran Sectarian Literature i STONE, M. E. (ed.): Jewish Writings of the Second Temple Period. Apochrypha, Pseudepigrapha, Qumran Sectarian Writings, Philo, Josephus, Assen/Maastricht/Philadelphia 1984 s 483 - 547

ELGVIN, T.: Nyere bidrag til Qumranforskningen i Tidsskrift for Teologi og Kirke 68, 1997 s 49 - 66

6. Tekster fra rabbinisk litteratur

Kildemateriale

Utvalget av kildemateriale gjøres slik at følgende fire kategorier er representert. Tekstene hentes fortrinnsvis fra:

a) Mishnah (m)

(Neziqin) *Abot 1-3* (7 s) og (Zeraim) *Berakot* (9 s) eller et annet utvalg på ca 15 s - fra:

DANBY, H.: The Mishnah. Translated from the Hebrew with Introduction and brief explanatory Notes, Oxford 1933 eller senere.

Det nye testamentet

b) Talmud

Gemara til (Zeraim) Berakot (ca. 5 s) eller et tilsvarende utvalg - fra:
EPSTEIN, I.(ed): *The Babylonian Talmud I-XVIII*, London 1948-1952 (Soncino utg.).

c) Midrasj

Midrash Rabba (BerR/GenR) til Gen 1 (14 s) eller et tilsvarende utvalg på ca 15 s - fra:
FREEDMAN, H. and SIMON, M.: *The Midrash Rabba I-X*, bd. I, London 1961 (Soncino utg.).

Melkita de R Ismael (MekhY) til Ex 12,11-14 (9 s) eller et tilsvarende utvalg på ca 10 s fra
LAUTERBACH, J.Z.: *Melkita de-Rabbi Ishmael I-III*, Philadelphia 1935-1949 eller senere.
I nevnte utgave bd I, s 51-60 (også m. tekst).

d) Targum

Pseudo-Jonathan (TPsJ) til Gen 1 (4 s) og 15, 1-6 (1 s) (= 5 s) fra:
BOWKER, J.: *The Targums and Rabbinic Literature. An Introduction to Jewish Interpretation of Scripture*, Cambridge 1969 (m. kommentar) eller senere. I nevnte utgave s 95-108 og 200-203.

Codex Neofitil (CN) til Gen 1 og 15, 1-6 (4 s) eller et tilsvarende utvalg på ca 10 s - fra:
MACHO, Alejandro Diez (ed): *Neophyti I. Targum Palestinense MS de la Bibliotheca Vaticana*, I Madrid-Barcelona 1968- . I nevnte utgave s 497-499 og 500f (fra Anexo II: Traducción Inglesia) (også m. tekst).

Jonathan (TJon) til Jes 53 eller et tilsvarende utvalg på ca 5 s - fra:
STENNING, J.F.: *The Targum on Isaiah*, Oxford 1949 (også m. tekst og innledning).

Innledninger og sekundærlitteratur

BOWKER, J.: *The Targums and Rabbinic Literature. An Introduction to Jewish Interpretation of Scripture*, Cambridge 1969 eller senere. I nevnte utgave s 3-92.

7. Den palestinske urmenighet i sosialhistorisk belysning

MALINA, B.: *The New Testament World*, Atlanta 1981 eller senere.

THEISSEN, G.: *Jesusovertøvelsen og den sociale baggrund*, København 1979.
eller tilsvarende.

8. De paulinske bymenigheter i sosialhistorisk belysning

MEEKS, W.A.: *The First Urban Christians: The Social World of the Apostle Paul*, Yale 1983
eller tilsvarende.

LATIN

Det filologisk-historiske kurset over Confessio Augustanas latinske tekst tar sikte på:

1. Å gi kjennskap til grunnelementene i latinsk grammatikk
2. Å gjøre kort rede for innholdet i de enkelte artikler.
3. Å gjøre studentene fortrolige med de viktigste teologiske termene i teksten og hva de innebærer.
4. Å hjelpe studentene til å bruke det historiske noteapparatet i Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche.
5. Å vie spesiell oppmerksomhet til de steder i Confessio Augustana hvor forståelsen av den latinske tekst har dannet utgangspunkt for ulike tolkninger av bekjennelsen.

Undervisning

Hvert semester holdes språklig/faglig seminar over Confessio Augustanas latinske tekst, art. 1-21, i 10 uker.

De første tre ukene er et språklig intensivkurs 4 timer per uke med gjennomgåelse av hovedtrekkene i formverket og innføring i syntaks i tilknytning til tekstlesning. I den første del av intensivkurset knyttes undervisningen til en språklig elementær tekst med kjent innhold, som Symbolum Apostolicum. I den siste del av kurset knyttes undervisningen til de språklig enklere artikler i Confessio Augustana (I - XXI)).

Seminarets sju resterende uker avvikles som en integrert filologisk-historisk gjennomgåelse av de første 21 artikler i Confessio Augustana. Praktisk tenkes dette slik at både latinlærer og en av fakultetets faglærere i kirkehistorie forestår denne delen av undervisningen, som forutsettes å vare 2 t per uke, i alt 14 timer. Hovedansvaret vil ligge hos faglærer i latin, som gjennomgår tekstene filologisk. Faglæreren i kirkehistorie vil fortløpende knytte kommentarer til de enkelte artiklene.

Prøven i latin

Kurset avsluttes med en skriftlig prøve, der studentene får oversette et avsnitt fra Confessio Augustana og svare på elementære grammatiske spørsmål. Prøven i latin er skriftlig og varer i 2 timer. Som karakterer nyttes "Bestått" / "Ikke bestått".

Ved prøven er det bare tillatt å ha med Confessio Augustanas latinske tekst. Det blir gitt anledning til å gå opp til ny prøve utenom tiden for de ordinære prøver for dem som ikke har bestått prøven.

Bestått prøve i latin er en forutsetning for å kunne melde seg opp til prøven i kirkehistorie.

Fritak

Studenter som har avlagt latinprøven i samsvar med eksamenskravene i latin til studieordningen av 1972, vil få fritak fra denne prøven.

LITTERATUR

Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche, 5.aufl. Göttingen 1963 eller senere.

FRIHAGEN, A.K.: Latinske pensumtekster og glossar, MF's Litteraturtjeneste, Oslo 1992.

EITREM, S: Latinsk grammatikk, Oslo 1966 eller senere. I nevnte utgave leses følgende paragrafer (merknadene bare der det er angitt):

7-13; 16; 17; 19-25; 27-32; 35-40; 49-50; 52; 57-71; 78-83; 86-92; 94-104; 106-109; 111; 114a; 115-116; 122-130; 132-136; 138-142; 146-147 m. merkn.; 148; 160; 161a; 162-163; 165; 168-171; 177; 179-181.

KIRKEHISTORIE

INNLEDNING TIL FAGET

fra én side sett er kirkehistorien ikke vesensforskjellig fra all annen historieforskning. Også kirkehistorie har med menneskelige forhold å gjøre og må ta hensyn til de økonomiske, sosiale og kulturelle betingelser for menneskelig liv, tanke og handling.

Kirkehistorien kan derfor defineres som en spesialgren av historien: Den vil beskrive den spesielle del av menneskers liv og historie som har med kristen tro og tilbedelse å gjøre, enten denne er institusjonalisert i kollektive samfunn, eller gir seg individuelle uttrykk. Men både kirke- og fromhetsliv foregår i samme rom og tid som annen historisk aktivitet. Kirkehistorien vil måtte spesialisere seg på tros- og fromhetsliv gjennom tidene, men alltid i kontakt med de andre historiske disipliner: Politisk historie, sosialhistorie, kulturhistorie, idéhistorie osv., men også med de teologiske fag som kirken selv alltid har vært opptatt av: Bibelforskning, dogmatikk, homiletikk, liturgi, kirkerett.

Kirkens egen opprinnelse i historiske begivenheter og dens totusenårige forkynnelse av Guds historiske åpenbaring i Jesus Kristus, gjør kirkehistorieforskningen til en helt vital oppgave for teologien. Hvorledes evangeliet er blitt forstått og proklamert gjennom tidene, hvordan dogmene har fått sitt innhold i kampen for rett tro og lære, hvorledes den kristne gudstjeneste har vokset fram og avspeiler kirkens selvforståelse, hvordan evangeliet spredte seg i verden siden den første misjonsbefaling, - dette er kirkehistoriske spørsmål som gjør at denne disiplin får en grunnleggende betydning for teologien. Uten den historiske dimensjon vil de øvrige teologiske fag lett kunne havne i det abstrakte, spekulative og historieløse.

På denne måten blir kirkehistorien et særdeles omfattende fag, som berører mange teologiske fagområder og krever en lang rekke spesialkunnskaper. Selvfølgelig kan ingen være spesialist over hele dette store felt. Derfor er kirkehistorien inndelt i flere disipliner, og pensum er fordelt på noen avgrensede perioder.

Kirkehistorien har inntil nylig vært ensidig fakta- og data-orientert. Enda er det slik at pensum krever kunnskap om hva som har skjedd, om når og hvor og hvem. Like viktig er imidlertid spørsmålet om hvorfor noe skjedde akkurat slik og nettopp da. Svar på slike spørsmål krever mer enn å ha pugget årstall og navn. En kirkehistorisk undersøkelse vil prøve å sette fakta inn i en bestemt sammenheng, både i tid og i rom, for dermed å komme fram til en forståelse og forklaring av hva som har skjedd. Dette ideal vil også gjelde for de kirkehistoriske besvarelser som studentene produserer.

Når det derimot gjelder å vurdere et historisk forløp, prøver den vitenskapelig arbeidende kirkehistoriker å være tilbakeholdende. For en teolog vil det være fristende å stille normative spørsmål til historien: Var dette riktig? Var det godt? Var det etter Guds vilje? Var det bibelsk? Slike vurderingss spørsmål kan ha sin berettigelse, særlig som reaksjon mot "den fordomsfylte overfladiskhet, som mange historikere legger for dagen, når de behandler egentlige kirkehistoriske æmner" (Torben Christensen). Men de overskrider grensene for de empiriske metoder som kirkehistorikeren deler med andre historikere.

Derfor bør også oppgaveskriveren være varsom med å vurdere et historieforløp ut fra et kristent synspunkt (og det gjelder da selvfølgelig også andre “synspunkter”, som f.eks. et marxistisk eller et idealistisk). Å bruke absolutte eller ideelle målestokker på historieforløp, kan føre til at historiske (og derfor relative) handlinger og personer blir bedømt ut fra forutsetninger som ikke ligger innenfor selve det konkrete historieforløp.

Ved siden av det fakta-orienterte preg og interessen for de store enkeltpersoner, har kirkehistorieforskningen i nyere tid lagt større vekt på den kollektive, anonyme fromhet, religiøs praksis, folkelige vekkesbevegelser, kristelig foreningsvirksomhet, o.l. Når en studerer kirkehistorie, vil dette materiale kunne plassere kirken midt i det levende, mangfoldige folkeliv som den har vært med å forme gjennom tidene, og som den selv har vært påvirket av.

Det som gjør kirkehistorien “annerledes” enn profanhistorie, er egentlig ikke de metoder som brukes eller de vurderingene som anlegges. Men kirkehistorien er på den ganske spesiell måte avgjørende for kirken, idet den stadig minner om at kristendommen er en historisk religion. Med sitt frelseshistoriske utgangspunkt vil kirkehistorien hjelpe oss til å se både sammenheng og brudd, både det som er verdifullt i tradisjonene og det som gjerne kan oppgis. Gjennom kirkehistorien fremstår kirken i den status duplex som er dens kår i verden, både som Guds eget mysterium og under, og som en institusjon med alle de påvirkende menneskelige faktorer. Slik kan kirkehistorien utøve en gjenende funksjon overfor de øvrige teologiske disipliner, ikke bare med sitt stoff, men med sitt orienteringspunkt i den konkrete historiske virkelighet som begynte med apostlene, fortsetter med evangeliets løp gjennom verden og en gang skal fullføres ved tidenes ende.

Kirkehistoriestudiet har forbindelselinjer til alle andre teologiske disipliner. Gjennom kirkehistorien får de sin historiske dimensjon. Men den systematiske teologien står kirkehistorien særlig nær. Ved studiet av teologihistorien får studenten oversikt over de sentrale systematiske problemstillinger og dessuten innsyn i de løsningsforsøk som er gjort gjennom tidene ut fra ulike konfesjonelle og kulturelle forutsetninger. Kirkehistorien skal lære studenten å lese tekster med systematisk teologisk innhold ut fra den kirkelige og politiske situasjon de ble til i. Ettersom studiet av kirkehistorien forutsettes å gå parallellt med studiet av de systematiske disipliner, vil det på den måten bli en fruktbar vekselvirkning mellom de to.

De andre teologiske fagområde som kirkehistorien står særlig nær, er den praktiske teologien. Gjennom kirkehistorien får studenten et overblikk over hvordan kirken i tidligere tider har ivaretatt forkynner- og undervisningsoppdraget, løst de kirkelige styrings- og organisasjonsspørsmål, og hvordan den kirkelige fromhet har utviklet seg i liturgi og omsorgstjeneste. I det teologiske arbeid må det aldri glemmes at teologiens formål er praktisk, og at kirkelig praksis sjelden er teologisk nøytral. Teologien skal tjene kirken ved å gi dens praksis innhold og mål og ved kritisk holdning til den. Bevissthet om den historiske dimensjon ved dagens kirkelige praksis er det beste utgangspunkt for aktuell og konstruktiv kirkekritikk. Ved denne bevissthet blir man også i stand til å verne og dyrke det som er sant og rett i den tradisjon som kirken i dag bærer med seg. Gjennom kirkehistoriestudiet kan det på denne måten legges et godt grunnlag for den praktisk-teologiske utdanning, fordi kirkehistorien gir kritisk tradisjonsbevissthet.

Studieplanen forutsetter at man i løpet av grunnfagsstudiet har tilegnet seg en oversikt over kirkens historie, med spesiell vekt på utviklingen i Europa og i vårt eget land. Denne kunnskapen utgjør et nødvendig faglig grunnlag for studiet under II. avdeling, der spesialisering og fordypning skal finne sted.

Om II. avdeling gir adgang til fordypning i visse emner, så er det likevel viktig at studentene får et felles forråd av kunnskaper. Noe av dette fellesforråd tilegnes allerede i løpet av grunnfag og Semesteremne i nyere teologi. Men også under II. avdeling meddeles kunnskaper og innsikter som alle skal ha del i. Teologihistoriens hovedlinjer og kristenhetens hovedkonfesjoner skal alle studentene ha godt kjennskap til, og dette utgjør hovedkomponentene i normalpensum under II. avdeling. Ved siden av dette stoff kan man velge et tema fra norsk kirkehistorie. Noen av de temaene som én har å velge mellom, har en markert praktisk-teologisk profil.

For de studenter som fatter en særlig interesse for kirkehistoriefaget eller som gjennom en mer omfattende kirkehistorisk kunnskap vil utvikle sin teologiske dannelse, vil det være naturlig å velge et tilleggspensum fra denne disiplin. Tilleggspensaene er spredt over et vidt felt. De rommer muligheter til å fordype seg i et emne fra teologihistorien eller fra fromhetslivets historie. En kan skaffe seg kunnskap om bibeltolkningens historie eller studere kirkens vilkår i møte med sekulariseringen. Tilleggspensaene gir også muligheter til å tilegne seg kunnskap om andre konfesjoner og om misjonshistorien i nyere tid. Og endelig er det mulig å kunne fordype seg i én av klassikerne fra den kristne litteraturen.

Under II. avdeling vil arbeidet med kirkehistorie være basert på studiet av visse kilder. Det vil også prege undervisningen der det er naturlig og fruktbart. Det vil bli gitt bibliografiske opplysninger slik at studentene lett kan finne frem til relevante kilder. Ved andre høve vil det bli laget kildesamlinger for de enkelte emner. Men én kilde-samling bør studentene ubetinget skaffe seg: Det er den vitenskapelige utgaven av den lutherske kirkes bekjennelsesskrifter. Dessuten vil en tekstutgave av sentrale Luther-skrifter være nyttig.

Som en hjelp til en videre innføring i kirkehistoriestudiet vises til:

G.R. Elton: The Practice of History, London 1969 o.fl. senere oppl.

B.T. Oftestad: Historie, tro og forståelse, Oslo 1973

B.T. Oftestad: Skriftlig eksamen i kirkehistorie. Ung teologi 18:2 (1985), s. 29-34

J. Schumacher: Hjelpevitenskap for systematikken eller praktisk-teologisk teoriarbeid? Noen refleksjoner om kirkehistoriefagets plass og rolle. Ung teologi 17 (1984) s, 21-28

J. Schumacher: "Å fortelle en historie." Kirkehistoriens formproblem. Ung teologi 18:2 (1985) s.49-62

PENSUM

NORMALPENSUM består av følgende:

1. Godt kjennskap til teologihistorien, særlig den oldkirkelige dogmedannelse og bekjennelsesdannelsen på reformasjonstiden, og godt kjennskap til kristenhetens store konfesjoner.

OBS! Studenter som har I. avdeling etter 1972-ordningen, men går over til II. avdeling etter

1987-ordningen leser teologihistorie etter ordningen av 1972, det vil si det kreves:

Godt kjennskap til dogmehistorien og til nyere teologihistorie

2. Godt kjennskap til ett av følgende emner fra norsk og nordisk kirkehistorie:
 - a) Preken- og liturghistorie
 - b) Diakoni- og organisasjonshistorie
 - c) Kirke, skole, åndsliv.

d) Kirke, konge, stat.

MAKSIMUMSPENSUM består av NORMALPENSUM og ett av følgende alternative tilleggspensa:

1. Den kristologiske dogmedannelse i oldkirken.
2. Den kristne mystikken - opprinnelse, utvikling og grunndrag.
3. Bibeltolkning fra oldkirke til reformasjon.
4. Rettferdiggjørelse og helliggjørelse i Luthers teologi.
5. Puritanisme og pietisme.
6. Bibelsyn og bibeltolkning 1500 - 1800.
7. Kirketanken i det 20. århundres teologi.
8. Kirken og den moderne sekularisering.
9. Den ortodokse kirkes teologi og fromhet.
10. Amerikansk kirkehistorie.
11. Kristne klassikere.
12. Norske misjonsmarkers historie.
13. Nyere tids misjonshistorie.

STUDIET

UNDERVISNING

Undervisningen i faget Kirkehistorie gis i form av forelesninger og seminarer, tilsammen 8 - 12 timer per uke. Undervisningen omfatter først og fremst normalpensum i dogmehistorie og en eller flere av variantene i norsk kirkehistorie. Det vil også bli undervist i tilleggspensa i forbindelse med maksimumspensum, i regelen ett hvert semester.

STUDIETID

Studiet av Kirkehistorie og Systematisk teologi er tilsammen beregnet til 2 semesters fulltidsstudium.

EKSAMEN

OPPMELDINGSKRAV

For å få melde seg opp til eksamen i Kirkehistorie, kreves det at studenten har bestått prøven i latin.

Prøven i faget Kirkehistorie er enten en skriftlig klausurprøve uten muntlig prøve eller en skriftlig hjemmeoppgave med muntlig prøve.

SKRIFTLIG PRØVE SOM KLAUSURPRØVE

Prøven er skriftlig og varer i 8 timer. Ved prøven gis alternative oppgavesett. Hvert oppgavesett kan bestå av inntil 2 oppgaver som begge skal besvares. Oppgavene kan inneholde momenter fra fagene Systematisk teologi og Praktisk teologi.

Ved klausurprøve i Kirkehistorie kan en ta med de samme hjelpemidler som ved prøvene i GT og NT, se s. 10. I tillegg kan en ha med:

Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherische Kirche, Göttingen 1976 eller senere
MÆLAND, J.O. (red): Konkordieboken, Oslo
HARALDSØ, B.: Årstallsliste til kirkehistorien, Oslo 1983

Tekstutgaver og hjelpemidler ut over de her nevnte er ikke tillatt.

I ordbøker/leksika og konkordans tillates understrekning av ord og tall. Flere farger kan brukes. Se videre bestemmelser i kapittel om GT under avsnittet "om tilføyelse, merknader, under-strekninger m.v."

I Årstallsliste til kirkehistorien er det tillatt å gjøre egne understrekninger av årstall. Understrekningene må gjøres med kun en farge.

I Die Bekenntnisschriften tillates:

☞ innholdsregister

☞ understrekning av lesemåter i apparatet med tilsvarende understrekning av linje i teksten med en farge.

Utover dette er ingen tilføyelser, merker eller understrekninger tillatt.

SKRIFTLIG PRØVE SOM HJEMMEOPPGAVE

En av de skriftlige klausurprøver i hvert av de to avsnittene på II. avdeling kan erstattes med 6 dagers skriftlig hjemmeoppgave med etterfølgende, justerende muntlig prøve i faget. Det kan skrives hjemmeoppgave innenfor et tidsrom på 2 uker før de ordinære klausureksamener på II. avdeling begynner. Dette betyr at hjemmeoppgaven tidligst kan utleveres 2 uker før første ordinære klausureksamen på II. avdeling. Og den kan senest innleveres dagen før første ordinære klausureksamen på II. avdeling.

Arbeidet med hjemmeoppgaven er begrenset til 6 dager med tillegg for søn- og helligdager. Oppgavene leveres ut kl. 09:00 og besvarelsen må innleveres 6 virkedager senere kl. 09:00. I forbindelse med utlevering av oppgave avtales tid for veiledning. Veiledningstiden er begrenset til 1/2 time. Veiledningen skal dreie seg om litteratur og metode.

Hver kandidat som velger hjemmeoppgave, får individuell oppgave. (Hvis antall kandidater som velger hjemmeoppgave overstiger 10 i samme fag, kan bestemmelsen om individuell oppgave fravikes).

Besvarelsen av hjemmeoppgavene begrenses til mellom 4000 og 6000 ord. Oversikt over anvendt litteratur må inngå i besvarelsen. Besvarelsen behøver ikke være maskinskrevet.

Sensur for oppgaven skal foreligge ved skriftlig fellessensur. Den justerende muntlige prøve finner sted en av de påfølgende dager.

MUNTLIG PRØVE I TILKNYTNING TIL HJEMMEOPPGAVE

Når en skriftlig klausurprøve er erstattet med en hjemmeoppgave, skal den muntlige prøve ta utgangspunkt i den besvarelsen kandidaten har skrevet. Det skal også stilles spørsmål som ligger innenfor normalpensum, eventuelt maksimumpensum. Prøven skal ha en varighet på maksimum 45 minutter.

LITTERATUR

NORMALPENSUM

1. TEOLOGIHISTORIE OG KONFESJONSKUNNSKAP

Følgende arbeider:

HÄGGLUND, B: Teologins historia. En dogmhistorisk översikt, Lund 1981, s 1-312.

MOLLAND, E.: Kristenhetens kirker og trossamfunn, Oslo 1976, s 18-43; 47-137; 145-171; 228-244; 250-260; 278-286. Avsnitt satt med petit vil ikke bli gjort til gjenstand for prøving ved eksamen.

SKARSAUNE, O.: Inkarnasjonen - myte eller faktum. Oslo 1989, s 11-122.
eller tilsvarende.

OBS! For studenter som har I. avdeling etter 1972-ordningen og II. avdeling etter 1987-ordningen er følgende pensum til teologihistorien:

HÄGGLUND, B.: Teologins historia. En dogmhistorisk översikt, Lund 1981

SKARSAUNE, O.: Inkarnasjonen - myte eller faktum, Oslo 1989, s. 11-122

PERSSON; P.E.: Att tolka Gud i dag. Debattlinjer i aktuell teologi, Lund 1973, s. 46-133

2. VALGEMNER FRA NORSK OG NORDISK KIRKEHISTORIE

betyr at litteraturen finnes i kopisamlinger (MF's litteraturtjeneste)

a. Preken- og liturgihistorie

Følgende arbeider:

IVARSSON, H. # Predikans oppgift, Lund 1973, 17-84

PEDERSEN, A.F. NØRAGER # Prædikenens idéhistorie, København 1980, 93-385

FÆHN, H. Gudstjenestelivet i Den norske kirke, Oslo 1994, 23-442

JENSEN, TH. BORUP/BUGGE, K.E. # Salmen som lovsang og litteratur, København 1972.

Flg. utvalg: Bd. I: 9-62. Bd II: 13-123.

eller tilsvarende.

b. Diakoni- og organisasjonshistorie

Følgende arbeider:

OLESEN, E # Diakonien i kirkens historie, København 1969 eller senere. I nevnte utgave leses s. 84-101

MARTINSEN, K.: Freidige og uforsagte diakonisser: et omsorgsyrke vokser fram, Oslo 1984, ss. 1-135; 173-234; 251-287; 304-320
UGLEM, O. # Norsk misjonshistorie, Oslo 1979, 34-102; 120-184
RUDVIN, O. # Indremisjonsselskapets historie I, Oslo 1967, 147-274; 352-388; 446-457
NOME, J. # Det norske misjonsselskaps historie i norsk kirkeliv I, Stavanger 1943, 69-95; 205-239
MYKLEBUST, O.G. # H.P.S. Schreuder. Kirke og misjon, Oslo 1980, 183-197; 207-210
STEEN, Sv. # De frivillige sammenslutninger og det norske demokrati, Historisk Tidsskrift 1948, 581-600
ROPEID, A. # Misjon og bedehus, Norsk Kulturhistorie 4, Oslo 1983, 195-218
OFTESTAD, B.T. # Lekmannsprekenens kirkelige legitimitet, Tidsskrift for Teologi og Kirke 1980, 189-206
HOLTER, Å # "Da vi fikk en kirkelig fattigpleie i Norge": Tidsskrift for Teologi og Kirke 55, 1984, s 259-270.
eller tilsvarende.

c. Kirke, skole, åndsliv

Følgende arbeider:

HARALDSØ, B.(red.): Konfirmasjonen i går og idag, Oslo 1986, 14-135; 168-199
HARALDSØ, B. (red.): Kirke-skole-stat. 1739-1989, Oslo 1989, 7-172
LONGUM, L.: Drømmen om det frie menneske, Oslo 1986, 21-246
OFTESTAD, B.T.: Kristentro og kulturansvar hos Ronald Fangen, Oslo 1981, 32-183
eller tilsvarende.

d. Kirke, konge, stat

Følgende arbeider:

WISLØFF, C.F.: Norsk kirkehistorie I, Oslo 1966, 86-241
BIRKELI, F. # "Biskop Grimkell og Hellig-Olav", Tidsskrift for Teologi og Kirke 1980, 109-130; 207-223
GUNNES, E. # Kongens ære. Kongemakt og kirke i "En tale mot biskopene", Oslo 1971, 24-49
Sverres saga # En tale mot biskopene, overs. av A.Holtmark, Oslo 1961, 267-286
TOBIASSEN, T. # Tronfølgelov og privilegiebrev . Historisk Tidsskrift, 1964, 181-273
PAASCHE, F. # "Møtet mellom hedenskap og kristendom i Norden" i # Hedenskap og kristendom. Studier i norrøn middelalder, Oslo 1948, 13-23
OFTESTAD, B. T., *Den norske statsreligionen : fra øvrighetskirke til demokratisk statskirke*, Kristiansand : Høyskoleforlaget, 1998.
eller tilsvarende.

MAKSIMUMSPENSUM

MAKSIMUMSPENSUM består av NORMALPENSUM og ét av følgende alternative tilleggspensa. Litteraturen til hver tilleggsvariant er på ca 200 sider.

Når flere titler er oppført utgjør de tilsammen pensum, om ikke annet er anført.

1. Den kristologiske dogmedannelse i oldkirken.

KELLY, J.N.D.: Early Christian Doctrines, London 1977. Fifth rev.ed. eller senere, 138-161; 280-343; 375-399 (kap VI, XI, XII og XIV).

TERTULIAN: Adversus Praxean i Ante-Nicene Fathers, Vol 3, Grand Rapids, Mich. 1968, 597-627

THOMPSON, R.W. (ed.): Athanasius, De Incarnatione Verbi i Oxford Early Christian Texts, Oxford 1971, 134-277
eller tilsvarende.

2. Den kristne mystikken - opprinnelse, utvikling og grunndrag

LOUTH, A.: The Origins of the Christian Mystical Tradition, Oxford, 1981
eller tilsvarende

3. Bibeltolkning fra oldkirke til reformasjon

HÅRDELIN, A.: Kyrka, Gudstjänst, Sakrament. Texter från fornkyrka och medeltid, Stockholm 1976, 12-22; 53-126

HÅRDELIN, A.: Bibelbruk och bibelsyn. i Ferm, O. og Tegnér, G. (red.): Tanke och Tro: Aspekter på medeltidens tankevärld och fromhetsliv, Stockholm 1987, 27-45

LAMPE, G.W.H.: The Cambridge History of the Bible Vol.2, Cambridge 1969, 155-252
eller tilsvarende.

4. Rettferdiggjørelse og helliggjørelse i Luthers teologi

LUTHER, M.: Om et kristenmenneskes frihet i Martin Luther: Verker i utvalg, Oslo 1979, Bind II, 192-234

LUTHER, M.: Om de gode gjerninger i Luther's Works, Philadelphia 1973, Vol 44, 17-100

HÄGGLUND, B.: De homine. Människouppfattningen i äldre luthersk tradisjon, Lund 1959, 30-90; 103-127

eller tilsvarende.

5. Puritanisme og pietisme

BUNYAN, J.: The Pilgrim's Progress i (ed. R. Sharrock: Penguin Classics)

SPENER, Ph.J.: Pia desideria, (ed. Th.G.Tappert), Philadelphia 1977

eller tilsvarende.

6. Bibelsyn og bibelbruk 1500-1800

BEISSER, F.: Claritas Scripturae, Göttingen 1966, 75-172

FREI, H.W.: The Eclipse of Biblical Narrative. New Haven og London 1974, 1-164

eller tilsvarende.

7. Kirketanken i det 20. århundres teologi

Det 2. Vatikankonsils dekretet om KIRKEN (Lumen gentium) og KIRKEN I DEN MODERNE VERDEN (Gaudium et spes)

Flere utgaver, f.eks. The Documents of Vatican II, London 1972

PELIKAN, J.: Christian Doctrine and Modern Culture. The Christian Tradition, vol.5, Chicago og London 1989, 282-336 (kap. 6: The Sobornost of the Body of Christ)

eller tilsvarende.

8. Kirken og den moderne sekularisering

CHADWICK, W.O.: The Secularization of the European Mind in the Nineteenth Century, Cambridge 1975

eller tilsvarende.

9. Den ortodokse kirkes teologi og fromhet

PELIKAN, J.: The Spirit of Eastern Christendom 600-1700. The Christian Tradition, vol.2, Chicago og London 1974, 91-298 eller tilsvarende.

10. Amerikansk kirkehistorie

MARTY, M.E.: Pilgrims in Their Own Land. 500 Years of Religion in America, Penguin 1988, Kap. 5,6,8,9,11,12,14 og 16, 53-89; 107-166; 189-269; 297-317;337-372 eller tilsvarende.

11. Kristne klassikere

Augustins Confessiones, bok I-IX (f.eks. A.Farestveits oversettelse, Oslo 1965 eller engelsk oversettelse v. H. Chadwick, Oxford 1992).

Til innføring bør leses:

G. CLARK, Augustine: The Confessions. Cambridge 1993 (Landmarks of World Literature)

Dantes Guddommelige komedie (Utvalg: utg. Det norske Samlaget, 1972, eventuelt samme utvalg i Ingvar Björkessons oversettelse, Stockholm: Natur og Kultur, 1988 eller C. H. Sissons engelske oversettelse, Oxford 1993.)

Til innføring bør leses:

T. BERG ERIKSEN: Reisen gjennom helvete, Oslo 1993, side 1-63 og

R. KIRKPATRICK: Dante: The Divine Comedy, Cambridge 1987 (Landmarks of World Literature)

John Milton: Paradise Lost, bok I-III, IX-XII. Norsk oversettelse v. A. Sandved, Oslo 1993.

Til innføring bør leses:

D. LOEWENSTEIN: Milton: Paradise Lost. Cambridge 1993 (Landmarks of World Literature)

eller tilsvarende etter avtale med faglærer.

12. Norske misjonsmarkers historie

ENGELSVIKEN, T.: Etiopia. Kirke og misjonshistorie. Upublisert manuskript, Menighetsfakultetet 1986

MUNTHE, L.: Misjonsmarkene i Asia. Upublisert manuskript, Menighetsfakultetet, udatert

NEILL, S.: A History of Christian Missions, Harmondsworth 1971 ss. 324-332, 412-414, 444-447, 451-454, 463-467 (Japan); ss.280-289, 332-344, 408-412, 465-471, 521-523 (Kina); ss. 261-280, 356-366, 401-408, 479-486 (India) (Tilsvarende sider kan leses i Stephen Neill: Misjon i 2000 år, Stavanger 1972).

eller tilsvarende.

13. Nyere tids misjonshistorie

NEILL, S.: A History of Christian Missions, Hammondsworth 1971, s. 243-510 eller tilsvarende

SYSTEMATISK TEOLOGI

INNLEDNING TIL FAGET

Sva er systematisk teologi? For å kunne svare på spørsmålet er det viktig å vite hvor faget har sitt ståsted. Det er i vår samtid. Herfra dreies blikket bakover i tiden, helt tilbake til åpenbaringshistorien, slik denne er bevitnet i Bibelen. Dernest vender systematikerens seg til sin egen tid, hvor det gjelder å kunne kommunisere med mennesker i kultur- og samfunnslivet. Endelig rettes oppmerksomheten mot kirken og dens forkynnelse og undervisning. Hensikten er å kunne tegne et sant og rett bilde av kristendommen slik at den kan fremstå som et troverdig budskap til mennesker i dag.

For en student kan det teologiske studiet fortone seg oppstykket, i alle fall i perioder av studiet. Fagområdene er så spesialiserte at det underveis ikke alltid er lett å se sammenhengen i teologien. Den systematiske teologi vil motvirke dette. Den vil samle de mange trådene til en helhetlig vev. En tar altså sikte på å hjelpe studentene til å overvinne inntrykket av fragmenteringen mellom fagene og innen de enkelte fag ved å stille en rekke overgripende spørsmål.

I vår tradisjon er systematisk teologi en fellesbetegnelse for tre teologiske disipliner: dogmatikk, etikk og religionsfilosofi. Selv om hver av disiplinene har sitt særpreg, har de likevel så mange fellestrekk at de utgjør en enhet. De har ikke bare et felles utspring i arbeidet med en helhetlig fremstilling av den kristne tro, men de representerer også langt på vei samme tenkemåte.

I teologistudiet er det også andre fag som har eller kan ha teologiske innslag, så som misjonsteologi og økumenikk, religionsvitenskap og religionspedagogikk. Disse vil vanligvis være nær knyttet til den systematiske teologi, selv om de ikke opptrer under denne samlebetegnelsen.

Historisk og systematisk teologi

Det går et skille mellom de historiske og de systematiske disipliner i teologien. Dette betyr ikke at det er vanntette skott mellom dem. De griper inn i hverandre og utfyller hverandre. Men spørsmålstillingene er forskjellige, horisonten også.

Horisonten for de historiske disipliner er fortiden, som strekker seg helt fram til nåtiden. Den ledende spørsmålstillingen er: Hva skjedde og ble sagt? Og hvorfor? Når det gjelder nåtiden, spør historikeren: Hva skjer og sies? Og hvorfor? En bestreber seg på å beskrive de enkelte begivenheters bakgrunn, egenart og følger. Ved hjelp av historisk-kritiske metoder gjelder det å få fram hva som virkelig er hendt og hender. Denne holdning har som mål å skjerpe forståelsen for Guds Ord i Bibelen og klarlegge den videre utforming av kirkens lære fram til i dag. Slik vil en kunne fjerne støv som i historiens løp måtte ha lagt seg på enkelte bibeltekster.

Selv om den systematiske teologi har nåtiden som horisont, bygger den på historisk erkjennelse. Spørsmålet en stiller, er: Hvor har kristendommen sine røtter? Det fører til

bibelfagene, som er av helt avgjørende betydning for den systematiske teologi. Dernest må den forholde seg til kirkens bibeltolkning ned gjennom historien, slik denne har nedfelt seg i kirke- og dogmehistorien. Men systematikken atskiller seg likevel fra disse fag på flere måter:

For det første tar den systematiske teologi sikte på en helhetlig drøftelse og fremstilling av kristen tro og kristent liv. Det gjelder å se sammenhengen mellom de ulike deler av teologien og sammenfatte dem til et hele. Systematikken er derfor utpreget syntetisk. For det andre beskjeftiger den systematiske teologi seg med spørsmålet om hva som er sann og rett kristendom. Det er ikke tilstrekkelig å vite hva andre har betraktet som sant, i vår tid eller tidligere. I systematikken skal vi lære å ta en begrunnet stilling til hva som er genuin kristendom, og hva som ikke er det. For det tredje har den systematiske teologi en apologetisk funksjon. I og med at kristen tro og kristent liv skal tilrettelegges for mennesker i dag, vil en måtte forholde seg til ulike strømninger i samtiden som står spørrende, tvilende og protesterende overfor kristendommen. De historiske fag vil ikke ha samme apologetiske oppgave som systematikken. For det fjerde er det et mål for den systematiske teologi å bygge bro mellom de historiske fag og den praktiske teologi. Denne brobyggertjenesten består først og fremst i å gjennomtenke det kristne trosinnholdet med henblikk på kirkens gudstjeneste og diakoni, forkynnelse, sjelesorg og undervisning.

Mens historisk teologi først og fremst er deskriptiv, er den systematiske teologi som nevnt normativt orientert. I dette ligger det ikke at historisk teologi er uten normative elementer, heller ikke at systematisk teologi mangler deskriptive innslag. Men perspektivet i de to former for teologi er likevel slik at historikerne analyserer et hendelsesforløp, systematikerne vurderer hvordan dette forløp bidrar til å uttrykke sannheten Guds ord vitner om.

Forholdet mellom dogmatikk, etikk og religionsfilosofi

Som enkeltdisipliner har dogmatikk, etikk og religionsfilosofi forskjellig preg, ikke minst i behandlingen av konkrete spørsmålstillinger. Det som likevel binder dem sammen, er den systematisk-teologiske tenkemåten. I alle tre disipliner gjelder det å tenke kritisk og normativt:

Dogmatikken skal svare på spørsmålet: Hva er læreinnholdet i den kristne tro? Søkelyset rettes mot kristendommen som lære. Vi kan derfor si at dogmatikk er tros lære. Selve begrepet dogmatikk kommer av det greske dogma, som betyr: påbud, forskrift, dekret (jfr Luk 2.1; Apg 16,4). Den opprinnelige betydning er en rettslig bestemmelse av forpliktende karakter. Begrepet ble imidlertid også brukt som uttrykk for en filosofisk grunnsannhet. Etter hvert som det vant innpass i kristen språkbruk, kom det til å dekke selve trosinnholdet i kristendommen. Det er i denne betydning det vanligvis brukes i dag.

Dogmatikkens oppgave er å utfolde og fremstille innholdet i den kristne tro for mennesker i dag. Det dreier seg om en kritisk gjennomtenkning og sammenfatning av trosinnholdet. De enkelte hovedpunkter i troen blir analysert og vurdert, og til sist sammenfattet til en helhetsfremstilling. Denne er beregnet til hjelp og veiledning for kirken og for enhver som vil orientere seg i den kristne tro.

For en som utdanner seg til prest, vil arbeidet med dogmatikken være av avgjørende betydning. Det er ikke minst gjennom de dogmatiske utfordringer en får at en kan vurdere den kristne tros læreinnhold etter de evangelisk-lutherske bekjennelsesskrifter. For den enkelte student kan det koste personlig og faglig kamp å komme dithen at en med frimodighet kan melde seg til tjeneste i Den norske kirke. Så lenge en er student, er en underveis, også i lærespørsmål. Like fullt er det et mål at en ved avslutningen av studiet er kommet så langt at en kan tro og tenke sammen med kirken. Dette betyr ikke at kirken forventer at en som søker om ordinasjon skal

ha overvunnet alle læremessige vanskeligheter i forbindelse med den kristne tro. Det er ikke unormalt for prester å ha læremessige anfektelser. Men en må ha en grunnleggende tillit til kirkens bekjennelse for å kunne være prest.

Etikken er nær forbundet med dogmatikken. I teologistudiet definerer vi den som kristen etikk eller teologisk etikk. Den har sin forankring i Guds ord og er bestemt av synet på skapelsen og forløsningen. Det kristne syn på mennesket, naturen og historien spiller her en særdeles viktig rolle. Også læren om rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen så vel som forståelsen av kirken og menigheten hører med til grunnlaget for kristen etikk. Med en slik basis vil etikken være avhengig av en rekke trossannheter, som forutsetter en mer omfattende behandling i dogmatikken.

Kristen etikk stiller aktuelle livs- og samfunnsproblemer inn under Guds vilje, slik denne er åpenbart i historien og bevitnet i Bibelen. Samtidig viser etikken seg som en disiplin som inviterer til samarbeid på tvers av livssynsgrensene, så langt dette er mulig. Innenfor visse rammer kan et slikt samarbeid gis en bibelsk begrunnelse med forankring i skapertroen. I en rekke sammenhenger vil kristen etikk på denne måten kunne gis et visst allment preg, som letter kommunikasjonen med mennesker som ikke deler den samme tro.

Etikken er i utpreget grad samtids- og fremtidsorientert. I og med at den skal hjelpe mennesker til å leve etter Guds vilje og ta stilling til ulike livsforhold og samfunnsordninger, er det innlysende at en trenger kjennskap til egen kultur- og samfunnsituasjon. Samtidig er det av betydning for etisk tenkning å ha et visst historisk perspektiv både for å kunne utnytte fortidens innsikt, se det nye som til enhver tid bryter på, og belyse ansvaret for fremtiden. Etikken befatter seg i særlig grad med folks daglige livsproblemer. Det gjelder derfor å kunne se den virkelige nød både hos enkeltmennesker og i det større sosiale fellesskap, samfunnet. I dette mangfoldet vil etikken også ha berøringspunkter med moralfilosofien, livssynsdebatten og apologetikken. Her vil det være viktig å ha åpne kanaler både til dogmatikken og til religionsfilosofien.

Religionsfilosofien har en noe mindre fastlagt tradisjon enn tilfellet er med dogmatikken og etikken. Den tar sikte på å gjennomdrøfte de tankemessige betingelser for å forstå og formidle det kristne budskap i dagens kultur- og samfunnsliv. I vår tradisjon er religionsfilosofien en teologisk disiplin med et allment sikte. Det allmenne perspektivet ligger først og fremst i det at den vil tilrettelegge forutsetninger og særtrekk ved fenomenet religion, inkludert kristendommen. Dette er av betydning for det teologiske arbeid med å formidle det kristne budskap til vår samtid. Religionsfilosofien har dessuten en apologetisk funksjon. Dens viktigste oppgave er å drøfte spørsmålene som møtet mellom kristentroen og filosofien har reist, og stadig på ny reiser, både i forskning og i den allmenne kulturdebatt. Det stilles kritiske spørsmål som teologien som helhet ikke kan være foruten, om den skal fylle sin aktuelle oppgave i kirken. Til samtalen med filosofien hører også en gjennomtenkning av deres 'tro', slik denne kan ytre seg i forståelsen av verdensbilde og livstolkning. Dette kan være et bidrag til forsøket på å gi en sammenhengende tolkning av tilværelsen.

Når religionsfilosofien, som her, orienteres ut fra teologien, vil den på visse punkter tangere dogmatikkens prinsipplære. Det gjelder ikke minst i spørsmål om gudsbegrepet, historiesynet, sannhetsspørsmålet, forholdet mellom tro og fornuft, språket og teologiens vitenskapelighet. Også hermeneutikk, og erkjennelsesteori vil være vesentlig i teologisk religionsfilosofi. I tillegg vil en rette et kritisk søkelys mot filosofiens innflytelse i teologihistorien, noe som også vil interessere dogmatikken og etikken.

Alle tre disiplinene skjelner mellom prinsiplære, ofte kalt prolegomena (fortale), og en material del, som drøfter mer konkrete temaer. Berøringspunktene mellom dogmatikk, etikk og religionsfilosofi er allerede tydelige når det gjelder prinsippsspørsmålene. Men også i materiale spørsmål vil de tre disiplinene på enkelte punkter gripe over i hverandre.

Systematikkens kilder og tradisjoner

De systematiske disipliner øser av en felles kilde, Bibelen. I tillegg står de, hver på sin måte, i en historisk og aktuell sammenheng. Selv om den avgjørende autoriteten vil ligge i Bibelen, vil likevel de faglige tradisjoner bidra til å prege utformingen av innholdet i den enkelte disiplin.

Dogmatikken vil i første rekke måtte forholde seg til tre slike tradisjoner: den konfesjonelle basis, de teologiske 'skoleretninger' og den kirkelige situasjon. I Den norske kirke, hvor de evangelisk-lutherske bekjennelsesskrifter er læregrunnlag, vil en i dogmatikken drøfte forholdet mellom Bibelens autoritet og bekjennelsens forpliktelse. En vil også måtte foreta en avveining mellom en konfesjonell og en økumenisk tilnærming til den kristne tro. I det dogmatiske arbeide vil det videre vise seg hvorvidt en er avhengig av en eller annen teologisk 'skoleretning'. Uansett hvor tydelig eller utydelig en slik avhengighet måtte være, er det viktig å kunne ha en kritisk holdning til sine egne forutsetninger som teolog.

Konfesjonelle forskjeller vil gjøre seg gjeldende også i tilnærmingen til etiske spørsmål, uten at de har samme betydning som i dogmatikken. Større utslag gir som regel den helhetsoppfatning av etikken som en legger til grunn. Her vil gjerne bibelbruken, som kan være svært forskjellig, spille en viktig rolle. Fremstillinger av kristen etikk kan variere sterkt, alt etter om en tar sitt utgangspunkt i skapertroen, i rettferdiggjørelsen ved tro (gjenfødelsen) eller i eskatologien. Dessuten vil den aktuelle situasjonsanalysen kunne falle forskjellig ut og føre til betydelige variasjoner når det gjelder både spørsmål og svar.

Også religionsfilosofien hører til i en konfesjonell og økumenisk ramme. Jo nærmere en legger seg dogmatikkens prinsiplære, desto tydeligere vil det komme for dagen hvordan en forholder seg til bekjennelsesskriftene. Likevel er det ofte forholdet til filosofien som får de største konsekvenser i denne disiplinen. Den filosofiske 'skoleretning' en måtte være avhengig av, vil gjerne prege utformingen av disiplinene, noe vi også er vitne til i dogmatikken og etikken. Hvis en f.eks. legger den analytiske filosofi til grunn for sin tenkning, vil det nærmest bli umulig å drive normativ systematisk teologi på faglig basis.

Kontekstualisering

Ordet kontekst betyr: sammenheng. Det beskriver nettet omkring en tekst. Når vi her taler om kontekstualisering, vil vi ha fram at teologien er vevd sammen med tenkning, kultur og samfunn både i fortid og nåtid. Vi kan ikke drive teologi i et vakuum; det er i så fall et bedrag. All teologi hører hjemme i en kontekst. På den annen side er det ikke nok å slå fast at teologien, og spesielt den systematiske teologi, tar farge av omgivelsene. Vi trenger å reflektere over hvordan den er tilordnet omgivelsene, og hvordan vi kan finne balansen mellom tilpasning og avstand i forhold til den aktuelle situasjon. Utfordringen består i å kunne få fram Guds Ords slagkraft og skarphet under skiftende historiske forhold.

I arbeidet med bibeltekster kan vi tale om konteksten i tre betydninger: For det første må eksegeten se på den nære kontekst, dvs. bibelversene før og etter den perikopen som skal undersøkes spesielt. Den nære kontekst, tekstene omkring teksten, gir som regel hjelp til tolkningen. For det andre rettes blikket mot den videre kontekst, først og fremst skriftet eller skriftgruppen som teksten hører hjemme i. Skal en f.eks. utlegge en Johannes-tekst, er det

avgjort en fordel å ha kjennskap til det egenartede ved de skrifter som bærer Johannes' navn. For det tredje må vi besinne oss på den fjerne kontekst, som her refererer seg til den historiske overlevering og situasjon som frembrakte det aktuelle skrift. Det gjelder - så vidt mulig - å kjenne tekstens og skriftets "Sitz im Leben" (plass i livet).

I systematisk teologi kommer konteksten inn i bildet på ytterligere to tre måter: Når systematikerer bruker bibeltekster, er det nødvendig å spørre etter en teksts tolkningshistorie. Den mest nærliggende kirke-, dogme- og teologihistoriske kontekst forteller om hva systematikerer har å forholde seg til både av god og dårlig bibeltolkning. Dernest trenger systematikken å være sensitiv overfor samtidens kontekst. Siden det her gjelder å tilrettelegge den kristne tro for mennesker i dag, er det nødvendig å ha kjennskap til det aktuelle språk og rådende uttrykksformer, livsfølelse og sosiale situasjon. Hvis ikke den systematiske teologi er samtidsorientert, vil den ha vanskelig for å nå fram til folk. Endelig vil systematikken måtte arbeide med adressatenes spesielle kontekst. Enten en underviser teologiske studenter, står i en misjons- og evangeliseringstjeneste eller duellerer med kristendommens motstandere på tidens torg, er det nødvendig med kontekstuell besinnelse ut over et generelt kjennskap til sin egen samtid.

Når vi taler om systematikkens kontekst på denne måten, er det ikke så vanskelig å forstå hvorfor lærebøker i dogmatikk, etikk og religionsfilosofi nokså snart blir foreldet. Den kristne tro trenger å fornye 'garderoben' under nye livsforhold, men uten at Guds Ord taper sin kraft. Hvis ikke kristen tro og kristent liv tolkes på nytt etterhvert som kultur og samfunn skifter karakter, vil teologien og kirken lett komme til å tale til en forgangen generasjon og ikke treffe folk hjemme.

Hvis kontekstualiseringen tjener til å fremheve det genuine i det kristne budskap og bevare dets sannhetsgehalt under skiftende forhold, er vi på riktig spor. Den systematiske teologi så vel som den kirkelige forkynnelse og undervisning er nettopp opptatt av å formidle Guds Ord til dagens mennesker, slik at det kan vekke og nære kristen tro og kristent liv. Ved å gi akt på konteksten kan en fjerne hindringer for Ordet og finne uttrykksformer som letter kommunikasjonen med spørrende og tvilende mennesker.

Adressatene

Hvem henvender vi oss til i den systematiske teologi? Generelt sagt er det dagens mennesker, de som er opptatt av å vite hva kristendom er. Slik interesse kan springe ut av et kirkelig så vel som et personlig behov. Enhver menighet som er engasjert i misjon og evangelisering, trenger stadig på nytt å tenke gjennom innholdet i den kristne tro under de rådende kulturelle og samfunnsmessige forhold. I en situasjon preget av religiøs pluralisme og konkurranse vil en også måtte ta i betraktning at det er mennesker som er skeptiske og kritiske til kristendommen.

Som fag i det teologiske studiet er systematikken i særlig grad innsiktet på prester, kateketer og kristendoms lærere. Alle som utøver et læreansvar på kirkens vegne, trenger kunnskap om troens innhold og funksjon. Dermed er det ikke sagt at den systematiske teologi i læreboks form er egnet til å bringes opp på prekestolen eller kateteret. Men saken - de gjennomtenkte hovedpunkter i den kristne tro - skal være en struktur som den enkelte forkynner og lærer selv må utfylle og aktualisere. Uten systematisk-teologiske perspektiver vil forkynnelsen lett bli usammenhengende og tape sin veiledende kraft.

Systematikkens spørsmålsstillinger og språk vil til en viss grad måtte ta form etter adressatens situasjon. Utformingen vil måtte være så fleksibel at den kan innsiktes både på menighetsbyggende undervisning og på den apologetiske virksomhet på tidens livssynsmarked.

Den systematisk-teologiske tenkemåte er like viktig for mennesker på avansert faglig nivå som for dem som titter inn kirkedøren uten stor kunnskap om kristendommen. Men formen vil måtte variere etter situasjon og tilhørere.

Studiet

Systematisk teologi er en krevende del av teologistudiet. Som i andre teologiske fag må en også her følge allment anerkjente spilleregler for vitenskapelig arbeid. Det gjelder å ha et reflektert forhold til kilder og metoder som benyttes i utforskningen av et saksområde. At den systematiske teologi er normativ, er ikke noe særstykke i den akademiske verden. Det gir grobunn for tverrfaglig kontakt og samarbeid. Men samtidig har den systematiske teologi også sitt særpreg. Dette har sine røtter i teologiens enestående åpenbaringshistoriske grunnlag. Med Bibelen som unik kilde og norm arbeider den systematiske teologi med spørsmålet om hva som er sann og rett tale om Gud.

Den som studerer systematisk teologi, må tenke gjennom sin egen forhåndsoppfatning av den kristne tro. Denne er fargelagt av de nære tradisjoner og miljøer, og av personlige interesser og egen livsorientering. Det er sunt å komme i kritisk posisjon til ureflekterte meninger, uten at det betyr at en behøver å kaste vrak på den kristendomsforståelse en bringer med seg til teologistudiet. Likevel er det ikke sjelden at en gjennom møtet med den systematiske teologi oppdager nye sider ved den kristne lære, også slik at en ut fra Guds Ord kan måtte revidere sitt syn på ett eller flere punkter. Denne prosessen kan være smertefull. Men den vil forhåpentligvis gi troen fastere grunnlag og klarere innhold.

PENSUM

NORMALPENSUM består av følgende:

1. God innsikt i hovedpunktene i evangelisk-luthersk dogmatikk.
2. God innsikt i etikkens prinsippsspørsmål og i utvalgte problemer fra den spesielle etikk:
 - a) Familie, ekteskap, seksualliv
 - b) Politisk etikk.

og enten:

Liv og død

Naturforvaltning

eller

Arbeid, eiendom, økonomi

Kulturetikk

3. God innsikt i religionsfilosofiens grunnlagsproblemer og i utvalgte emner innen den materiale religionsfilosofi.
4. God innsikt i ett av følgende emner:
 - a) Grunnlagsspørsmål i økumenikken
 - b) Framgangsteologien - en kritisk analyse.
 - c) Kirkens identitet og kontekst. Et misjonsteologisk perspektiv.

- d) Utviklingen i samfunnsliv og vitenskap som utfordring til teologien.
- e) Teologisk hermeneutikk og vitenskapsteori.

MAKSIMUMSPENSUM består av NORMALPENSUM og ett av følgende alternative tilleggspensa:

Enten

1. Videregående kjennskap til ett av følgende emneområder fra dogmatikken:

- a) Skriftautoritet og skriftfortolkning
- b) Den lutherske bekjennelse
- c) Frigjøringsteologi som dogmatisk grunnlagsproblem
- d) Kristologien i nyere debatt
- e) Dåpen som nådemiddel
- f) Kristi gjenkomst

eller

2. Videregående kjennskap til ett av følgende emneområder fra etikken:

- a) Naturrett og menneskerettigheter
- b) Kristen etikk og annen etikk
- c) Familieetikk
- d) Diakoni og medisinsk etikk
- e) Krig og fred

eller

3. Videregående kjennskap til ett av følgende emneområder fra religionsfilosofien:

- a) Gudstroens filosofiske problem
- b) Teologi, hermeneutikk og vitenskapsteori
- c) Religionens og teologiens språk
- d) Kristendommen og de andre religionene
- e) Apologetikk

STUDIET

UNDERVISNING

Minst en gang i året holdes seminar i teologisk metode. Deltakelse i seminaret er obligatorisk for å melde seg opp til prøven i Systematisk teologi. Videre må man ha deltatt i et tverrfaglig seminar før man melder seg opp til prøven i Systematisk teologi. Det er et vilkår for å følge begge seminarene, at I. avdeling og prøvene i gresk og hebraisk er bestått.

Undervisningen i faget Systematisk teologi gis i form av forelesninger og seminarer, tilsammen 10 - 12 timer per uke. Undervisningen omfatter først og fremst normalpensum, men også tilleggspensa til maksimumspensum, i regelen ett hvert semester.

STUDIETID

Studiet av Kirkehistorie og Systematisk teologi er tilsammen beregnet til 2 semesters fulltidsstudium.

EKSAMEN

OPPMELDINGSKRAV

For å få melde seg opp til prøven i Systematisk teologi kreves at en har bestått prøven i latin. Videre kreves det at en har fulgt det tverrfaglige seminaret og seminaret i teologisk metode, og har levert spesialavhandlingen. Fakultetet kan i særlige tilfelle gi en kandidat anledning til å levere spesialavhandling etter at alle de øvrige prøver til 2. avdeling er avlagt. Den må da leveres innen utgangen av semesteret. (Semesteret regnes i denne sammenheng regnes i denne sammenheng fram til neste semesteråpning på MF.)

I faget Systematisk teologi er det en skriftlig prøve og en muntlig prøve til justering av karakteren for den skriftlige prøven. Den skriftlige prøven kan avlegges som klausurprøve eller som hjemmeoppgave.

SKRIFTLIG PRØVE SOM KLAUSURPRØVE

Den skriftlige prøve kan avlegges som 8 timers klausurprøve, d.v.s. en prøve på fakultetet med begrenset adgang til bruk av litterære hjelpemidler. Det gis alternative oppgavesett. Hvert oppgavesett kan bestå av inntil 2 oppgaver som begge skal besvares. Oppgavene kan inneholde momenter fra fagene Kirkehistorie og Praktisk teologi. Ved klausurprøven kan en ha med de samme hjelpemidler som ved prøven i GT (se s. 10) og dertil:

Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherische Kirche, Göttingen 1976 eller senere.
Mæland, J.O. (red): Konkordieboken

Tekstutgaver og hjelpemidler ut over de her nevnte er ikke tillatt.

I ordbøker/leksika og konkordans tillates understrekning av ord og tall. Flere farger kan brukes.

I Die Bekenntnisschriften tillates:

- ☞ innholdsregister
- ☞ understrekning av lesemåter i apparatet med tilsvarende understrekning av linje i teksten med kun en farge.

Utover dette er ingen tilføyelser, merker eller understrekninger tillatt.

MUNTLIG PRØVE I TILKNYTNING TIL KLAUSURPRØVE

Ved den muntlige prøven kreves at kandidaten kan gjøre rede for normalpensum. Dersom kandidaten legger opp maksimumspensum i faget, kan også tillegget bli gjenstand for eksaminasjon ved muntlig eksamen, uavhengig av hva som er prøvet ved den skriftlige prøven. Den muntlige prøven er begrenset til å vare 30 minutter.

SKRIFTLIG PRØVE SOM HJEMMEOPPGAVE

En av de skriftlige klausurprøver i hvert av de to avsnittene på II. avdeling kan erstattes med 6 dagers skriftlig hjemmeoppgave med etterfølgende, justerende muntlig prøve i faget. Det kan skrives hjemmeoppgave innenfor et tidsrom på 2 uker før de ordinære klausureksamener på II. avdeling begynner. Dette betyr at hjemmeoppgaven tidligst kan utleveres 2 uker før første ordinære klausureksamen på II. avdeling. Og den kan senest innleveres dagen før første ordinære klausureksamen på II. avdeling.

Arbeidet med hjemmeoppgaven er begrenset til 6 dager med tillegg for søn- og helligdager. Oppgavene leveres ut kl. 09.00 og besvarelsen må innleveres 6 virkedager senere kl. 09.00. I forbindelse med utlevering av oppgave avtales tid for veiledning. Veiledningstiden er begrenset til 1/2 time. Veiledningen skal dreie seg om litteratur og metode.

Hver kandidat som velger hjemmeoppgave, får individuell oppgave. (Hvis antall kandidater som velger hjemmeoppgave overstiger 10 i samme fag, kan bestemmelsen om individuell oppgave fravikes).

Besvarelsen av hjemmeoppgavene begrenses til mellom 4000 og 6000 ord. Oversikt over anvendt litteratur må inngå i besvarelsen. Besvarelsen behøver ikke være maskinskrevet.

Sensur for oppgaven skal foreligge ved skriftlig fellessensur. Den justerende muntlige prøve finner sted en av de påfølgende dager.

MUNTLIG PRØVE I TILKNYTNING TIL HJEMMEOPPGAVE

Når en skriftlig klausurprøve er erstattet med en hjemmeoppgave, skal den muntlige prøve ta utgangspunkt i den besvarelsen kandidaten har skrevet. Det skal også stilles spørsmål som ligger innenfor normalpensum, eventuelt maksimumpensum. Prøven skal ha en varighet på maksimum 45 minutter.

Ved den muntlige prøve kan kandidaten nytte det fremlagte greske nytestamente, Nestles eller Alands utgave.

LITTERATUR

NORMALPENSUM

1. DOGMATIKK

Litteraturen består av to hoveddeler:

1. Den norske kirkes bekjennelsesskrifter, utgave med latinske og tyske tekster, i:
Die Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche, 5. Aufl. Göttingen 1963 eller senere.

2. Et lesepensum i dogmatikk på ca. 600 sider.

Enten en fylldig helhetsfremstilling fra følgende utvalg:

PRENTER, R.: Skabelse og genløsning, 5. oppl. København 1975

SCHLINK, E.: Ökumenische Dogmatik, Göttingen 1983, minus kap. II, IX-XI, XXII og XXVII-XXX

TRILLHAAS, W.: Dogmatik, Berlin 1962

BRAATEN, C.E./JENSON, R.W. (ed.): Christian Dogmatics, Vol I-II, Philadelphia 1984, utvalg i samråd med faglærer

Eller to kortere helhetsfremstillinger fra følgende utvalg:

AALLEN, L.: Dogmatisk grunnriss, MF's Litteratortjeneste, Oslo 1979

LØNNING, P.: Kristen tro, Oslo 1989

PÖHLMANN, H.G.: Abriss der Dogmatik, 4. Aufl. Gütersloh 1985

SCHWARZ, H.: Responsible Faith, Minneapolis 1986

VALEN-SENDSTAD, A.: Kristen dogmatikk, Oslo 1979

eller tilsvarende

Prolegomena-delen i samtlige helhetsfremstillinger kan erstattes med:

SANNES, K.O.: Prolegomena til dogmatikken, MF's Litteratortjeneste, Oslo 1985.

Eller

GREGERSEN, N.H. (red.): Fragmenter af et spejl, Frederiksberg 1992

LØNNING, P.: Kristen tro, Oslo 1989

SANNES, K.O.: Prolegomena til dogmatikken, MF's litteratortjeneste, Oslo 1985.

2. ETIKK

Litteraturen består av to hoveddeler:

1. Prinsipiell etikk

2. Arbeider til enkelte etiske problemområder innen den spesielle etikk.

I noen tilfelle kan en lese en enkelt fremstilling, i andre tilfelle må flere arbeider supplere hverandre.

2.1 PRINSIPIELL ETIKK

Ett av følgende arbeider:

ASHEIM, I.: Mer enn normer. Grunnlagsetikk. Oslo 1994, s.49-222

TRILLHAAS, W.: Ethik. 3. Aufl. Berlin 1970, s. 1-138 og 160-182

eller tilsvarende

2.2 UTVALGTE PROBLEMER FRA DEN SPESIELLE ETIKK

Familie, ekteskap, seksuelliv

Ett av følgende arbeider, eventuelt supplert som angitt:

HEIENE, G.: Familie, ekteskap og seksualitet i THORBJØRNSSEN, S.O. (red.):
Utfordringer og ansvar. Områdeetikk. Oslo 1994, s. 145-176
sammen med
Ekteskap, skilsmisse og gjengifte. Uttalelse av 12. mars 1980 fra Menighetsfakultetets
lærerråd og
Ekteskap og samlivsformer, Utgreiing ved eit utval sett ned av Bispemøtet, Oslo 1989,
s. 37-58 og 75-86.
THIELICKE, H.: Seksual-etik. København 1967, s. 11-35, 97-135 og 152-179.
TRILLHAAS, W.: Sexualethik, 2. Aufl. Göttingen 1970, s. 15-62, 82-108 og 136-147
eller tilsvarende

Politisk etikk

Ett av følgende arbeider, eventuelt supplert som angitt:

HEIENE, G.: Politikk, i THORBJØRNSSEN, S.O. (red.): Utfordringer og ansvar. Områdeetikk.
Oslo 1994, s. 239-270
sammen med
SMITH, A.: Rett fordeling. Om normer for en kristen politisk etikk, Oslo 1982, s. 32-52,
168-183 og 207-216 og
ASHEIM, I.: Det politiske i politikken. Aktuell kommentar til et tema fra kirkekampen, i
ASHEIM, I. m.fl. (red.): Det levende Ordet. Festskrift til professor, dr.theol. ÅGE HOLTER
på hans syttiårsdag 19. januar 1989. Oslo 1989, s. 119-138
TRILLHAAS, W.: Ethik, 3. Aufl. Berlin 1970 eller senere, s. 410-493
eller tilsvarende.

Liv og død

Følgende arbeider:

ØSTNOR, L.: Liv, helse og død, i THORBJØRNSSEN, S.O. (red.): Utfordringer og ansvar.
Områdeetikk. Oslo 1994, s. 51-82
AUSTAD, T.: Menneskesynet i nyere medisinsk etikk i TTK 57 1986, 193-209,
ØSTNOR, L.: Ethiske synspunkter på selvmord i RONESS, A. (red.): Sjelesorg overfor
deprimerte. Fra sjelesorgens verden II, Luther Forlag, Oslo 1980, 3.oppl 1984 s. 105-135,
Mer enn gener. Utredning om bioteknologi og menneskeverd. Av en arbeidsgruppe
oppnevnt av Kirkerådet, Kirkerådet 1989, s. 28-34 og 45-63
eller tilsvarende.

Naturforvaltning

Ett av følgende arbeider, supplert som angitt:

HENRIKSEN, J.-O.: Natur, i THORBJØRNSSEN, S.O. (red.): Utfordringer og ansvar.
Områdeetikk. Oslo 1994, s. 83-114
*sammen med følgende bidrag fra boka: Om alle land lå øde... Presteforeningen, Oslo
1990:*
ASHEIM, I.: Vern om skaperverket
HENRIKSEN, J.-O.: "Å forstå naturen er å forstå seg selv. Underveis til en hermeneutikk
om naturen."
KVANVIG, H.: "Mennesket på jorda - pest eller velsignelse? Natur og kultur i den bibelske
urhistorie".
STUHLMACHER, P.: "Den økologiske krise som utfordring for den bibelske teologi."
TRILLHAAS, W.: Ethik, Berlin 1970, s. 185-198
sammen med

LIEDKE, G.: Im Bauch des Fisches. Ökologische Theologie. Stuttgart/Berlin 1979 eller senere, s. 63-83 og 153-207

HAIKOLA, L.: Natursyner og natursynder. En kritisk analys av eksofin mot en biblisk bakgrund, Lund 1985

sammen med

JENSEN, O.: I vækstens vold. København 1976, s. 78-126 eller tilsvarende.

Arbeid, eiendom, økonomi

Ett av følgende arbeider, supplert som angitt:

THORBJØRNSSEN, S.O.: Arbeid, i samme forfatter (red.): Utfordringer og ansvar. Områdeetikk. Oslo 1994, s. 177-206

sammen med

THORBJØRNSSEN, S.O.: Økonomi, i samme bok, s. 207-238 og

SMITH, A.: Rett fordeling, Om normer for en kristen politisk etikk, Oslo 1982, s. 59-96

TRILLHAAS, W.: Ethik, Berlin 1970 s. 363-409

sammen med

BRAKELMANN, G.: Zur Arbeit geboren? Beitrage zu einer christlichen Arbeitsethik, Bochum 1988, s. 99-124, 181-196

eller tilsvarende.

Kulturetikk

Ett av følgende arbeider, supplert som angitt:

ASHEIM, I.: Kultur, i THORBJØRNSSEN, S.O. (red.): Utfordringer og ansvar. Områdeetikk. Oslo 1994, s. 115-144

sammen med

ASHEIM, I.: Tro - dannelse - oppdragelse. Religionspedagogiske emner og grunnbegreper. MF's Litteratortjeneste, 1983 s. 102-139 og

GREGERSEN, N.H.: Teologi og kultur. Protestantismen mellom isolation og assimilation i det 19. og 20. århundre. Aarhus 1988, s. 12-25,

TRILLHAAS, W.: Ethik, 3. Aufl. Berlin 1970 eller senere, s. 236-292

sammen med

PANNENBERG, W.: Anthropologie in theologischer Perspektive. Göttingen 1983, s. 305-328.

3. RELIGIONSFILOSOFI

Ett av følgende arbeider:

VALEN-SENDSTAD, A.: Religionsfilosofi. En innføring i forholdet mellom filosofisk og teologisk virkelighetstolkning. Forlaget Kolon (Menighetsfakultetet i Århus) 1992, del I og III, samt avsn. C, D, F og G i del II. For teodicéproblemet og forholdet til naturforskning må man lese kap. 8 og 10 hos Wigen (se nedenfor) eller tilsvarende.

WIGEN, T.: Religionsfilosofi. En bok om tro, fornuft og livets mening, Luther Forlag, Oslo 1993.

4. VALGEMNER

Det velges ett av følgende emner:

a. Grunnlagsspørsmål i økumenikken

Dette valgmnet vil gi en innføring i arbeidet med det læremessige grunnlaget for tilnærmingen mellom kirkesamfunnene, med særlig vekt på de økumeniske læresamtaler de senere år.

Ett av følgende arbeider, supplert som angitt:

DUUCHROW, U.: Konflikt um die Ökumene: Christusbekenntnis - in welcher Gestalt der ökumenischen Bewegung, München 1980

BILHEIMER, R.S.: Breakthrough. The Emergence of the Ecumenical Tradition, Michigan/Geneva 1989

sammen med:

Baptism, Eucharist, and Ministry, Geneva 1982 (Faith and Order Paper, No. 111)

LINK, H.-G. (ed.): Apostolic Faith Today. A Handbook for Study, Geneva 1985 (Faith and Order Paper, No. 124)

sammen med:

Baptism, Eucharist, and Ministry, Geneva 1982 (Faith and Order Paper, No. 111)

CULLMANN, O.: Einheit durch Vielfalt, Tübingen 1986

sammen med:

BLOCK-HOELL, N.E.: Økumenikk - fakta og meninger, Oslo 1976

eller tilsvarende

b. Framgangsteologien - en kritisk analyse

Studiet skal sikte på en kritisk analyse av hovedpunkter i framgangsteologiens lære, særpreget og bakgrunn, og en helhetlig vurdering av bevegelsens anliggender, læreinhold og praksis.

Følgende arbeider og punkter er pensum:

1. Primærkilder: Skrifter av framgangsteologer

HAGIN, K.E.: Den troendes autoritet, 2. oppl., Hvitingsfoss 1985.

HAGIN, K.E.: Mennesket i tre dimensjoner, 2. oppl., Hvitingsfoss 1984.

EKMAN, U.: Tro som overviner verden (u.å.), s.7-171.

Noe av denne litteraturen kan byttes ut med annen, etter avtale med faglærer.

2. SANNES, K.O.: Materialsamling til framgangsteologien, 1990.

3. Framstillinger og vurderinger:

BERGEM, A.: Himmelen på forskudd? Oppgjør med framgangsteologien. Oslo 1987, s.7-199.

SANNES, K.O.: K. E. Hagins lære - et framgangsteologisk helhetssyn, TTK 3/1990.

c. Kirkens identitet og kontekst: Et misjonsteologisk perspektiv

Dagens verdensvide kirke befinner seg i en rekke utfordrende sammenhenger av sosial, politisk, kulturell og religiøs art. I denne valgdelen vil forfattere fra Latin-Amerika, Afrika, Asia og Europa drøfte kirkens misjonsoppdrag og dens forhold til den kontekst de selv lever i.

Følgende arbeider:

PADILLA, C. R.: Mission Between the Times. Essays on the Kingdom, Grand Rapids, 1989, s.45-199 (- 62-82)

BEDIAKO, K.: "Biblical Christologies in the Context of African Traditional Religions", in SAMUEL, V. and SUGDEN, C. (eds.): Sharing Jesus in the Two Thirds World, s.81-117. Grand Rapids, 1983

SAMUEL, V. and SUGDEN, C.: "Dialogue with Other Religions - An Evangelical Perspective" in SAMUEL, V. and SUGDEN, C. (eds.): Sharing Jesus in Two Thirds World, s. 122-141. Grand Rapids, 1983.

MOSALA, I. J.: Biblical Hermeneutics and Black Theology in South Africa, Grand Rapids 1989, s. 13-42 (The Use of the Bible in Black Theology)
NEWBIGIN, L. : Foolishness of the Greeks. The Gospel and Western Culture, Geneva 1986, s. 21-64, 124-150 (ch. 2, 3 and 6)
ENGELSVIKEN, T.: "Misjon og kulturgrenser" i Ung Teologi 3/1988, s. 15-29
"Mission and Evangelism - An Ecumenical Affirmation" i International Review of Mission, No. 284, October 1982, s. 427-451
"The Lausanne Covenant" i DOUGLAS, J.D. (ed.): Let the Earth Hear His Voice, Minneapolis/Minnesota 1975, s. 3-9
"The Manila Manifesto" i NICHOLS, A. (ed.): The Whole Gospel for the Whole World, Ventura, California 1989, s. 110-126
eller tilsvarende.

d. Utviklingen i samfunnsliv og vitenskap som utfordring til teologien

Utviklingen innenfor vitenskap og samfunnsliv, nasjonalt og globalt, stiller store utfordringer til teologien og særlig til etikken, jfr. bioteknologi, miljøproblemer og fordelingsspørsmål. I denne valgdelen ønsker en å gi hjelp til å orientere seg kritisk i aktuell debatt med henblikk på argumentasjonens former, etiske modeller, tverrfaglige problemer og brytninger mellom ulike idetradisjoner.

ASHEIM, I.: Øyet og horisonten. Grunnproblemer i aktuell etikkdebatt, Oslo 1991.

I tillegg leses *enten*:

GUSTAFSON, J.M.: Protestant and Roman Catholic Ethics, Prospects for Rapprochement. London 1978

eller:

FREY, C.: Die Ethik des Protestantismus von der Reformation bis zur Gegenwart. Gütersloh 1989. s.102-257.

e. Teologisk hermeneutikk og vitenskapsteori

Denne valgdelen er tenkt å gi bedre forståelse av teologiens oppgave og rolle i en samfunnsmessig og kulturell sammenheng. Den gir mulighet for et dypere studium i teologisk metode, hermeneutikk og vitenskapsteori; og behandler i denne sammenheng også spørsmålet om hvorvidt normative livssyns-standpunkter kan være vitenskapelig begrunnet.

Følgende arbeider:

GREGERSEN, N.H.: Teologi og kultur. Protestantismen mellom isolasjon og assimilation i det 19. og 20. århundrede. Del IV: Teologien i den moderne livsverden (s.200-246).

AALEN, L.: "Teologien som vitenskapelig og kirkelig funksjon", TTK 1959, s. 65ff.

ASHEIM, I.: "Teologisk forskning i kirken" i TTK 55 1984 s. 83-95.

HENRIKSEN, J.-O.: "Teologi i møte med moderniteten" i Ung Teologi 3/1989, s. 9-28.

WINGREN, G.: Tolken som tiger. Hvad Teologin er, och vad den borda vara, Stockholm 1981

eller tilsvarende.

MAKSIMUMSPENSUM

MAKSIMUMSPENSUM består av NORMALPENSUM og ett av de alternative tilleggspensa 1a - 3e. Litteraturen til hvert tilleggspensum er på ca 200 sider.

1. DOGMATIKK

1 a. Skriftautoritet og skriftfortolkning

Enten én av følgende helhetsfremstillinger:

AUSTAD, T. (red.): Bibelen og teologien. Bidrag til skriftsynet. Oslo 1982

STUHLMACHER, P.: Vom Verstehen des Neuen Testaments. Eine Hermeneutik, 2. Aufl. Göttingen 1986, (unntatt s. 102-133)

Eller et pensum bestående av to mindre arbeider:

AUSTAD, T. (red.): Bibelen og teologien. Bidrag til skriftsynet. Oslo 1982, s. 41-87 og 110-185.

og

FLESSMAN-VAN LEER, E. (ed.): The Bible. Its Authority and Interpretation in the Ecumenical Movement. Geneve 1980 eller tilsvarende.

1 b. Den lutherske bekjennelse

Enten én av følgende helhetsfremstillinger:

SCHLINK, E.: Theology of the Lutheran Confessions. Philadelphia 1978 eller senere, et utvalg på omlag 200 s.

GERHARDSSON, B./PERSSON, P.E.: Kyrkans bekännelsesfråga. Lund 1985 eller senere

Eller et pensum betående av to mindre arbeider:

GRANE, L.: Confessio Augustana, 2. oppl.. København 1962 og senere. I nevnte utgave s. 5-180.

eller

MEYER, H./SCHÜTTE, H. (Hrsg.): Confessio Augustana - Bekenntnis des einen Glaubens. Gemeinsame Untersuchung lutherischer und katholischer Theologen. Paderborn/Frankfurt a M 1980, s. 1-138 og 198-227.

og

SANNES, K.O.: Confessio Augustanas intensjon og betydning, stensil, udatert.

eller

TJØRHOM, O.(red.): Confessio Augustana 1530-1980: Gammel bekjennelse i unge kirker. Oslo 1980, et utvalg på ca.

25 s. etter avtale med faglærer.

eller tilsvarende.

1 c. Frigjøringsteologi som dogmatisk grunnlagsproblem

Ett av følgende arbeider, eventuelt supplert som angitt:

GUTIERREZ, G.: A theology of Liberation. New York 1973. I nevnte utgave s. 3-77 og 143-285.

KIRK, J.A.: Liberation Theology. London 1979.

BOFF, L.: Church: Charism and Power. London 1985

sammen med:

BOFF, L. og C.: Salvation and Liberation. New York 1984 . I nevnte utgave s. 1-66

NORDSTOKKE, K.: "Frigjøringsteologi", NTT 89 (1988), s. 133-140.

FERM, D.W. (ed.); Third World Liberation Theology, Maryknoll 1986, s. 3-221

eller tilsvarende.

1 d. Kristologien i nyere debatt

Ett av følgende arbeider, eventuelt supplert som angitt:

Mc GRATH, A.: The Making of Modern German Christology. Oxford 1986

FRITZSCHE, H.-G.: Lehrbuch der Dogmatik, Teil III: Christologie. Göttingen 1976, s. 98-315

GOULDER, M. (red.): Incarnation and Myth. The Debate continued. Grand Rapids 1979, s. 1-28 og 77-240,

sammen med

SKARD, B.: Dogmet om Kristus. Oslo 1977.

eller tilsvarende.

1 e. Dåpen som nådemiddel

Ett av følgende arbeider, supplert som angitt:

SANNES, K.O.: Dåpen og dens plass i kirkens liv, Oslo 1978, s. 66-181

sammen med

EIDBERG, P.A.: Dåpen i norske kirkesamfunn, Oslo 1982, s. 11-77 og 90-114

SANNES, K.O.: Dåpen og dens plass i kirkens liv, Oslo 1978, s. 9-181

sammen med

AALEN, L.: "Gjenfødselen i luthersk læretradisjon" i Ord og sakrament, Oslo/Bergen/Tromsø 1966, s. 173-190

og

Dåp, nattverd og embete, Oslo 1983, avsn. om dåpen.

eller tilsvarende.

1 f. Kristi gjenkomst

Ett av følgende arbeider, eventuelt supplert som angitt:

SAUTER, G.: Einführung in die Eschatologie. Darmstadt 1982

SCHWARZ, H.: On the Way to the Future, Rev.ed. Minneapolis 1979

AALEN, S./AALEN, L.: Bakenfor inferno. Oslo 1955

sammen med

AUSTAD, T.: "Eschatologiens plass i dogmatikken" i TTK 3/1970, s. 171-184

ØSTNOR, L.: "Eschatologi som dogmatisk tema" i TTK 3/1970, s. 185-202

Luthersk Kirketidende årgang 118, nr. 18 og 20, 1983: Temanummer: Løfte og oppfyllelse.

eller tilsvarende.

2. ETIKK

2 a. Naturrett og menneskerettigheter

Ett av følgende arbeider, evt. supplert som angitt:

HENRIKSEN, J.-O.: "For menneskelivets skyld...". Den norske kirkes internasjonale menneskerettighetsengasjement. Oslo/Uppsala 1988

sammen med

AUSTAD, T.: Menneskeverd og menneskerettigheter, i THORBJØRNSSEN, S.O. (red.): Utfordringer og ansvar. Områdeetikk. Oslo 1994, s. 21-50 og

LORENZ, E. (ed.): How Christian are Human Rights? Geneva 1980, s. 5-73 og 82-86.

HUBER, W. og TÖDT, H.E.: Menschenrechte. Stuttgart 1977

HERR, T.: Zur Frage nach dem Naturrecht im deutschen Protestantismus der Gegenwart. München 1972
eller tilsvarende.

2 b. Kristen etikk og annen etikk

Én av følgende litteraturkombinasjoner:

- i.) AUKRUST, T.: Mennesket i samfunnet. Bd I. Oslo 1965, s. 217-284
HOLTE, R. m.fl.: Etiska problem. Stockholm 1977, s. 83-167
NOME, J.: Kritisk forskerholdning i etikk og religionsfilosofi. Oslo 1970, s. 27-65
- ii.) HOLTE, R. m.fl.: Etiska problem. Stockholm 1977 eller senere, s. 83-167
LØGSTRUP, K.E.: Den etiske fordring. København 1975, s. 9-39 og 56-140.
- iii.) MITCHELL, B.: Morality - Religious and Secular. Oxford 1980
STIGEN, A.: "Humanistisk etikk" i: DAHL, Ø. m.fl.: Etikk. Oslo 1983, s. 27-48
OFSTAD, H.: "Moral er å ta det alvorlige alvorlig" i: STØREN, T. (red.): Ikke-kristen etikk. Oslo 1981, s. 9-31

eller tilsvarende.

2 c. Familieetikk

Ett av følgende arbeider, evt. supplert som angitt:

- SKIRBEKK, S.: Det svenske eksperiment, i: I gode og onde dager... Oslo 1979, s. 125-151
og
MYHRE, R. (red.): Søkelys på familien. Oslo 1977, s. 9-81 og 131-183
Ekteskapet i en oppbruddstid, Den norske kirkes presteforening, Oslo 1978, s. 81-132
eller
I gode og onde dager... Oslo 1979, s. 11-116
Ekteskapet i en oppbruddstid, Den norske kirkes presteforening, Oslo 1978, s. 31-132
eller tilsvarende.

2 d. Diakoni og medisinsk etikk

- Mc CORMICK, R.A.: How Brave a New World? Dilemmas in Bioethics. London 1981, s. 1-47 og 279-412
og
AARFLOT, A. (red.): Diakoni og kirke. Oslo 1976, s. 87-104 og 105-123
eller tilsvarende

2 e. Krig og fred

Ett av følgende arbeider, evt. supplert som angitt:

- BAKKEVIG, T.: Ordningsteologi og atomvåpen (stensilert doktoravhandling), Oslo 1984.
SÆTER, O.J.: Fredsetikk i atomalderen. Oslo 1986
sammen med
Kirken og freden - uttalelser og bakgrunnsartikler fra flere kirkesamfunn. Oslo 1987.
BAINTON, R.H.: Christian Attitudes Toward War and Peace. 11th Printing. Nashville 1982, s. 33-268

eller tilsvarende.

3. RELIGIONSFILOSOFI

3 a. Gudstroens filosofiske problem

Ett av følgende arbeider, evt. supplert som angitt:

HYGEN, J.B. Guds allmakt og det ondes problem, Oslo 1973

sammen med

LØNNING, P.: Kan Gud bevises? Oslo 1981

WIGEN, T.: "Gud - 'innenfor' eller 'utenfor' vår menneskelige horisont?" TTK 49 1978, s. 25-40

PLATINGA, A.: God and Other Minds, London 1975

sammen med

WIGEN, T.: "Gud - 'innenfor' eller 'utenfor' vår menneskelige horisont?" TTK 49 1978, s. 25-40

JÜNGEL, E.: Gott als Geheimnis der Welt, Tübingen 1978

PANNENBERG, W.: Metaphysik und Gottesgedanke, Göttingen 1988 og Systematische Theologie I, Göttingen 1988 (utvalg i samråd med faglærer)

GRAVE;, P.: Gudstro og virkelighetserfaring. Den metafysiske gudstanke som problem for kristen gudslære, belyst ut fra G. EBELING, E. JÜNGEL og W. PANNENBERG, Oslo 1990 (utvalg)

eller tilsvarende

3 b. Teologi, hermeneutikk og vitenskapsteori

Ett av følgende arbeider, evt. supplert som angitt:

VALEN-SENDSTAD, A.: Filosofi til kristentroen, Stavanger 1973, s. 11-144 og 213-276

THIELICKE, H.: Der evangelische Glaube I, Tübingen 1968, (utvalg i samråd med faglærer)

WIND, H.C.: Historie og Forståelse, Århus 1988

sammen med

WIND, H.C.: "Historisk forståelse og bevidsthed" i H.C. Wind (red.): Religionen i Krise, Bd. 2, København 1980 s. 41-75.

Alle arbeidene suppleres med 50 s. artikler av det følgende artikkelstoff, i samråd med faglærer:

FLØISTAD, G.: Opposisjonsinnlegg, i NTT 79/1978, s. 215-240

GUNLEIKSRUD, G.: "Feministisk teologi - en ny vitenskap" i LUNDGREN, E. (Red.): Den bortkomne datter, Oslo etc. 1982.

HAUGLIN, A.: "Mannsteologi og kvinneteologi" i Ung Teologi 2/13 1980 s. 27-44

AAGEDAL, O.: "Sosiologisk teologi - en kirkekritikk", i Kirke og Kultur 86 1981, s. 410-425

AARFLOT, H.: "Teologiens 'Sitz im Leben' som vitenskap- og religionssosiologisk problem for teologien" i TTK 44/1973, s. 81-125.

3 c. Religionens og teologiens språk

Én av følgende litteraturkombinasjoner:

i.) MACQUARRIE, J.: God-Talk, New York 1971

RAMSEY, I.T.: Words about God (utvalg)

- ii.) JEFFNER, A.: The Study of Religious Language, London 1972 Debatt mellom A. Jeffner og P. Block i Svensk Teologisk Kvartalskrift 49/1973 s. 63-89 og 149-152
LYTTKENS, H.: "Metoder att klassificera religiösa påståendesatsar" i Svensk Teologisk Kvartalskrift 42/1967 s. 1-20
MACQUARRIE, J.: God-Talk, 3. impr., London 1978, s. 9-54
- iii.) CASPAR, B.: Sprache und Theologie, Freiburg 1975
RAMSEY, I.T.: Words about God (utvalg)
- iv.) WIND, H.C.: Religion og Kommunikation, Århus 1988
PERSSON, P.E.: Att tolka Gud i dag (utvalg)

eller tilsvarende

3 d. Kristendommen og de andre religionene

Én av følgende litteraturkombinasjoner:

- i.) THOMAS, O.C. Attitudes Towards other Religions, London 1969 (utvalg i samråd med faglærer)
KVÆRNE, P.: "Tanker omkring studiet av religion" i LØNNING, P. (red.): Religionenes verden, Oslo 1981
- ii.) ROSENKRANZ, G.: Evangelische Religionskunde, Tübingen 1951 (utvalg)
RATSCHOW, C.H.: Die Religionen, HST 16, Gütersloh 1981, s. 35-128
HOLTER, Å.: "Misjonsvitenskap og religionsvitenskap i akademisk naboskap" i TTK 45 1974, s. 269-277
- iii.) KRAEMER, H.: World Cultures and World Religions, Philadelphia 1960
THOMAS, O.C.: Attitudes Towards other Religions, London 1969 (begge i utvalg)
- iv.) PANNENBERG, W.: Systematische Theologie I, Göttingen 1988, kap 2 og 3
RATSCHOW, C.H.: Die Religionen Gütersloh 1981, (utvalg i samråd med faglærer)

eller tilsvarende

3 e. Apologetikk

Én av følgende litteraturkombinasjoner:

- i.) RICHARDSON, A.: Christian Apologetics, London 1970 (utvalg)
THORBJØRNSSEN, S.O.(red.): Når troen anklages. Bidrag til et forsvar, Oslo 1984
WIGEN, T.: Apologetikk, Menighetsfakultetet 1985, s. 75-81
- ii.) SCHWARZ, H.: Our Cosmic Journey, Minneapolis 1977 (utvalg)
THORBJØRNSSEN, S.O. (red.): Når troen anklages. Bidrag til et forsvar. Oslo 1984

- iii.) SCHAEFFER, F.: He is there and he is not silent, London 1972
THORBJØRNSEN, S.O.(red.): Når troen anklages. Bidrag til et forsvar. Oslo 1984
MÆLAND, J.O.: Ingen unnskyldning, Oslo 1981 (utvalg)
- iv.) PANNENBERG, W.: Das Glaubensbekenntnis. Ausgelegt und Verantwortet vor den Fragen der Gegenwart. Gütersloh 1982 (også i engelsk og dansk utg.)
SCHWARZ, H.: Responsible Faith, Minneapolis 1986 (utvalg)

eller tilsvarende

MISJONSVITENSKAP

RELIGIONSVITENSKAP

INNLEDNING TIL FAGET

Misjonsvitenskap og religionsvitenskap er to forskjellige vitenskapelige disipliner. De er på Menighetsfakultetet samlet i en fagseksjon. Dette gir seg ut fra misjonsvitenskapens egenart.

Misjonsvitenskapen har den kristne misjon som gjenstand. Misjon er den kristne kirkes sendelse til verden, en sendelse som har sitt opphav i den treenige Gud og innebærer utførelsen av et bestemt oppdrag: å formidle i ord og gjerning evangeliet om Guds rike til verden med sikte på at mennesker skal komme til tro og innlemmes i den kristne kirke ved dåp. Misjonen er etter sitt vesen grenseoverskridende idet den sikter på å nå stadig nye mennesker både i geografisk, kulturelt og tidsmessig perspektiv, mennesker som ennå ikke har hørt eller forstått evangeliet (Matt 24,14; 28,18-20; Luk 24,47; Joh 20,21; Apg 1,8; Rom 15,15-20; 1 Tim 2,4).

Misjonsvitenskapen er en teologisk disiplin som ikke kan skilles skarpt fra de øvrige teologiske disipliner. Den tar for seg en særegen dimensjon i all teologi: kirkens bevegelse utover sine egne grenser i møtet med ikke-kristne mennesker. Dens selvstendighet som egen forsknings- og undervisningsdisiplin beror derfor dels på dens ulike perspektiv på et materiale som den for en stor del har felles med de øvrige teologiske disipliner, dels på den særegne karakter og det globale omfang det stoffet har som den behandler.

I arbeidet med misjonsvitenskapen, som tar seg av kirkens misjon overfor mennesker i kristendomsfremmede kulturer og religioner, vil en trenge en grundig og objektiv kunnskap om deres kultur og religion. I denne sammenheng fungerer religionsvitenskap og samfunnsvitenskap, - (selvstendige ikke-teologiske disipliner) - som "hjelpvitenskaper" for misjonsvitenskapen.

De ikke-kristne religioner må kjennes ut fra sin indre egenart og må forstås ut fra sine egne premisser. Religionsvitenskapen må derfor tilstrebe den høyeste grad av objektivitet, også når den studeres ved et teologisk fakultet og i sammenheng med misjonsvitenskapen.

Fordi religion alltid vil forekomme i en bestemt kulturell sammenheng, vil også samfunnsvitenskaper som forsøker å forstå menneskelig kultur i et helhetsperspektiv (f.eks. sosialantropologien) gi nyttig hjelp.

Misjonsvitenskap som teologisk basisfag

Misjonsvitenskapen består av to hoveddeler, en historisk del (misjonshistorie) og en systematisk del (misjonsteologi).

Misjonshistorien kan ikke skarpt skilles fra den alminnelige kirkehistorie. Det som for en eldre sendende kirke er historien om dens aktivitet ute på misjonsmarken, er for den unge kirke dens

begynnende kirkehistorie. Det er her tale om en praktisk arbeidsdeling mellom kirkehistorie og misjonshistorie ut fra et bestemt perspektiv og materialets karakter og omfang. I studiet på Menighetsfakultetet vil f.eks. misjonstankens gjennombrudd i Norge i det forrige århundre og opprettelsen av de mange organisasjoner for indre og ytre misjon i hovedsak bli behandlet under norsk kirkehistorie, mens den kristne kirkes utbredelse til nye land og områder som et resultat av norsk misjonsvirksomhet, i hovedsak vil bli behandlet under misjonshistorien. Det er imidlertid viktig å være klar over at denne delingen har en praktisk og ikke prinsipiell begrunnelse. Misjonshistorien vil også stort sett arbeide etter de samme metoder som kirkehistorien forøvrig.

En særskilt del av misjonshistorien vil behandle misjonsteoriens historiske utvikling og deres brytning idag. I denne sammenheng vil misjonshistorien se misjonsteologiens utvikling i lys av teologihistorien og idehistorien generelt.

Den systematiske del av misjonsvitenskapen, *misjonsteologien* vil ha nære tilknytningspunkter til systematisk teologi og dens tre hoveddisipliner dogmatikk, etikk og religionsfilosofi. Den vil som den systematiske teologi forøvrig også gjøre seg nytte av bibelvitenskapenes metoder og resultater.

Misjonsteologien har som oppgave å undersøke ut fra et systematisk perspektiv misjonens bibelske grunnlag, dens historiske utvikling og dens aktuelle problematikk. I vår sammenheng vil vi legge særlig vekt på den teologiske utviklingen innen misjonstenkningen og hvordan dette gir seg utslag i vår samtids misjonsteologiske problemstillinger. I det hele har misjonsteologien et aktuelt sikte. Den ønsker å drøfte målsetting, arbeidsformer og problemer innen verdensmisjonen idag med sikte på dens konkrete situasjon i forhold til religioner og ideologier, til kulturelle, politiske, sosiale og økonomiske sammenhenger. Misjonsteologien vil forøvrig arbeide med de samme metodene som de øvrige systematiske disiplinene. Blant de mange emneområder som misjonsteologien tradisjonelt har behandlet, har tre fått en særlig vekt i studiet ved Menighetsfakultetet ut fra en vurdering av hva som er særlig aktuelt innen misjonstenkningen i dag:

For det første vil det religionsvitenskapelige studium gi materialet til en *religionsteologi* som vil innebære en vurderende sammenlikning mellom kristendommen og andre religioner. Denne vurderingen vil skje med grunnlag i den bibelske åpenbaring. Religionsteologien vil bidra til å gi teologisk og religionsvitenskapelig innføring med sikte på en gjennomtenkning av den kristne åpenbaring i møtet med religiøse og ideologiske tanke-systemer i andre kulturer. Religionsteologien er særlig aktualisert av kristendommens absolutthetskrav, av dialogens plass i misjonsarbeidet og av synkretismens problem i de unge kirker. Religionsteologien vil ha klare forbindelseslinjer både til religionsfilosofien og til prolegomena for dogmatikken.

For det andre vil misjon i regelen innebære tverr-kulturell formidling av det kristne budskapet og fremveksten av en kristen kirke i en annen kultur. Dette reiser spørsmål om misjonens forhold til den stedegne kultur. *Misjon og kultur* blir derfor et sentralt emneområde i misjonsteologien. Sosialantropologien vil her kunne yte verdifulle bidrag til forståelse av kulturen. Fordi misjon alltid innebærer en formidling, vil også tverrkulturell kommunikasjon være et nyttig fagområde.

For det tredje vil misjonen måtte forholde seg til den sosio-politiske virkelighet i det området den virker. Misjon er ikke bare den muntlige forkynnelse av evangeliet (proklamasjon) men også konkret kjærlighetstjeneste både overfor den enkelte og fellesskapet (diakoni). Dette betyr at misjonen engasjerer seg i helse-, utdannelse og utviklingsspørsmål. Kirken må avklare sitt forhold til økonomiske, sosiale og politiske strukturer og til vold, undertrykkelse og

urettferdighet. *Misjon og sosialt* ansvar blir derfor et sentralt emneområde. Dette vil ha klare forbindelseslinjer til etikken og særlig til sosialetikken.

Religionshistorie som del av et teologistudium

Det moderne menneskes forhold til religionene er et viktig tema for teologistudiet. Profetene i GT måtte ta stilling til nærgående nabo-religioner. Paulus måtte tenke gjennom den gresk-hellenistiske religiøsitet og samtidens religiøse filosofi. Kirkefedrene stod overfor en bølge av nye synkretistiske religioner i Romerriket.

En misjonerende kirke i vår tid må ta stilling til både de klassiske religioner og en økende sekularisme og religiøs pluralisme. Det moderne menneske befinner seg i en valgsituasjon på alle livets områder, også det religiøse. Dette har implikasjoner for dets innstilling til religion. Økende kommunikasjon og informasjon om Asia, Afrika og Latin-Amerika gjør oss oppmerksomme på den nye selvbevissthet hos flere av de klassiske religioner. Studiet legger derfor vekt på innføring i de store religioner innbefattet naturfolkenes religion.

Derved får en også anledning til å studere hva de forskjellige forskere og “skoler” har lagt vekt på i sitt arbeide med å definere begreper religion.

Studiet av de klassiske religioner er også betydningsfullt fordi det viser saklige berøringspunkter med de folkereligjøre forestillinger som etter hvert vinner terreng også i det avkristnede Europa. Den økende folkeflytting og vår tids pluralistiske innstilling stiller vårt eget miljø overfor nye “religioner” inspirerte av hinduisk yoga, buddhistisk zen, okkultisme, astrologi og magi.

I denne situasjon må teologer legge stor vekt på studiet av både de gamle og de nye religionene. Disse studier må tilstrebe den ytterste saklighet og objektivitet. Det dreier seg om å forstå andre menneskers innerste anliggende i spørsmål som oppleves som hellige. Teologer har overfor dette det samme mål som den profane religionsvitenskap. Under den deskriptive delen av vårt arbeide med religionene forsøker vi ikke å se religionene gjennom teologiske briller. Vi skal tilstrebe en objektiv forståelse og være på vakt mot usaklige fordreininger. Dette innebærer bl.a. at vi i valg av studiemateriale søker å gi et representativt bilde av de respektive religioner. Først etter slike deskriptive studier kan en ut fra vår teologi vurdere det studerte materiale og arbeide seg fram til et reflektert forhold til de ikke kristne religioner.

PENSUM

Pensum i misjonsvitenskap inngår som en del av det kirkehistoriske pensum på II. avdeling. De som legger opp maksimumspensum i kirkehistorie, kan velge mellom to tilleggsvarianter med emner fra misjonshistorien:

- Norske misjonsmarkers historie
- Nyere tids misjonshistorie

Misjonsvitenskap inngår også i normalpensum i systematisk teologi, se pkt 4a (valgemner), der en kan legge opp:

- Kirkens identitet og kontekst. Et misjonsteologisk perspektiv.

Misjonsvitenskap egner seg også godt som emneområde for spesialavhandlinger.

STUDIET

Undervisning.

Undervisningen i tilleggsvariantene (KH) og valgemnet (ST) vil bli gitt i seminargrupper der en blant annet arbeider med tekster i tilknytning til de enkelte emner.

Med mellomrom vil det også bli arrangert seminarer for studenter som skriver spesialavhandling innenfor misjonsvitenskap.

RELIGIONSPEDAGOGIKK

INNLEDNING TIL FAGET

Teologien må til en hver tid konfronteres med samtidens problemer og tema. Hvis ikke blir teologien uaktuell for dagens mennesker, og vår egen tid vil mangle en viktig kritisk faktor i samfunnsanalysen og i spørsmål knyttet til menneskelivets ulike sider. I faget religionspedagogikk står spørsmål i skjæringspunktet mellom pedagogikk og teologi sentralt. Med “religionsepdagogikk” mener vi her “teologisk pedagogikk”, dvs. tilrettelegging av de pedagogiske spørsmål ut fra et teologisk utgangspunkt og innenfor den ramme som er gitt med den teologiske vitenskap. Det vil ikke si at religionspedagogikken skal leve isolert fra den allmenne pedagogikk, men at den skal belyse den allmenne pedagogikkens spørsmål og problemstillinger ut i fra teologien. Verken teologien generelt eller religionspedagogikken spesielt kan levere de endelige svar på disse, men ønsker et dialogisk samarbeidsforhold til de pedagogiske disipliner med sikte på å oppnå større innsikt og forståelse.

Selv om religionspedagogikken i prinsippet har hele den allmenne pedagogikkens saksområde som sitt arbeidsfelt, vil den likevel i praksis ha et tyngdepunkt i kirkens undervisende og oppdragende virksomhet. Kirken er ikke bare en forkynnende kirke, men like meget en undervisende og oppdragende kirke. Som “kirkelig vitenskap” må derfor teologien også ta undervisnings- og oppdragelsesspørsmålene opp til belysning. Dette gjør den gjennom religionspedagogikken. Men kirkens undervisnings- og oppdragelsesansvar blir ikke bare ivaretatt av kirken selv. Både skole og hjem tar en vesentlig del av dette ansvaret på seg. Derfor må det religionspedagogiske arbeid dekke både det spesifikke kirkelige ansvar og funksjon, men også skolen og hjemmets virksomhet.

Faget religionspedagogikk kan vitenskapsteoretisk plasseres i skjæringspunktet mellom teori og praksis. Når man har valgt å plassere faget på teoretikum som en teologisk disiplin, er det ut fra den tanke at man ikke kan isolere teori fra praksis. Man kan si at fagets plassering tjener til å bevisstgjøre teologiens praksisperspektiv.

Etter den elementære innføring på I. avdeling skal faget fungere som problemreiser og perspektivskaper under II. avdelingsstudiet. Faget er derfor vel egnet til å skrive spesialavhandling i.

SPESIALAVHANDLINGEN

PRESENTASJON AV AVHANDLINGEN

Sensikten med spesialavhandlingen er å gi studentene anledning til inntrengende studium på et avgrenset fagområde som i særlig grad har vekket interesse hos vedkommende. Samtidig imøtekommer den ønsket om at studentene selv må få være med å bygge opp pensum.

Eksamenskrav

Som spesialavhandling kreves en skriftlig fremstilling om et godkjent emne. Avhandlingen bør ha et omfang på minst 12.000 ord, men den skal ikke overstige 15.000. Denne øvre grense skal overholdes av studenten, av veileder og av studieadministrasjon for å sikre lik behandling av studentene. Bibliografi over anvendt litteratur kommer i tillegg.

Spesialavhandlingen innleveres maskinskrevet. I særlige tilfelle kan undervisningslederen tillate en student å levere en håndskrevet avhandling.

1 maskinskrevet side A 4 med dobbel linjeavstand tilsvarer normalt ca 400 ord.

Fagene avhandlingens emne kan hentes fra

Emnet for avhandlingen kan velges innenfor ett av følgende fag:

- ☞ Det gamle testamente
- ☞ Det nye testamente
- ☞ Kirkehistorie
- ☞ Systematisk teologi
- ☞ Misjonsvitenskap
- ☞ Religionsvitenskap
- ☞ Religionspedagogikk
- ☞ Praktisk teologi

eller andre fag som fastsettes av fakultetsrådet.

Det er anledning til å trekke inn praktisk-teologiske aspekter i spesialavhandlingen.

Avhandlingens emne skal velges i samråd med vedkommende veileder og godkjennes av denne. se nedenfor.

Veileder

Som veileder under arbeidet med spesialavhandlingen fungerer professor eller førsteamanuensis i vedkommende disiplin eller den som av fakultetet er oppnevnt som sakkyndig.

Spesialavhandling

1. Veilederen tar stilling til spørsmålet om godkjenning av emne for avhandlingen. Det vil i starten normalt dreie seg om en foreløpig problemstilling. Han skal deretter gi råd om avgrensning av tema og problemstilling.
2. Veileder skal hjelpe til med å finne fram den viktigste faglitteratur til emnet.
3. Veileder skal gi tilbakemeldinger på framlegg fra studenten, om metodiske grep, disposisjon og gjennomføring av avhandlingen, men ikke gripe for sterkt inn i det som skal være studentens eget arbeid (jfr. den følgende veiledning signert Ivar Asheim).
4. Veileder skal lese og gi respons på deler av oppgaven, normalt i løpet av en uke.

Student

1. Studenten skal informere sin veileder om framdriften i sitt arbeid.
2. Studenten skal levere deler av avhandlingen til gjennomsyn til avtalt tid.
3. Om det skjer en omlegging av emnet eller tidsplan, skal studenten informere veileder.
4. Student og veileder drøfter en konkret tidsplan for gjennomføring av avhandlingen.
5. Omfanget av veiledning hvor student og veileder sitter sammen bestemmes til inntil seks (6) timer.

Normalt skal veiledningen finne sted innenfor studieåret, det vil ifølge nåværende ordning si i løpet av h.h.v. høst- og vårsemesteret. En lærer kan ikke pålegges veiledning i tidsrommet mellom semesteravslutning og semesterstart. Veileder bør dog med henblikk på avslutningsfasen av arbeidet være villig til, i rammen av avtalt tidsplan, å bistå studenten med råd.

Godkjenning av spesialavhandlingens emne

1. Ingen spesialavhandling kan innleveres til sensur med mindre emnet på forhånd er godkjent.
2. Godkjenning innebærer at emnet ligger innenfor et av de fag som er fastsatt for spesialavhandling, og at emnet er egnet for en spesialavhandling.
3. Det er en forutsetning for godkjenning av emnet at den planlagte utarbeidelse ikke er dekket av tidligere avhandling, men det vil i mange tilfelle være mulig å ta opp et tidligere behandlet emne under nye synsvinkler.
4. Godkjenning skjer på fastsatt skjema. Ett utfylt eksemplar av skjemaet leveres til førstesekretæren.
5. Et emne som er skriftlig godkjent av en veileder eller en sakkyndig oppnevnt av fakultetet, betraktes som godkjent av fakultetet.
6. En student som har fått et emne godkjent, har adgang til i samråd med veilederen å få sitt emne omformulert eller å få et annet emne.

Innleveringsfrister

En spesialavhandling i bibelfag eller beslektede fag må innleveres senest i semesteret etter at 1. avsnitts prøver er avlagt. Fakultetet kan i særlige tilfelle gi en kandidat anledning til å levere spesialavhandling i bibelfag senere i studiet. Spesialavhandling i øvrige fag må innleveres senest *innen 15.februar/ 15. september* i det semester studenten melder seg opp til siste eksamen i II. avdelings 2. avsnitt. Dersom en spesialavhandling innleveres etter den fastsatte fristen, kan vedkommende student ikke regne med å få avhandlingen bedømt i det samme semester.

Fakultetet kan i særlige tilfeller gi en kandidat anledning til å levere spesialavhandlingen etter at alle de øvrige prøver til II. avdeling er avlagt. Spesialavhandlingen skal da leveres innen den alminnelige frist for dette i det semester oppgaven ønskes sensurert. Vitnemål om bestått teologisk embetseksamen kan først utstedes etter at spesialavhandlingen er bedømt med tilfredsstillende resultat.

Sensur

Spesialavhandlingen sensureres av veileder og av en sensor utpekt av dekanus (jfr. eksamensreglementet § 4, 3. ledd).

Resultatet av bedømmelsen av spesialavhandling kunngjøres i forbindelse med den alminnelige kunngjøring av sensuren for klausurprøvene.

Fritak

Studieløpets Lærermøte kan i spesielle tilfelle fravike kravet om å innlevere en spesialavhandling.

Det kan f.eks. gjelde i tilfelle hvor en student har avlagt en teologisk relevant mellomfagseksamen med karakteren 2,7 eller tilsvarende eller bedre i ett av følgende fag:

- ☞ Gresk
- ☞ Hebraisk
- ☞ Filosofi
- ☞ Idehistorie
- ☞ Pedagogikk
- ☞ Religionshistorie
- ☞ Sosialantropologi
- ☞ Sosiologi

eller andre fag som Studieløp for teologis lærermøte fastsetter.

Dispensasjon

I særlige tilfelle kan fakultetet gi en student adgang til å avlegge muntlig prøve i et spesielt emne (spesialfag) på grunnlag av spesiallitteratur av ca. 300 siders omfang istedenfor å innlevere en spesialavhandling, jfr. eksamensforskriftene punkt 4 b og eksamensreglementet § 3.

Fagområdene for denne muntlige prøve er de samme som til enhver tid gjelder for spesialavhandlingen. Nærmere studieplaner for de enkelte fagområder utarbeides i samråd med veileder i hvert enkelt tilfelle.

VEILEDNING TIL ARBEIDET MED SPESIALAVHANDLINGEN

Hensikten med spesialavhandlingen er å gi studenten anledning til dybdeboring på et avgrenset fagområde som i særlig grad har vekket vedkommendes interesse. Samtidig imøtekommer den ønsket om å få være med å bygge opp pensum selv.

Man gjør likevel klokt i å ikke gjøre seg overdrevne forestillinger om de muligheter som her foreligger. Studiets tidsramme setter strenge grenser, likeledes det antydde normale sidetall (ca. 30 maskinskrevne sider, A4, dobbel linjeavstand). Det kan passe å legge to måneders arbeide i avhandlingen. Går man med større forskningsplaner, gjør man således klokt i å ikke tenke seg at de kan realiseres gjennom spesialavhandlingen.

Ikke desto mindre forventes noe mer enn blott og bart referat av oppgitt litteratur. Det skal dreie seg om et selvstendig arbeid, et arbeid som dokumenterer evne til å finne frem i et materiale på egen hånd, til å formulere og forfølge en problemstilling, til kritisk å vurdere andres tanker og å danne seg en egen vitenskapelig begrunnet oppfatning. En viss vekt ligger også på arbeidets skriftlige form. Avhandlingen bør kunne bli en skolering i å uttrykke seg klart og konsist, disponere et stoff, bygge opp en tankerekke ledd for ledd, analysere et emne eller et problem i dets forskjellige komponenter og bygge delene sammen til et velkomponert hele.

Emnevalget kan gjøres til gjenstand for forskjellige refleksjoner. Man har f.eks. valget mellom å gå i bredden eller i dybden, konsentrere seg eller utvide synsfeltet. Foretrekkes et sterkt konsentrert studium, er det f.eks. mulig å velge emne i tilslutning til det fagområde hvor man legger opp maksimumspensum. Foretrekkes en utvidelse av synsfeltet, kan man velge en av de disipliner som ellers ikke er representert i pensum (jfr. listen i studieplanen), eller som har en mer beskjeden plass innenfor studiet.

Arbeidet skal ifølge bestemmelsene innleveres til nærmere angitte frister innen II. avdelings siste eksamen. Det anbefales likevel å begynne å tenke på emnevalget tidlig i II. avdelingsstudiet, ja, det skader ikke at man allerede under I. avdeling gjør seg tanker om hvilket spesialområde man kunne ønske å beskjeftige seg nærmere med. For å kunne skrive et godt arbeide, kreves et visst personlig engasjement. Kan man finne et emne som betyr noe spesielt for en selv, er det så meget bedre. Men et annet og på sitt vis like viktig synspunkt er at emnet må ligge greit til rette for skrivning. Det bør foreligge høvelig litteratur å arbeide med, problemstillingene bør verken være forslitte eller helt uavklarede om det skal bli noe fruktbart ut av arbeidet når den disponible tid er så knapp. Det beste er om emnet akkurat er modent for bearbeidelse. Om saken da ikke er revolusjonerende ny, får man heller avfinne seg med det.

Etter de nye bestemmelser skal spesialavhandlingen skrives i forbindelse med et seminar hvor det også gis metodisk veiledning. I noen tilfeller kan en student komme over et emne selv, men vel så ofte er det læreren som formulerer det, eventuelt på grunnlag av mer vage ønsker. I alle fall skal emnet før arbeidet påbegynnes være godkjent av en professor eller førstelektor i vedkommende disiplin, eller av den som av fakultetet er oppnevnt som sakkyndig (i fall fakultetet ikke har noen faglærer på området). Faglæreren bør kunne antyde en problemstilling og anviser noe litteratur som et utgangspunkt. Han forutsettes også å stå til disposisjon med

nødvendig veiledning under arbeidets gang uten at dette skal redusere arbeidets selvstendige karakter. Studenten må få lov til å finne sitt eget opplegg, og han skriver på egen risiko. Når man har lest seg såpass inn i stoffet at man har fått en viss oversikt slik at konturene begynner å klarne, er det naturlig å forsøksvis utarbeide en disposisjon og få den drøftet og vurdert. Skal tidsrammen holde, er det viktig at man raskt kommer frem til en brukbar arbeidsdisposisjon som avgrensar oppgaven og gir den retning. En slik disposisjon vil alltid måtte justeres under arbeidets gang, men det ville være en fordel om den var såvidt gjennomarbeidet at man slapp helt å forlate den. I det hele tatt bør man unngå å springe fra det ene til det andre. Når man har valgt en linje, bør man føle den til ende. Det sier seg selv at vidtløftige kildestudier ikke kommer på tale innenfor denne ramme. Heller ikke forsøk på nye løsninger av teologiens sentralproblemer. Det studieplanen inviterer til, må heller forstås som det å beskjeftige seg med et del-problem, kanskje med en detalj. Ellers blir ikke saken presis nok for 30 sider. For en stor del vil det måtte dreie seg om arbeider basert på sekundærlitteratur: debattanalyser, sammenfatning og vurdering av nye forskningsresultater, forsøk på videreførende presisering av en problemstilling som har utkrySTALLISERT seg på et nærmere avgrenset område o.l. Innenfor bibelfagene kan man dessuten tenke på analyser av bibelske begreper og tankesammenhenger. Det er fullt tilstrekkelig om man ved en oversiktsmessig kritisk fremstilling kan vise hvordan forskningssituasjonen for tiden er m.h.t. valgte emne, samt muligens antyde noen linjer og perspektiver for videreføring. Hvis man ved en faglærers hjelp kan finne et velegnet mindre område, vil også egne kildestudier kunne komme på tale, men man må være oppmerksom på at kildestudier (bortsett fra eksegetiske) lett vil ta et omfang og forutsette lesning som går ut over studieplanens intensjoner på dette punkt.

Avhandlingen bør ha en *innledning* hvor det kort gjøres rede for emnets innhold, oppgavens målsetning, det materiale og de metoder man vil gjøre bruk av. Den bør være forsynt med en *bibliografi* over anvendt litteratur og med noter/anmerkninger som viser hvor sitater er hentet fra og hvilken litteratur man bygger på/refererer til. Forkortelser og referanseord bør her være tilpasset vanlig standard og stil i vitenskapelige avhandlinger, det samme gjelder oppstillingen av bibliografien. Endelig bør avhandlingen lede frem til en eller annen form for **konklusjon** eller **oppsummering**. Tittelen bør være presis og nøye angi hva avhandlingen dreier seg om. Man kan gjerne benytte systemet med en knapp og anslående hovedtittel supplert av en presiserende undertittel. Det anbefales å legge vekt på arbeidet med overskrifter og inndeling; slik blir avhandlingen mer leselig. I mange tilfeller kan det være fruktbart å gjennomarbeide avhandlingen en ekstra gang til slutt med tanke på å gjøre den mer "strømlinjet" i så måte. Form og tanke henger sammen. En språklig ny-bearbeidelse kan muligens avdekke innholdsmessige svakheter og lede til en høyere grad av presisjon eller endog til korrigerings av teser som man oppdager er åpenbart uholdbare.

Ivar Asheim

NOTER OG LITTERATULISTER

Det er viktig at litteraturhenvisningene blir fullstendige, slik at andre ved hjelp av dem kan finne fram til den litteraturen som er brukt. Fakultetet vil innføre en felles standard for litteraturhenvisninger, og den vil bli benyttet i senere utgaver av studieplanene. På den måten vil lærere og studenter ha et rikholdig utvalg av eksempler for hånden når de selv skal sette opp sine egne lister. Da kan en også vite at litteraturhenvisningene er i orden dersom en avhandling evt. skal bearbeides videre eller trykkes.

Det er en god regel å lage seg fullstendige litteraturreferanser etter reglene nedenfor med en gang. Bruk kartotekkort dersom du ikke arbeider på PC og kan ordne litteraturreferansene i et eget dokument. Mangelfulle referanser kan lett føre til at du mot slutten av arbeidet, når litteraturlisten skal utarbeides, ser deg nødt til å låne inn anvendt litteratur på ny - denne gang utelukkende for å lese forsiden skikkelig. Dreier det seg om innlån fra utlandet, vil det ikke være mulig å få til en slik ekstraomgang. Lag derfor skikkelige notater om anvendt litteratur helt fra begynnelsen av! Det kjennes vel uvant og omstendelig til å begynne med. Bruk derfor litt tid til å studerer reglene og eksemplene nedenfor. Er du stø i reglene, går arbeidet med litteraturreferansene mye lettere.

HVILKE OPPLYSNINGER SKAL MED?

I det følgende vil vi først gjennomgå litteraturhenvisninger som omfatter *hele verker*: A: bøker og B: periodika (aviser, tidsskrifter, årbøker o.l.). Dette er den form henvisningene vil få f. eks. i en liste over anvendt litteratur, uten nærmere presisering. Deretter vil vi se hvordan en utformer henvisninger til *utdrag* av C: bøker og D: periodika. Slike henvisninger nyttes når en vil angi nøyaktig hva en viser til. Endelig har vi tatt med noen regler som særlig angår bibelen, et forslag til redigering av henvisningene og noen generelle regler.

A: BØKER

Generelle henvisninger til et verk med 1 - 3 forfattere skal inneholde følgende opplysninger:

- 1 - Forfatter(e)
- 2 - Tittel
- 3 - Utgave
- 4.1 - Utgivelsessted
- 4.2 - Forlag
- 4.3 - Utgivelsesår
- 5.1 - Sidetall

Lønning, Per: Hva er kristendom? 2. omarb.utg. Oslo : Land og kirke, 1966. 206 s.

B. SAMLINGAVERK

Et samlingsverk er et verk med originalbidrag av flere enn 3 forfattere. De registreres på tittel, ikke på forfatter. Forøvrig (pkt. 3 - 5.1) som ovenfor:

- 2 - Samlingsverkets tittel + eventuell utgiver / redaktør / forfatter / flere forfattere
- 3 - Utgave
- 4.1 - Utgivelsessted
- 4.2 - Forlag
- 4.3 - Utgivelsesår
- 5.1 - Sidetall

Guds ord er levende : aktuelt om Bibelen, forkyndelsen og missionen / Med bidrag af : Fl. Frøkjær-Jensen
[m.fl.] Red.: N.O. Rasmussen. Kbh.: Dansk Bibelinstitut, 1974. 256 s.

C: PERIODIKA

Med periodika menes tidsskrifter, aviser, årbøker og annet materiale som kommer ut med jevne mellomrom (periodisk).

Generelle henvisninger skal inneholde følgende opplysninger:

- Tidsskriftets tittel
- Volum, årgang
- Utgivelsesår i parentes
- Heftets nummer

Kirke og kultur, 80 (1975) 8.

D: UTDRAG AV BØKER

Utdrag av bøker noteres som bøker, med den forskjell at en i stedet for samlet sidetall til slutt setter det/de sidetall en henviser til.

Lønning, Per: Hva er kristendom? 2. omarb.utg. Oslo : Land og kirke, 1966. s 188-191.

E: UTDRAG AV SAMLINGSVERK

Ved utdrag av samlingsverk må en ha med både utdragets forfatter og tittel og samlingsverkets. Det hele blir nokså omfattende:

- 1 - Utdragets forfatter(e)
 - 2 - Utdragets tittel i anførselstegn
- i:
- 2 - Samlingsverkets tittel + evt. utg./red./l.forf./forfattere.
 - 3 - Utgave
 - 4.1 - Utgivelsessted
 - 4.2 - Forlag
 - 4.3 - Utgivelsesår
 - 5.2 - Sideangivelse

Sundgot, Tjodgunn: "Den moderne kvinnerørsla" i: Kvinnekamp og kristentro : en antologi / utarb. av Kirkerådets utvalg for forskning og utredning. Av Helene Freilem Klingberg [m.fl.]. Oslo : Gyldendal, 1975, s. 88-126.

F: ARTIKLER I PERIODIKA

Henvisningen er nokså lik henvisningen til utdrag av samlingsverk:

- 1 - Artikkelens forfatter(e)
 - 2 - Artikkelens tittel
- i:
- 2.5 - Tidsskriftets tittel
 - Volum, årgang
 - Utgivelsesår i parentes
 - Heftets nummer
 - 5.2 - Sideangivelse

Kapelrud, Arvid S.: "Den sosiale rettferdighetstanken i Det Gamle Testamente." i: Kirke og kultur, 80 (1975) 8, s. 449-460.

NÆRMERE OM DE ENKELTE OPPLYSNINGER

Forfatter

1. Forfatterens for- og etternavn omstilles. Persontitler sløyfes. Kolon mellom forfatter og tittel.

Lønning, Per: Hva er kristendom? 2. omarb.utg. Oslo : Land og kirke, 1966. 206 s.

2. Dersom forfatteren ikke har etternavn, får verket innførsel på forfatterens fornavn, tilføyet fødested, bosted, stilling e.l.

Irenaeus av Lyon: Contre les hérésies : Livre IV / Irénée de Lyon. Ed. Critique d'après les versions arménienne et latine sous la direction de Adelin Rousseau. Paris : Les éditions de Cerf, 1965. 2b.

3. Er det 2 eller 3 forfattere registreres publikasjonen på første forfatter med tilføyelse av inntil 2 medforfattere i teksten etter tittelen.

Rahner, Karl: Episkopat und Primat / Karl Rahner [und] Joseph Ratzinger. Freiburg : Herder, 1963. 124 s.

4. Ved flere enn 3 forfattere regner en publikasjonen som et samlingsverk og registrerer den på tittelen etterfulgt av første forfatters navn tilføyd [m. fl.]

Fra skrivebord til prekestol : Det Nye Testamente - eksegetisk metode og prekenforberedelse / Den norske kirkes presteforening; utarbeidet av Rosemarie Køhn [m. fl.] Oslo 1979. 208 s

5. Redaktør og utgiver regnes ikke som forfatter. Verket registreres på tittel.

Kirke - skole- stat 1739-1989 / Brynjar Haraldsø, red. Oslo : IKO-forlaget cop. 1989, 220 s.

6. Upersonlige forfattere. Organisasjoner og institusjoner kan stå som forfattere. Verket må ha en særpreget tittel og behandle selve korporasjonen. Publikasjoner utgått fra møter og kongresser som har et særpreget navn og refererer fellesaktivitetene under møtet, får hovedinnførsel under dette, etterfulgt av sted og år, og dato om nødvendig. Har ikke møtet et særpreget navn, settes publikasjonen på tittel før selskapets/organisasjonens navn.

World Council of Churches. Assembly, 3, New Dehli 1961: Evanston to New Dehli 1954-61 : report of the Central committee to the third assembly of the World Council of Churches. Geneva : World Council of Churches, 1961. 288s.

8. Anonyme publikasjoner registreres på tittel. Er forfatters navn kjent, settes det i skarpe klammer.

[Nilsen, Per]: Samtaler med Gud.

9. En korporasjon, d.v.s. en komite, et råd eller liknende registreres som forfatter:

Kirkens dåpsopplæringsutvalg: Forsøk med plan for dåpsopplæring i den norske kirke 1986-1990. [Oslo] : Dåpsopplæringsutvalget, [1986?]. [62] bl.

En underordnet korporasjon får innførsel under den overordnede hvis navnet tyder på adm. underordning eller ikke gir mening ved å stå alene:

Menighetsfakultetet. Lærerrådet: Hva Bibelen sier om samliv mellom mann og kvinne : m/underavd. en uttalelse. Oslo : Menighetsfakultetet, 1975. - 1 bl.

Tittel

1. Tittelen gjengis slik den står i publikasjonen.
2. Full tittel tas med. Undertitler sløyfes hvis de er uvesentlige. Kolon foran undertitler.

Fra skrivebord til prekestol : Det Nye Testamente - eksegetisk metode og prekenforberedelse / Den norske kirkes presteforening; utarbeidet av Rosemarie Køhn [m. fl.] Oslo 1979. 208 s

3. En unødvendig lang tittel kan dog forkortes og utelatelsestegn (...) brukes. De første ordene må ikke kuttes ut, og meningen må heller ikke endres.

Bang, Knud Sevaldsen: Den søde og velsmagende Catechismi Bryst-Mælk Kbh. 1681

4. En tittel skal normalt angis på originalspråket. En eventuell oversettelse av tittelen settes i skarpe klammer umiddelbart etter originaltittelen.

Irenaeus av Lyon: Contre les hérésies [Mot kjetteriene] : Livre IV / Irénée de Lyon. Ed. Critique d'après les versions arménienne et latine sous la direction de Adelin Rousseau. Paris : Les éditions de Cerf, 1965. 2b.

5. Opplysning om kommentarer til teksten i et hellig skrift, evt. også kommentators navn tas med i tillegg til opplysning om oversetter og utgiver.
6. Det frarådes sterkt å lage egne forkortelser! Titlene til *bibelske skrifter* forkortes slik det er gjort i innholdsfortegnelsen i Bibelselskapets nye bibeloversettelse. Merk at disse forkortelsene skjer uten punktum.

Henvisninger til *skrifter fra Bibelens omverden, og til tidsskrifter, oppslagsverk og serier* bør følge forkortningssystemet i TRE (Theologische Realenzyklopädie - Abkürzungsverzeichnis) eller i Schwerdtner, S.: Internationales Abkürzungsverzeichnis für Theologie und Grenzgebiete, Berlin - New York 1974. *Periodika* katalogiseres på tittel. Når det gjelder forkortelser av periodikatitler anbefales at en følger World list of scientific periodicals. De tidsskrifter som ikke er tatt med i World list, forkortes etter ISO's retningslinjer.

7. Serietittel tas med i parentes etter opplysning om sidetall.

Forestell, S.T.: The Word of the Cross, Rome 1974, s. 17-166 (An Bib 57).

8. Brevet innføres på brevskriverens navn.

Hauge, Hans Nielsen: Brev frå Hans Nielsen Hauge / ved Ingolf Kvamen. Oslo : Lutherstiftelsen, 1971-76. 4b.

9. Bøker som er utarbeidet av organisasjoner, institusjoner o.l. får innførsel under organisasjonens navn.

Utgave

Utgavebetegnelsen skal tas med, dog ikke 1.utg.

Trykkangivelse

1. Utgivelsessted skal tas med. Hvis dette ikke finnes i selve publikasjonen, men i andre kilder, settes det i skarpe klammer. Ellers skrives: u.s., (= uten sted).
2. Forlag tas med, navnet kan gjerne forenkles om så ønskes.
3. Utgivelsesår skal tas med. Hvis dette ikke finnes i selve publikasjonen, men i andre kilder, settes det i skarpe klammer. Ellers skrives: u.å. (= uten år).

Sidetall (Kollasjon)

Antall sider kreves ikke, men er av interesse for leserne og bør absolutt tas med. Ved utdrag av verk må første og siste side anføres, eks. "s.15-20".

NOEN SÆRLIGE REGLER I FORBINDELSE MED BIBELEN OG ANDRE HELLIGE SKRIFTER

I litteraturhenvisninger tas følgende opplysninger med:

1.6	-	Standardtittel som ordningsord
2	-	Skriftets tittel
2.6	-	Opplysninger om kommentarer til teksten, evt. også kommentators navn.
Opplysning om oversetter, utgiver
4.1	-	Utgivelsessted
4.2	-	Forlag
4.3	-	Utgivelsesår
5.2	-	Sideangivelse

BIBELEN. NT. Svensk. 1972. Den goda nyheten för alla människor : Nya Testamentet på vår tids språk. Övers. med förklaringar, av David Hedegård. [Sth.], EFS-förl., 1972. 668s.

Bibelens skrifter får standardtittel som ordningsord og oppføres henholdvis under Bibelen/Bibelen. GT. (Evt. skriftets navn)/Bibelen. NT. (Evt. skriftets navn). Utgave og året for utgivelsen medtas. Er kommentarene ledsaget av tekst som er gjengitt i sin helhet, blir teksten ordningsord. Er teksten derimot fragmentarisk sitert, blir kommentators navn hovedinnførselen.

Kommentarer

Kommentarutgaver med vekt på kommentaren får innførsel under forfatteren.

Wyller, Egil A.: Johannes Åpenbaring / oversatt fra gresk med innledning og kommentarer av Egil A. Wyller. [Oslo] : Cappelen, 1986. 203 s.

Konkordanser

Et verk som er knyttet til et annet verk får innførsel under sitt eget ordningsord dvs. den som er forfatter eller utarbeider av konkordansen.

Morris, L. George: A concordance of the Septuagint / compiled by George Morris. Michigan : Zondervan, 1983. VIII, 284 s.

SITATER, HENVISNINGER, NOTER OG LITTERATURLISTER

1. Når en gjengir noe fra kilder eller fra andre forfattere, kan det skje i form av et sitat, eller i form av en mer fri gjengivelse eller omtale. I alle tilfeller må det ved henvisninger angis hvor det en gjengir er hentet fra. Når en siterer, må dette markeres i teksten. Kortere sitater utstyres med anførselstegn, lengre sitater markeres med kortere linjeavstand og innskutt marg. En må *aldri skrive av* fra en annen forfatter uten å angi det som sitat.
2. Et sitat skal være pinlig nøyaktig. Utelater en noe, må det vises med tre prikker i skarpe klammer: [...]. Tilføyer en noe, må dette stå i skarpe klammer. Ønsker en å utheve noe med understrekning, føyer en til etter sitatet i parentes: “Uthevet her”.
3. Henvisninger til annen litteratur skjer vanligvis i noter. Et unntak kan være korte henvisninger, for eksempel enkle bibelhenvisninger, som kan settes i parentes i selve teksten. Henvisninger i teksten til forfatter, årstall og evt. side kan skrives slik: (Hansen 1971, s.15).
4. Litteraturhenvisninger som fotnoter frarådes. Notene bør plasseres samles i slutten av hvert kapittel, eller de kan samles i slutten av oppgaven, før litteraturlisten. Samles notene til slutt, bør de ha fortløpende nummerering, og ikke - som i lengre avhandlinger - ny nummerering for hvert kapittel.
5. Dersom det i flere noter på rad henvises til samme bok eller artikkel, kan en angi denne på vanlig måte første gang, og senere med “samme” eller “op. cit.” (= opere citato: “det tidligere siterte arbeid”). Eks.: Sæbø Op. cit. s 47.
6. Ved sitater skal sideangivelsen alltid tas med. Dersom en flere ganger viser til samme side, kan en tilsvarende bruke “ibid” (= ibidem: på samme sted). Hovedregelen ved alle slike forkortelser er at de ikke bør kunne føre til misforståelser, og at leseren enkelt og greit kan finne ut hva det henvises til.
7. Notene i en spesialavhandling skal fortrinnsvis brukes til henvisninger. Av og til kan det i tillegg være aktuelt å sitere den ordlyden en henviser til i en note. Bare unntaksvis bør utfyllende opplysninger eller kommentarer gis i noter.
8. Litteraturlisten settes vanligvis opp i alfabetisk rekkefølge, men kronologisk - særlig ved historiske oppgaver - og systematisk oppstilling kan også komme på tale (ISO). Litteraturhenvisninger bør ikke nummereres i alfabetiske lister. Hvis nærmere inndeling er nødvendig, føyes a.b.c. til årstallet, f.eks. (Hansen 1971a, s.15). Ved kronologisk eller systematisk oppstilling kan henvisningene nummereres, og det henvises i teksten til disse. Det siste er ofte det mest praktiske.

GENERELLE REGLER

1. Konsekvens. Samme henvisningsmåte gjennomføres konsekvent i det enkelte skrift.
2. Oppsettet av litteraturlisten skjer etter tittelbladets for- eller bakside.
3. I litteraturlisten skal det bare føres opp skrifter som det blir henvist til i teksten, og som forfatteren har hatt adgang til.

Hvis forfatteren ønsker å ta med annen litteratur, må det gjøres oppmerksom på dette. (HØEG, Ove Arbo. Vitenskapelig forfatterskap 1971, s.72).

LITTERATUR SOM DET ER HENVIST TIL I DENNE VEILEDNINGEN

HØEG, Ove Arbo: Vitenskapelig forfatterskap. 2.utg. Oslo : Univ.forl., 1971. 131 s.

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION: Abbreviations of generic names in titles of periodicals. Geneve :

ISO, (ISO recommendation).

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION: Index of a publication.

Geneve : ISO, (ISO recommendation).

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION: International code for the abbreviation of titles of periodicals.

Geneve : ISO, (ISO recommendation).

Anglo-American cataloguing rules, second ed. Overs. og bearb. for norske forhold ved Inger Cathrine Spangen. Oslo :

Norsk biblioteksforening, 1983, 3bl. 610s.

Schwerdtner, S.: Internationales Abkürzungsverzeichnis für Theologie und Grenzgebiete, Berlin - New York 1974.

THEOLOGISCHE REALENZYKLPÄDIE - Abkürzungsverzeichnis

FORSKRIFTER

(Fakultetets grunnregler, reglement for opptak til studiene, reglement for eksamener ved fakultetet med forskrifter kan fås i et eget hefte).

FORSKRIFTER FOR EKSAMENSKANDIDATER

OPPMELDING TIL EKSAMEN, ANULLERING AV OPPMELDING

Oppmelding skjer skriftlig innen de fastsatte frister på eget skjema til hver eksamen. For å få melde seg opp til eksamen, må en ha betalt semesteravgift. For eksamen betales egen avgift. Vitnemål for de eksamener som er avlagt utenfor fakultetet, vedlegges eksamensoppmeldingen dersom de ikke er innlevert tidligere.

Annullering av eksamensoppmelding må skje skriftlig og mottas innen en uke før prøven i vedkommende fag.

Studenter som ikke møter til eksamen eller trekker seg etter annulleringsfristens utløp, regnes for å ha fremstilt seg til eksamen når gyldig forfallsgrunn ikke foreligger.

ALMINNELIGE BESTEMMELSER VED EKSAMENSPRØVER

- a.) Eksamenskandidatene må møte i god tid før prøven, og i tilfelle sykdom eller annen hindring melde fra om dette så snart som mulig. Om noen møter fram først etter at oppgaven er opplest/utdelt, kan vedkommende ikke delta i dagens prøve, men kan etter søknad gis adgang til å gå opp til utsatt prøve.
- b.) Ingen notater må medbringes eller nyttes ved prøvene, heller ingen form for oversettelser. Har noen med seg nytestamente e.l., må dette innleveres til inspektøren før oppgaven leses opp.
- c.) Under prøven må ingen form for meddelelse finne sted mellom eksamenskandidatene uten gjennom inspektør.
- d.) Ingen eksamenskandidat må forlate sin plass under prøven unntatt når vedkommende går ut sammen med en inspektør. En inspektør kan følge høyst 2 personer av gangen ut av eksamenslokalet.
- e.) Ingen eksamenskandidat må forlate eksamenslokalet før tidligst en time etter at oppgaven er opplest/utdelt.
- f.) Ved opphold utenfor eksamenssalen må ingen samtale om oppgaven eller overhodet om teologiske emner finne sted, verken med inspektøren eller mellom eksamenskandidatene innbyrdes. Fakultetets regler for røykfrie områder gjelder også for eksamenskandidater.
- g.) Besvarelsen innleveres senest når tiden er ute, uten hensyn til om den er fullført eller ikke.
- h.) Den som har avlagt de skriftlige prøver, kan ikke unndra seg sensur for disse.
- i.) Dersom noen overveier å trekke seg fra prøven, skal vedkommende først konferere med enten dekanus, undervisningsleder eller studievegleder, avdelingsleder eller faglærer.
- j.) Den som trekker seg fra en prøve, har ikke adgang til å gå opp til ny prøve ved begynnelsen av det påfølgende semester, men henvises til de følgende ordinære eksamener.

K.) EKSAMENSBESVARELSENE

- l.) Besvarelsene ved skriftlige klausurprøver føres inn på særlige innføringsark, som eksamenskandidatene får utlevert.

- m.) Oppgavens ordlyd skrives av etter det utdelte oppgaveark og føres på besvarelsens tittelside. Under dette skrives det kandidatnummer en har fått tildelt, dato, men ikke noe navn.
- n.) Fakultetet kan etter søknad gi adgang til å levere eksamensbesvarelser avfattet på et av de vanlige fremmedspråk. Søknad om dette må leveres sammen med eksamensoppmeldingen.
- o.) Dersom en besvarelse er vanskelig å lese på grunn av utydelig håndskrift, forkortelser og lignende, må eksamenskandidaten være forberedt på ikke å få sensur.
- p.) Det er ikke adgang til å føre inn eksamensbesvarelser med blyant.

SYKDOM UNDER EKSAMENSARBEID OG EKSAMEN, KONTINUASJON

- a.) Dersom en student på grunn av sykdom eller tvingende velferdsgrunner er hindret fra å levere inn skriftlige hjemmearbeider til fastsatt tid og så snart som mulig sender inn en legeerklæring som blir godkjent av fakultetet, kan vedkommende gis utsettelse med innleveringen. Av legeerklæringen må det gå tydelig fram i hvilket tidsrom studenten har vært sykmeldt, og om sykmeldingen var hel eller delvis. Legeerklæringer og velferdsgrunner godkjennes av undervisningsadministrasjonen.
- b.) Dersom en student på grunn av sykdom eller tvingende velferdsgrunner er hindret fra å møte til en prøve og så snart som mulig sender inn legeerklæring som blir godkjent av fakultetet, kan studenten gis adgang til å avlegge vedkommende prøve ved kontinuasjon (utsatt prøve). Av legeerklæringen må det gå tydelig frem i hvilket tidsrom studenten er sykmeldt. Legeerklæringer og velferdsgrunner godkjennes av undervisningsadministrasjonen. Kontinuasjonsprøve skal holdes så snart studentens helse og forholdene forøvrig tillater det, om mulig innen det samme semester. For kontinuasjonsprøve betales ikke nytt eksamensgebyr.
- c.) Dersom en student blir syk under eksamen, må det som er utarbeidet av besvarelsen, innleveres til sensur før vedkommende forlater eksamenslokalet. I motsatt fall regner en at vedkommende har trukket seg fra eksamen. Dersom vedkommende innen en uke innsender legeerklæring som blir godkjent av fakultetet, kan studenten gis adgang til å avlegge prøven ved kontinuasjon (utsatt prøve) etter samme bestemmelser som i pkt. b. Legeerklæringer godkjennes av undervisningsadministrasjonen.

FORSKRIFTER OM BEGRUNNELSE OG KLAGE VED UNIVERSITETS- OG HØGSKOLEEKSAMENER

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 19. januar 1973 med hjemmel i Kongelig resolusjon 5. desember 1969 om delegasjon m.v. i forbindelse med Forvaltningslovens ikraftsettelse.

§ 1 BEGRUNNELSE

Eksamenskandidat ved universitet eller høyskole har etter at sensur er falt, rett til å få en redegjørelse for sensurvedtaket av egne eksamensprestasjoner. Redegjørelsen gis av en av sensorene, Finner sensoren det hensiktsmessig, kan redegjørelse gis skriftlig. Er det gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen (sensorveiledning), skal de være tilgjengelige for kandidatene etter at sensuren er falt.

§ 2 KLAGE OVER INNHOLDET AV SENSURVEDTAK

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig. Finnes klagen å være berettiget, endres vedtaket. I motsatt fall gis klageren en skriftlig begrunnelse for sensuren, og en frist på tre uker til å meddele om klagen opprettholdes.

Opprettholdes klagen, skal denne behandles av en særskilt klagenemnd, som oppnevnes av styret*, det høyeste organ ved institusjonen.

Examen philosophicum kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Muntlig eksamen, propedeutiske prøver og praktiske prøver kan ikke påklages. Er kretsen av sakkyndige i et fag så liten at styret ved institusjonen ikke anser det mulig å sammensette en klagenemnd med tilstrekkelig kyndighet, kan sensurvedtaket ikke påklages.

§ 3 BEHANDLINGEN I KLAGENEMNDA

Klagenemnda vurderer sensurvedtak og begrunnelsen for det. Finner nemnda et påtakelig misforhold mellom eksamenprestasjonen og eksamensresultatet, fastsetter den ny karakter. Endring kan skje til gunst eller til ugunst for klageren. Nemndas avgjørelse er endelig. I fag der den endelige karakteren fastsettes etter at muntlig eksamen er avholdt, skal det før den nye karakteren fastsettes, avholdes ny muntlig prøve.

§ 4 KLAGE OVER SAKSBEHANDLINGEN

Klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur behandles av det høyeste organ ved institusjonen, eller av det klageorgan som dette gir fullmakt. Finner klageorganet feil som kan ha hatt betydning for utfallet, opphever det sensurvedtaket og bestemmer om det skal foretas ny sensur eller holdes ny prøve. Klageorganets avgjørelse er endelig.

§ 5 FULLMAKT TIL Å GI NÆRMERE REGLER

Styret ved institusjonen kan gi nærmere regler om begrunnelse, om klagens form og innhold, om frist for klagen, om klagenemndas sammensetning, hvilket organ ved institusjonen klagen skal fremsettes for og om hva som skal regnes som påtakelig misforhold etter § 3. Forøvrig gjelder reglene i Forvaltningslovens kap. VI.

* Iflg. departementets fastsettelse av 31.10.73 skal ved MF fakultetet ha de funksjoner som i forskriftene er lagt til styret.

FAKULTETETS NÆRMERE REGLER OM BEGRUNNELSE, OM KLAGENS FORM OG INNHOLD M.M.

Jfr. Forskrifter om begrunnelse m.m. av 19.01.1973, § 5.

1. OM BEGRUNNELSE

Studenter som ønsker en redegjørelse for sensurvedtak må henvende seg til den av sensorene som disse har utpekt til dette formål, innen 3 uker etter åpningen av neste semester.

2. OM KLAGENS FORM OG INNHOLD

Klage over innholdet av sensurvedtak så vel som klage over saksbehandlingen fremsettes skriftlig til undervisningsadministrasjonen og må være begrunnet.

3. OM FRIST FOR KLAGEN

Klage over innholdet av sensurvedtak må være innkommet innen 2 uker etter at sensuren er falt.

Klage over saksbehandlingen må være innkommet innen 1 uke etter at skriftlig sensur er falt.

4. OM KLAGENEMNDAS SAMMENSETNING

Klagenemnda skal ha tre medlemmer og en sammensetning som tilsvarer sensurkollegiet. Medlemmene i klagenemnda skal være nye i forhold til sensurkollegiet. Klagenemnda oppnevnes av avdelingens lærermøte.

5. OM HVA SOM SKAL REGNES SOM PÅTAGELIG MISFORHOLD ETTER FORSKRIFTENES § 3

For at klagenemnda skal kunne fastsette en ny karakter, må den - der hvor det gis tallkarakter - finne at det er et misforhold mellom eksamensprestasjoner og eksamensresultat på minst 3/10 ved en eksamen som har karakterskala fra 1.0 til 4.0.

6. EVENTUELL MUNTLLIG PRØVE ETTER ENDRING AV KARAKTEREN FOR SKRIFTLIG

Dersom karakteren for skriftlig prøve endres etter omsensur, må kandidaten opp til ny muntlig prøve hvis muntlig prøve er en justering av den skriftlige karakteren.